

Eiropas Sociālā fonda projekts Nr. 7.1.2.2./16/I/001 „Darba tirgus prognozēšanas sistēmas pilnveide”

DARBA TIRGUS APSTEIDZOŠO PĀRKĀRTOJUMU SISTĒMAS **IZVEIDES** **IESPĒJAS UN VIDĒJA UN ILGTERMIŅA** **DARBA TIRGUS PROGNOŽU SASAISTE** **AR RĪCĪBPOLITIKU**

Pētījuma gala ziņojums
2019



Saturs

Saīsinājumu saraksts	3
Galveno jēdzienu skaidrojums.....	5
Ievads	7
1. Pētījuma metodoloģija	10
2. Latvijas DTAPS esošā situācija.....	12
Darba tirgus prognožu izstrāde.....	13
Darba tirgus prognožu izmantošana.....	15
Iesaistīto pušu sadarbība	20
3. DTAPS un to elementi ārvalstīs	25
3.1. Darba tirgus informācija	25
3.2. Darba tirgus informācijas atspoguļošana un izplatīšana.....	27
3.3. DTAPS iesaistīto pušu sadarbība	31
4. DTAPS organizatoriskais modelis un ieteicamie uzlabojumi.....	35
4.1. Rekomendācijas DTAPS koordinēšanai	41
4.2. Uzlabojumi EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādē un atspoguļošanā	44
4.2.1. Priekšlikumi EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu griezumam paplašināšanai.....	44
4.2.2. Priekšlikumi profesiju – izglītības atbilstības tabulas uzlabošanai.....	48
4.2.3. Rekomendācijas prognožu izstrādē izmantojamo datu avotu paplašināšanai.....	51
4.2.4. Rekomendācijas prognožu atspoguļošanas platformas izveidei.....	55
4.2.5. Rekomendācijas prognožu atspoguļošanai un izplatīšanai.....	57
4.2.6. Priekšlikumi kvantitatīvo prognožu papildināšanai ar kvalitatīva rakstura nākotnes scenārijiem.....	59
4.3. Uzlabojumi darba tirgus pētniecībā un analīzē	59
4.4. Uzlabojumi nozaru ekspertīzē.....	68
4.5. Rekomendācijas vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu interpretēšanai un izmantošanai izglītības jomā	71
4.5.1. Reģionāla prognožu interpretēšana izglītības vajadzību noteikšanai	74
4.6. Rekomendācijas prognožu interpretēšanai un izmantošanai nodarbinātības un imigrācijas jomā	75
Kopsavilkums.....	79
Pielikumi	94
1. pielikums Kvalitatīvo prognožu platformas ekspertu atlases matrica	95
2. pielikums NEP ekspertu atlases matrica	97
3. pielikums DTAPS darbības veikspējas rādītāju saraksta piemērs.....	98

Saīsinājumu saraksts

AIP	Augstākās izglītības padome
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DA	Darbaspēka apsekojums
DBEI	Īrijas Biznesa, uzņēmējdarbības un inovāciju departaments (<i>angļu val. – Department of Business, Enterprise and Innovation</i>)
DES	Īrijas Izglītības un prasmju departaments (<i>angļu val. – Department of Education and Skills</i>)
DLTSA	Darba lietu trīspusējās sadarbības apakšpadome
DOM	Dinamiskās optimizācijas modelis
DREAM	Dānijas ekonomikas līdzsvara modelis (<i>The Denmark Rational Economic Agent Model</i>)
DTAPS	darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma
DTAP	darba tirgus apsteidzošie pārkārtojumi
DVBM	darba vidē balstītas mācības
EKI	Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
ESS	Eiropas Statistikas sistēma
ESCO	Eiropas prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija (<i>angļu val. – European skills competences and occupations</i>)
FM	Finanšu ministrija
IKP	iekšzemes kopprodukts
IKT	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KAAS	Karjeras attīstības atbalsta sistēma
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija
LBAS	Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
LKI	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra
LM	Labklājības ministrija
LNKC	Latvijas Nacionālais kultūras centrs
LPS	Latvijas pašvaldību savienība

LTRK	Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera
LR	Latvijas Republika
LRP	Latvijas rektoru padome
MK	Ministru kabinets
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija
NAP	Nacionālās attīstības plāns
NEET	jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (<i>angļu val. – not in employment, education or training</i>)
NEP	Nozaru ekspertu padomes
NKS	Nozaru kvalifikāciju struktūras
NTSP	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	Nevalstiskās organizācijas
Pētījums	pētījums „Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas izveides iespējas un vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu sasaiste ar rīcībpolitiku”
PII	Profesionālās izglītības iestāde
PINTSA	Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome
PIPP	Pieaugušo izglītības pārvaldības padome
PK	Profesiju klasifikators
PKC	Pārresoru koordinācijas centrs
PLE	pilna laika ekvivalents
Saraksts	saraksts ar specialitātēm (profesijām), kam piemērojami imigrācijas atvieglojumi
STEM	zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika (<i>angļu val. – science, technology, engineering, and mathematics</i>)
SVID analīze	stipro un vājo pušu, iespēju un draudu analīze
TSP	Tautsaimniecības padome
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VISC	Valsts izglītības satura centrs

Galveno jēdzienu skaidrojums

Darba tirgus apsteidzošie pārkārtojumi – izmaiņas, kas tiek veiktas, lai savlaicīgi pielāgotos pārmaiņām darba tirgū nākotnē.

Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma (DTAPS) – DTAPS ir koordinēta, uz vienotu mērķi vērsta sadarbības sistēma, kuras ietvaros organizēti un sistemātiski tiek pasākumi, kas ļauj savlaicīgi prognozēt iespējamās izmaiņas darba tirgū nākotnē, kā arī tām pielāgoties. Sistēma ietver īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, kā arī pastāvīgu starpnozaru nodarbinātības un izglītības rīcībpolitiku veidošanā un īstenošanā iesaistīto institūciju tīklu un organizatorisko sadarbības modeli.

DTAPS organizatoriskais modelis – vienkāršots DTAPS organizācijas atveidojums, kas atspoguļo DTAPS struktūru: galvenos DTAPS elementus, veicamās darbības un iesaistītās puses.

DTAPS organizatoriskā modeļa elements – DTAPS organizatoriskā modeļa daļa, kam ir noteiktas funkcijas kāda DTAPS mērķa sasniegšanai.

DTAPS organizatoriskā modeļa posmi – posmi, kādos strukturētas galvenās DTAPS veicamās darbības: (1) darba tirgus informācijas (signālu) posms, kurā tiek noskaidrots, kas varētu notikt nākotnē, (2) plānošanas (interpretācijas) posms, kurā tiek noskaidrots, kas jādara, lai apsteidzoši pielāgotos gaidāmajām izmaiņām un (3) lēmumu pieņemšanas un pārkārtojumu īstenošanas posms, kurā tiek noteikts, kā tieši jāievieš izmaiņas un tās tiek ieviestas.

Darba tirgus prognozēšana (*anticipation*) – dažādu kvantitatīvo un kvalitatīvo pētījumu metožu izmantošana ar mērķi identificēt nākotnes darba tirgus vajadzības.

Darba tirgus prognožu griezums – dalījums, kādā tiek atspoguļoti darba tirgus prognožu rezultāti (piemēram, profesija, prasme, izglītība).

Darba tirgus informācija – informācija (statistikas dati, tendences, kvalitatīva rakstura signāli u.c.), kas raksturo darba tirgus stāvokli – gan pašreizējo, gan iepriekšējo, kā arī sniedz nākotnes prognozes.

Darba tirgus prognožu interpretācija – darba tirgus prognožu rezultātu skaidrošana, nosakot rīcības vai rīcību virzienus, kas palīdzētu pielāgoties gaidāmajām pārmaiņām.

Funkcijas (DTAPS ietvaros) – uzdevumi, kuru izpilde noteikta kā nepieciešama DTAPS funkcionēšanai. Funkcijas var būt deleģējamās dažādām iesaistītajām pusēm (piemēram, koordinēšanas funkcijas).

Kvantitatīvā darba tirgus prognozēšana (*forecasting*) - statistikas projekcijas, ekonometriskie modeļi vai līdzīgas metodes, ar kuru palīdzību tiek iegūta informācija par nākotnes darba tirgus

aspektiem (pieprasījums un piedāvājums, prasmes, kvalifikācijas u.c.). Kvantitatīvajā prognozēšanā izmanto tagadnes un pagātnes datus, lai aplēstu nākotnes attīstību.¹

Kvalitatīva rakstura darba tirgus prognozēšana (*foresight*) – parasti starpdisciplināra pieeja, kas balstīta, piemēram, intervijās, diskusijās, fokusgrupās vai ar Delfu metodi iegūtā informācijā, lai analizētu darba tirgus tagadnes un nākotnes attīstību. Galvenā kvalitatīva rakstura prognožu iezīme ir ievirze uz rīcībām.²

Pienākumi (DTAPS ietvaros) – noteikti uzdevumi, kas DTAPS ietvaros jāpilda konkrētai institūcijai/organizācijai.

¹Developing Skills Foresights, Scenarios And Forecasts. Guide To Anticipating And Matching Skills And Jobs Volume 2. European Training Foundation, European Centre for the Development of Vocational Training, International Labour Office, 2016. http://www.ilo.org/skills/areas/skills-training-for-poverty-reduction/WCMS_534328/lang--en/index.htm

²Developing Skills Foresights, Scenarios And Forecasts. Guide To Anticipating And Matching Skills And Jobs Volume 2. European Training Foundation, European Centre for the Development of Vocational Training, International Labour Office, 2016. http://www.ilo.org/skills/areas/skills-training-for-poverty-reduction/WCMS_534328/lang--en/index.htm

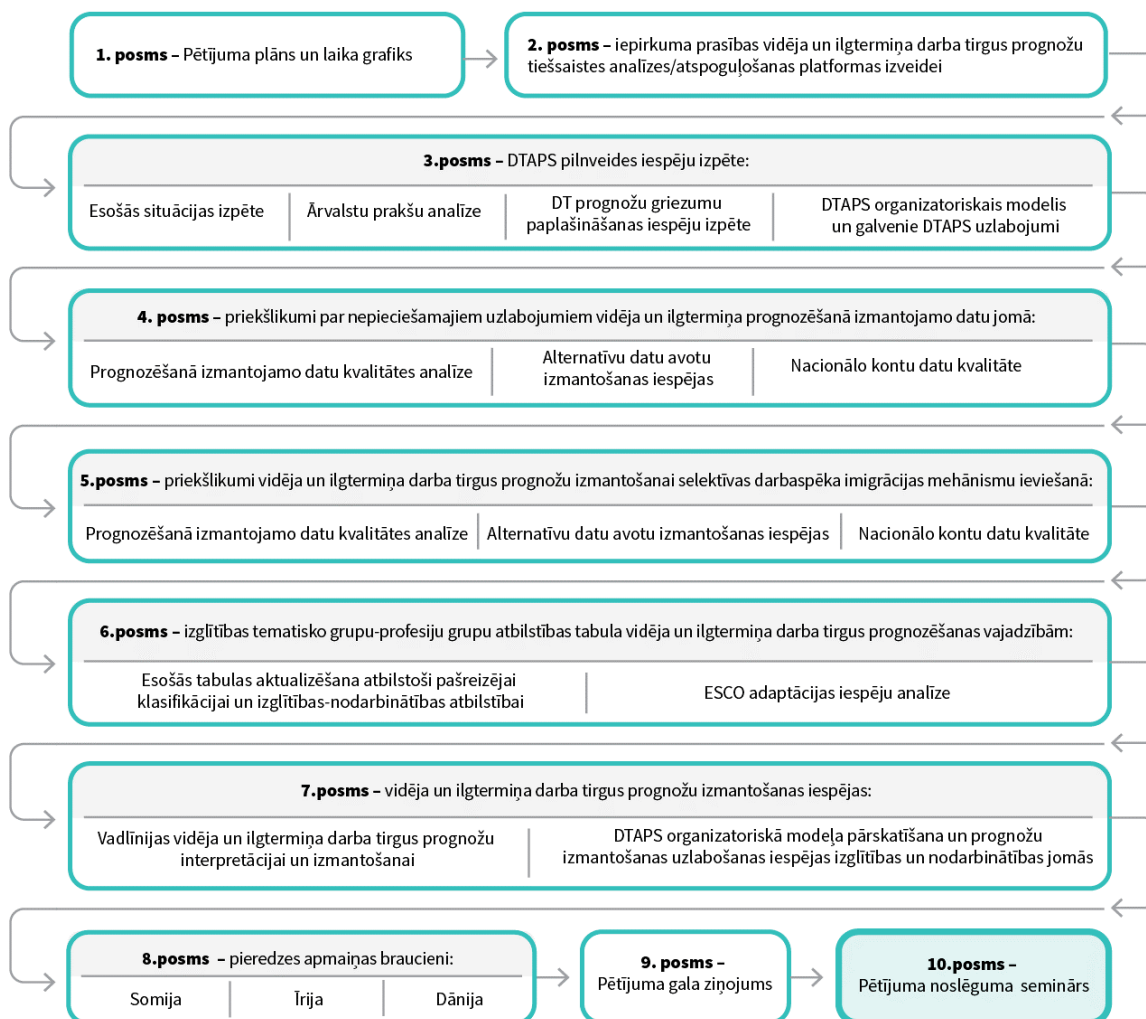
Ievads

Pētījums „Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas izveides iespējas un vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu sasaiste ar rīcībpolitiku” (turpmāk – Pētījums) izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projekta Nr. 7.1.2.2./16/I/001 „Darba tirgus prognozēšanas sistēmas pilnveide” ietvaros.

Pētījuma pasūtītājs ir Ekonomikas ministrija (turpmāk – EM). Pētījumu izstrādāja SIA “AC Konsultācijas” autori Juris Breidaks, Artūrs Caune, Dārta Gātere, Anita Kundrāte, Iveta Lāce, Mārtiņš Liberts, Indra Ruperte, Kristīne Vībāne, apakšuzņēmēja SIA „Agile&Co” eksperti Aigars Staks un Krišjānis Jurgelis (Pētījuma 2. posms). Vizualizāciju autors – Māris Grīnvalds.

Pētījuma mērķis ir izpētīt un pilnveidot esošo darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmu (turpmāk – DTAPS), lai nodrošinātu savlaicīgāku un saskaņotāku valsts institūciju un nevalstisko organizāciju savstarpējo sadarbību darba tirgus pārmaiņu paredzēšanā un nepieciešamo pārkārtojumu ieviešanā, tostarp – paplašināt vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanu rīcībpolitikas veidošanā.

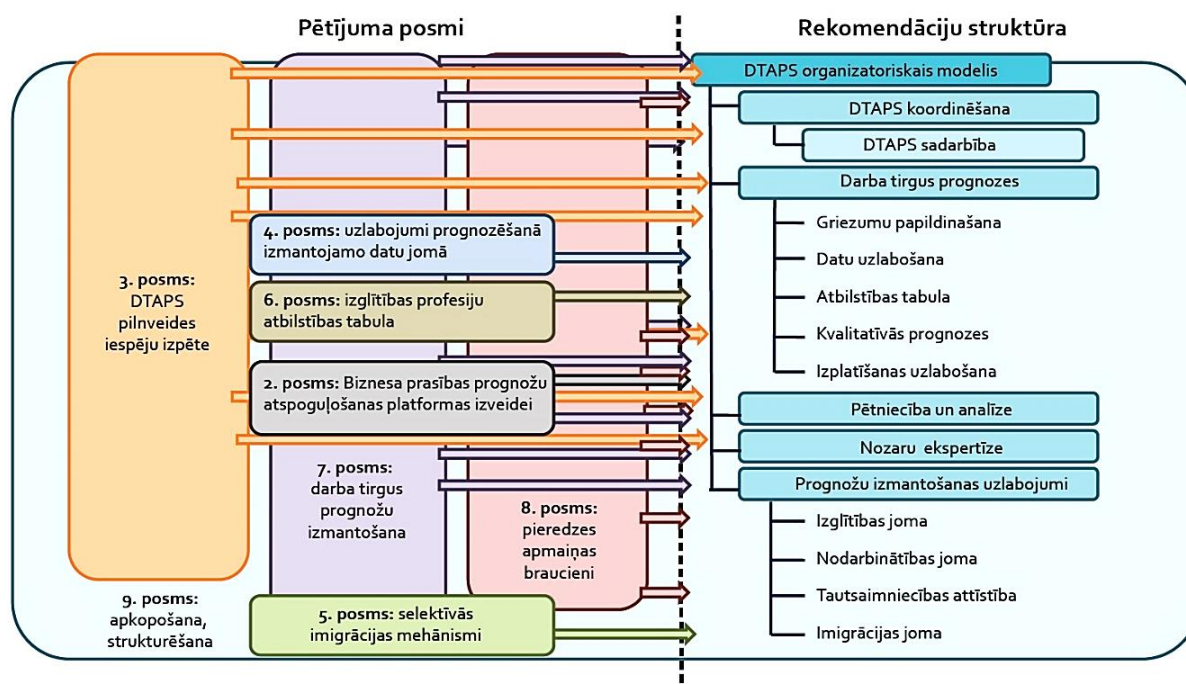
1. att. Pētījuma izstrādes gaita



Pētījuma izstrādes gaita raksturota 1. attēlā. Pētījuma izstrāde norisinājās desmit posmos no 2017. gada marta līdz 2019. gada 30. aprīlim.

Šis ir **Pētījuma gala nodevums**, kurā apkopota visos Pētījuma posmos iegūtā informācija, to strukturējot atbilstoši rekomendāciju jomām. Pētījuma posmu un rekomendāciju saistība raksturota 2. attēlā³. Ziņojumā uzsvērtas DTAPS pilnveides iespējas – izstrādātais organizatoriskais modelis un ar to saistītās rekomendācijas sistēmas un tās elementu pilnveidei.

2. att. Pētījuma posmu un rekomendāciju saistība⁴



Ziņojumu veido **četras nodaļas, kopsavilkums un pielikumi**:

- pirmajā nodaļā apkopota informācija par Pētījumā izmantotajām datu ieguves un analīzes metodēm un galvenajiem veiktajiem uzdevumiem;
- otrajā nodaļā sniegta Latvijas DTAPS esošās situācijas raksturojums, apkopojot galvenos secinājumus par šobrīd pastāvošiem DTAPS elementiem un jomām, kurās nepieciešama DTAPS pilnveide;
- trešajā nodaļā apkopoti ārvalstu DTAPS prakšu piemēri, kam ir veiksmīgas sistēmas iezīmes un kuru elementi izmantoti, izstrādājot rekomendācijas;
- ceturtajā nodaļā sniegti priekšlikumi DTAPS organizatoriskajam modelim un tā darbības principiem, sākumā skaidrojot DTAPS organizāciju kopumā, detalizēti raksturojot rekomendētos:
 - DTAPS koordinēšanas uzlabojumus;
 - darba tirgus prognožu izstrādes, atspoguļošanas un izplatīšanas uzlabojumus;
 - pētniecības un analītikas elementu uzlabojumus;
 - nozaru ekspertīzes uzlabojumus;
 - uzlabojumus darba tirgus informācijas izmantošanai izglītības jomā;

³ Attēlā redzama 2.-9. posma aktivitāšu un rekomendāciju saistība, jo Pētījuma 1. posmā (Pētījuma plāns un laika grafiks) un 10. posmā (Pētījuma noslēguma seminārs) jaunas rekomendācijas netika izstrādātas

⁴ SIA „AC Konsultācijas”

- uzlabojumus darba tirgus informācijas izmantošanai nodarbinātības un imigrācijas jomās.
- kopsavilkumā strukturēti apkopotas galvenās rekomendācijas, tostarp – vēlamās ceļa kartes iesaistītajām pusēm DTAPS uzlabošanai un darbības nodrošināšanai.

1. Pētījuma metodoloģija

Nodaļā īsi raksturota Pētījuma izstrādes gaita, katram Pētījuma posmam norādot pētījumā izmantotās metodes. Izstrādājot katru Pētījuma posmu, noteikti Pētījuma posma uzdevumi un izvēlētas atbilstošas pētījumu metodes. Posmu ietvaros iegūtā informācija un secinājumi izmantoti arī citos pētījuma posmos, to pārvērtējot.

Pētījuma 2. posma „Iepirkuma prasības vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu tiešsaistes analīzes/atspoguļošanas platformas izveidei”⁵ izstrādē:

- veikta **ārvalstu prakšu analīze**, lai noskaidrotu iespējamās platformas funkcijas;
- organizētas **trīs fokusgrupu diskusijas**, lai noskaidrotu mērķa grupu vajadzības;
- definētas biznesa prasības iepirkumam, tās saskaņojot ar EM.

Pētījuma 3. posma „DTAPS pilnveides iespēju izpēte” izstrādes laikā:

- veikta esošās DTAPS situācijas izpēte Latvijā, izmantojot gan intervijas un diskusijas, gan veicot pētījumu, dokumentu un statistikas datu analīzi, kā arī veicot stipro un vājo pušu, iespēju un draudu (turpmāk - SVID) analīzi;
- veikta starptautiskās pieredzes izpēte (**ārvalstu prakšu izpēte**);
- apzināti DTAPS iesaistīto pušu un darba devēju viedokļi par nepieciešamajiem DTAPS uzlabojumiem;
- veiktas 20 daļēji strukturētas intervijas ar dažādu nozaru pārstāvjiem, lai noskaidrotu viedokli par DTAPS esošo un vēlamo situāciju;
- veiktas četras **fokusgrupu diskusijas** ar DTAPS iesaistītajām pusēm, lai noskaidrotu viedokli par DTAPS esošo un vēlamo situāciju, kā arī savstarpējās sadarbības iespējām;
- identificēti svarīgākie DTAPS elementi (pētnieku grupas sanāksmes, „prāta vētra”);
- izstrādāti priekšlikumi DTAPS pilnveidei, tostarp DTAPS organizatoriskais modelis un alternatīvi risinājumi (**pētnieku grupas sanāksmes, „prāta vētra”**);
- izpētītas EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu griezumam skaita paplašināšanas iespējas (**datu un pētījumu analīze**).

Pētījuma 4. posmā „Priekšlikumi nepieciešamajiem uzlabojumiem vidēja un ilgtermiņa prognozēšanā izmantojamo datu jomā”:

- analizēta vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādē izmantojamo datu kvalitāte (Darbaspēka apsekojuma (turpmāk – DA) **datu kvalitātes analīze** atbilstoši Eiropas Statistikas sistēmas (turpmāk – ESS) kvalitātes ziņojumu rokasgrāmatas rekomendācijām);
- izvērtētas alternatīvu datu avotu izmantošanas iespējas prognožu izstrādē (**statistikas datu analīze un integrācija**, tostarp – ar Valsts ieņēmuma dienesta (turpmāk – VID) datiem par strādājošajiem un Nodarbinātības valsts aģentūras (turpmāk – NVA) datiem par reģistrētiem bezdarbniekiem);
- izpētīti Nacionālo kontu dati (**statistikas datu analīze** – pievienotā vērtība tautsaimniecības nozarēs NACE 2.red. burtu līmenī).

⁵ Platformas tehniskā specifikācija tiks izstrādāta Projekta ietvaros, savukārt pati platforma tiks izstrādāta ERAF projekta Nr. 2.2.1.1/17/I/032 „Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozēšanas un monitoringa sistēmas izveide” ietvaros

Pētījuma 5. posmā „Priekšlikumi vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanai selektīvas darbaspēka imigrācijas mehānismu ieviešanā” izpētīts, pēc kādiem principiem veidot sarakstu ar specialitātēm (profesijām), kam piemērojami imigrācijas atvieglojumi (turpmāk – Saraksts):

- raksturots konteksts – imigrācijas rīcībpolitiku veidošanas iespējas un esošā situācija selektīvas imigrācijas jomā Latvijā (**pētījumu, dokumentu un datu analīze**);
- izpētīta citu ES valstu pieredze Sarakstu izstrādē (**ārvalstu prakšu izpēte**) un izvērtētas identificēto ārvalstu prakšu pārņemšanas iespējas (**daudzkritēriju analīze**);
- izstrādāti alternatīvi iespējami pārņemami Saraksta izstrādes modeļi;
- veikta modeļu pārņemšanas iespēju **SVID analīze**;
- izstrādātas rekomendācijas Saraksta aktualizēšanas modelim – tā veidošanas principiem un izmantojamiem datu avotiem, īpaši – EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm.

Pētījuma 6. posmā „Izglītības-profesiju atbilstības tabulas izstrāde”:

- izpētīta esošā izglītības-profesiju atbilstības tabula (**dokumentu analīze**);
- identificēti izglītības-profesiju atbilstības pamatprincipi un izstrādāta izglītības-profesiju atbilstības tabulas aktualizēšanas metodoloģija (**normatīvo aktu analīze** (tostarp - profesiju un izglītības klasifikācijas), **datu bāžu analīze, dokumentu analīze**);
- aktualizēta izglītības-profesiju atbilstības tabula;
- izpētītas iespējas savietot aktualizēto izglītības-profesiju atbilstības tabulu ar profesijām atbilstošo prasmju sarakstu⁶; saraksti tehniski savietoti (**pētījumu, datu bāžu analīze**);
- izpētītas ESCO Eiropas prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācijas (turpmāk – ESCO) adaptācijas iespējas (**datu bāžu analīze**).

Pētījuma 7. posma ziņojuma „Darba tirgus prognožu izmantošanas iespējas izglītības un nodarbinātības rīcībpolitikā” un „Darba tirgus prognožu interpretācijas un izmantošanas vadlīniju” izstrādē:

- izpētīta esošā situācija EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanā Latvijā (**daļēji strukturētas intervijas**);
- noteikti pilnveidojamie EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanas elementi (interviju, dokumentu un pētījumu, tostarp – citos Pētījuma posmos ievāktu datu un secinājumu analīze)
- identificētas relevantās ārvalstu prakses prognožu izmantošanā (**dokumentu analīze, citos pētījuma posmos ievāktu datu analīze**);
- noteikti iespējamie risinājumi, kā pilnveidot darba tirgus prognožu izmantošanu Latvijā (**pētnieku grupas sanāksmes, „prāta vētras” diskusijas**);
- detalizēti DTAPS organizatoriskā modeļa elementi un posmi, kā arī izvērtētas alternatīvas to uzlabojumiem (**daudzkritēriju analīze, strukturētas diskusijas ar DTAPS iesaistītajām pusēm**);
- izstrādātas vadlīnijas EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu interpretācijai un izmantošana (skaidroti jēdzieni, interpretācijas principi, sniegti izmantošanas piemēri);

⁶ Projekta darbības „Īstermiņa darba tirgus prognozēšanas metodoloģijas pilnveide, tai skaitā īstermiņa prognožu sagatavošana prasmju griezumā un vadlīniju izstrāde metodoloģijas lietotājiem” ietvaros izstrādāts atsevišķajām profesiju grupām atbilstošo prasmju saraksts, kas izstrādāts pēc NVA pasūtījuma. Tā mērķis ir papildināt NVA atbildībā izstrādājamās īstermiņa darba tirgus prognozes ar informāciju par gaidāmo prasmju pieprasījumu.

- vadlīnijas aprobētas – prezentētas izglītības rīcībpolitikas veidotājiem un karjeras konsultantiem, organizējot semināru.
- veikts **pilotprojekts**, pārbaudot darba tirgus prognožu interpretēšanas un izmantošanas kapacitāti Nozaru ekspertu padomju (turpmāk – NEP) līmenī;

Pētījuma 8. posmā organizēti pieredzes apmaiņas braucieni par DTAPS darbību citās valstīs, lai iegūtu informāciju par iesaistīto pušu sadarbību apsteidzošo pārkārtojumu ieviešanā:

- izpētītas **ārvalstu prakses**, identificējot DTAPS labo prakšu elementus un valstis, kuru demogrāfiskā situācija ir līdzīgāka Latvijai; izstrādāts saraksts ar iespējamām mērķa valstīm;
- veiktas **diskusijas** ar EM, izvēloties trīs mērķa valstis un pieredzes apmaiņas braucienu norises un organizatoriskos jautājumus, izvēlētas apmeklējamās institūcijas;
- nodrošināta trīs pieredzes apmaiņas braucienu (Somija, Īrija, Dānija) organizācija (saziņa ar izvēlēto valstu pārstāvjiem; **darba kārtību izstrāde**, apzinātas transporta un nakšņošanas iespējas);
- nodrošināta pētnieku dalība braucienos, gūstot padziļinātas zināšanas par dažādu DTAPS elementu praktisko darbību; sagatavota atskaite par iegūto informāciju un papildināti Pētījuma posmu nodevumi.

Šajā ziņojumā – Pētījuma gala nodevumā – apkopota galvenā Pētījumā iegūtā informācija un secinājumi, uzsverot izstrādātās rekomendācijas DTAPS pilnveidei.

Galvenās Pētījumā izmantotās pētījumu un datu ieguves metodes:

- normatīvo aktu analīze
- statistikas datu analīze
- dokumentu un pētījumu analīze
- ārvalstu prakšu analīze
- daudzkritēriju un SVID analīze
- strukturētas diskusijas ar iesaistītajām pusēm
- fokusgrupu diskusijas
- daļēji strukturētas intervijas

2. Latvijas DTAPS esošā situācija

Nodaļā skaidrota DTAPS nozīme, darbības principi un aktualitāte, izklāstīti galvenie Pētījuma gaitā izdarītie secinājumi par esošo situāciju DTAPS iesaistīto pušu sadarbībā un EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanā Latvijā, raksturojot, kas šobrīd notiek DTAPS, kā arī norādot, ko nepieciešams pilnveidot.

DTAPS ir koordinēta, uz vienotu mērķi vērsta sadarbības sistēma, kuras ietvaros sistemātiski tiek organizēti pasākumi, kas ļauj savlaicīgi prognozēt iespējamās izmaiņas darba tirgū nākotnē, kā arī tām pielāgoties. DTAPS paredz darba tirgus prognožu izstrādi, nosakot, kāda ir iespējamā situācija darba tirgū nākotnē, kā arī tādu lēmumu pieņemšanu, kas savlaicīgi palīdz izmainīt ne tik vēlamu situāciju darba tirgū.

DTAPS nodrošina savlaicīgu iespēju izmantošanu un draudu mazināšanu: iesaistītās puses sistemātiski sadarbojas, paredzot gaidāmās pārmaiņas darba tirgū un veicot pasākumus, kas palīdz tām pielāgoties.

Sagaidāmais rezultāts: mazināts darbaspēka iztrūkums (nākotnē cilvēkiem ir darba tirgū nepieciešamās prasmes).

Darba tirgus apsteidzošie pārkārtojumi nepieciešami, lai savlaicīgi risinātu neatbilstības darba tirgū. Lai gan Latvijā kopumā vērojama ekonomiskā izaugsme, darba tirgū ir nevienmērīga attīstība un disproporcijas. Lai nākotnē situāciju stabilizētu, jāpilnveido sistēmas organizatoriskais ietvars un iesaistīto pušu sadarbības modelis, jāpārskata izglītības piedāvājums un tā atbilstība darba tirgus tendencēm, jāveicina uzņēmēju un nozaru pārstāvju iesaiste darba tirgus prognozēšanā un pārkārtojumu īstenošanā.

DTAPS pamatā ir **nodarbinātības un izglītības jomas**, kā arī ar tām saistītās jomas, kā **migrācija un ekonomika**. Latvijā šobrīd tikai veidojas vienota DTAPS – **darbojas atsevišķi tās elementi**. Esošajā situācijā Latvijā ar darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu jautājumiem nodarbojas dažādas institūcijas. EM regulāri izstrādā vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, kas tiek ņemtas vērā IZM, izstrādājot izglītības plānošanas dokumentus, kā arī LM, nosakot bezdarbnieku apmācību virzienus; par īstermiņa darba tirgus prognožu izstrādi atbild NVA. DTAPS iesaistītas arī ministriju pakļautības iestādes un sadarbības partneri, darbojas dažādas darba grupas un padomes, kas nodarbojas ar darba tirgus un izglītības jautājumiem, tomēr pagaidām **nepastāv skaidri strukturēts, efektīvs un vienots institūciju sadarbības modelis, ko varētu dēvēt par sistēmu.**

Darba tirgus prognožu izstrāde

DTAPS pamatā ir darba tirgus prognozes. Darba tirgus prognozēšana ir dažādu kvantitatīvo un kvalitatīvo metožu izmantošana ar mērķi identificēt nākotnes darba tirgus vajadzības. Prognozes var būt dažādu veidu, atkarībā no izstrādes metodēm. Kvantitatīvās prognozes tiek izstrādātas, izmantojot matemātisku modeli. Tās parasti ir detalizētas, tomēr rezultāti ir atkarīgi no statistikas datiem, kas izmantoti modelī. Prognožu izstrādē izmanto statistikas projekcijas, ekonometriskos

modeļus vai līdzīgas metodes, ar kuru palīdzību tiek iegūta informācija par nākotnes darba tirgus aspektiem (pieprasījums un piedāvājums, prasmes, kvalifikācijas u. c.).

Latvijā pašlaik tiek izstrādātas tikai kvantitatīvās darba tirgus prognozes. **Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes izstrādā EM:**

- ziņojumu par darba tirgus vidēja (līdz 7 gadiem) un ilgtermiņa (līdz 25 gadiem) prognozēm publicē reizi divos gados;
- Prognozes parāda tendences profesiju grupu, nozaru un izglītības griezumā;
- Plānots izveidot arī interaktīvu platformu, kur tiešsaistē lietotājiem būs pieejamas prognozes.

Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes ir informācija, kas virza politiskās izmaiņas, kuras savukārt ietekmē ekonomikas attīstību. Tās ir viens no instrumentiem, kas ļauj savlaicīgi paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē, parādot darba tirgus attīstības tendences un iespējamus riskus, saglabājoties esošai izglītības sistēmai un izglītības piedāvājuma struktūrai.

Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes tiek balstītas EM izstrādātajos tautsaimniecības attīstības un demogrāfijas scenārijos, kuru pamatā ir Latvijas vidēja un ilgtermiņa izaugsmes mērķi (noteikti Latvijas stratēģiskajos plānošanas dokumentos – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā “Latvija 2030”, Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.–2020. gadam, Latvijas nacionālā reformu programmā “ES 2020” stratēģijas īstenošanai). Galvenie prognožu rādītāji ir:

- darbaspēka pieprasījums;
- darbaspēka piedāvājums;
- darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība.

Prognožu rādītāji var tikt atspoguļoti skaitļos (piemēram, tūkstošos) un dažādos griezumos. Galvenie prognožu griezumi ir:

- profesija (profesiju grupa);
- taustaimniecības nozare (agregēta nozaru grupa);
- izglītība (līmenis un tematiskā grupa/joma).

1. tab. Griezumu pieejamība prognožu rādītājiem⁷

Rādītājs	Griezums		
	Profesija (profesiju grupa)	Nozare (agregēta nozaru grupa)	Izglītība (līmenis un agregēta izglītības tematiskā joma/grupa)
Darbaspēka pieprasījums	Jā	Jā	Jā
Darbaspēka piedāvājums	Jā	Nē	Jā
Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība	Jā	Nē	Jā

Prognozes tiek publicētas EM mājaslapā informatīvā ziņojuma veidā. Ziņojums reizi divos gados tiek iesniegts Ministru kabinetā (turpmāk – MK), prognozes tiek izskatītas arī dažādās padomēs, kur tiek izteikti ierosinājumi un pieņemti lēmumi turpmākai rīcībpolitiku veidošanai vai pasākumiem situācijas uzlabošanai darba tirgū un izglītības jomās.

⁷ Ekonomikas Ministrija (2018). Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/tautsaimniecibas_attistiba/darba_tirgus

DTAPS iesaistītās puses pašreiz pieejamās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes uzskata par nepietiekamu informācijas avotu, lai pieņemtu informētus un analītiski pamatotus lēmumus par nākotnes darba tirgu un nepieciešamajiem pārkārtojumiem.

Galvenās ar vidēja un ilgtermiņa prognozēm saistītās problēmas ir:

- prognozes netiek atspoguļotas pietiekami kodolīgi – iesaistītajām pusēm nav pietiekamas kapacitātes (laika resursu, analītisko resursu), lai analizētu un interpretētu prognozes pašreizējā formā;
- prognozes neietver informāciju par darba tirgus situāciju reģionālā griezumā;
- prognožu nozaru griezumā nav pietiekami detalizēts;
- prognozes neietver informāciju par prasmēm, kas ir būtisks griezumā, jo profesijas laika gaitā mainās.

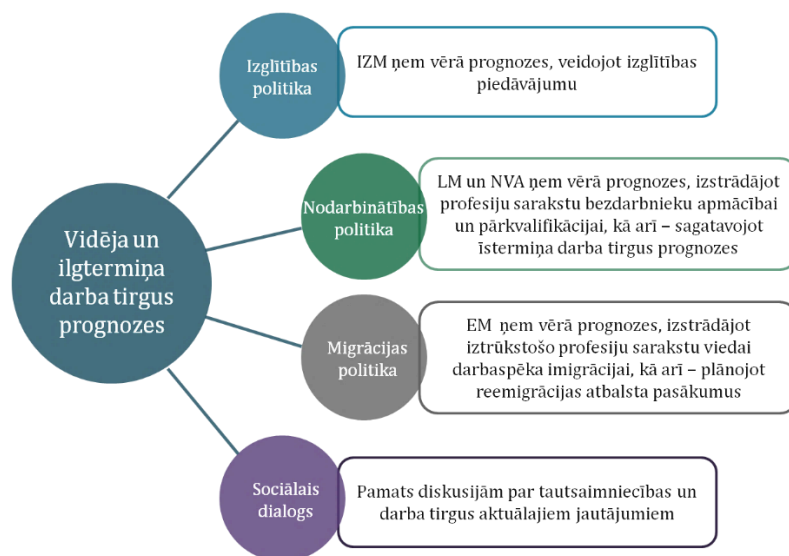
Kopumā iesaistītās puses vēlas iegūt detalizētāku, bet kodolīgu informāciju. Arī ārvalstu prakšu analīze liecina, ka iespējams prognozes atspoguļot detalizētāk. Vienlaikus jāņem vērā, ka kvantitatīvu prognožu detalizēšana var mazināt to ticamības līmeni. Detalizāciju vai padziļinātību iespējams nodrošināt arī ar citām metodēm – piemēram, izstrādājot kvalitatīva rakstura prognozes.

Papildus prognozēm tiek izstrādāti arī dažādi pētījumi par darba tirgu, tomēr tie vairāk koncentrēti uz noteiktu jautājumu loku un nav sistemātiski. DTAPS trūkst kvalitatīva rakstura darba tirgus informācijas, tostarp – nozaru griezumā.

Darba tirgus prognožu izmantošana

Turpinājumā raksturota situācija galvenajās EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanas jomās. Apsteidzošo pārkārtojumu ieviešanā būtiska loma ir Labklājības ministrijai (turpmāk – LM) un Izglītības un zinātnes ministrijai (turpmāk – IZM), kā arī sociālajiem partneriem (LDDK, LBAS) un citām institūcijām. Galvenie prognožu izmantošanas veidi raksturoti 3. attēlā.

3. att. Galvenās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanas jomas⁸



Kopumā vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes paredzēts izmantot kā kvantitatīvu pamatu diskusijām par dažādiem ar darba tirgu saistītiem jautājumiem, tostarp – darba tirgus apsteidzošajiem pārkārtojumiem izglītības jomā. Prognozes ir diskusiju pamats, bet to pielietošana ne vienmēr ir sistemātiska, tāpēc Pētījumā rekomendēts uzlabot DTAPS organizāciju kopumā.

Izglītības joma

Plānojot izglītības rīcībpolitiku, IZM formulē rīcībpolitikas uzstādījumus, kam tiek izmantotas vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes. Šādam mērķim prognožu pašreizējais atspoguļojums tiek vērtēts kā piemērots, jo rīcībpolitikas nostādņu un mērķu formulēšanai nepieciešama informācija par nākotnes darba tirgus galvenajām tendencēm. IZM izstrādātajās “Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam” kā izglītības rīcībpolitikas virsmērķis noteikts kvalitatīva un iekļaujoša izglītība personības attīstībai, cilvēku labklājībai un ilgtspējīgai valsts izaugsmei, un, nosakot rīcības virzienus, ņemtas vērā EM darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes un informatīvajā ziņojumā identificētie darba tirgus riski un demogrāfiskie izaicinājumi.⁹

Par piedāvājuma plānošanu **profesionālajā vidējā izglītībā** atbild IZM, Valsts izglītības satura centrs (turpmāk – VISC) un profesionālās izglītības iestādes, pielāgojot izglītības saturu izglītības vajadzībām un nosakot par valsts budžeta līdzekļiem izglītojamo skaitu izglītības programmās:

- Nozaru ekspertu padomes (turpmāk – NEP) sniedz nozaru viedokli IZM – priekšlikumus par nozarēm nepieciešamo izglītojamo skaitu profesionālās izglītības programmās turpmākajiem trīs gadiem.
- IZM apkopo un izvērtē NEP prognozes, tās izvērtē arī izglītības iestādes, ņemot vērā savas iespējas, uzņemšanas plāni tiek precizēti, atkārtoti saskaņoti ar NEP un apstiprināti Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomē (turpmāk – PINTSA).

⁸ EM

⁹ Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam apstiprināšanu, <https://likumi.lv/doc.php?id=266406>

DTAPS kopumā, īpaši – profesionālās izglītības attīstībai – trūkst kvalitatīva rakstura nozaru signālu

Šobrīd nozaru signāli DTAPS tiek ģenerēti ierobežotā veidā. NEP sniedz informāciju vai viedokli par nozaru vajadzībām profesionālajā izglītībā (tostarp – 5. un 6. Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (turpmāk – LKI) līmenī). Tomēr starp visām NEP vērojama atšķirīga situācija gan nozaru pārstāvniecībā, gan NEP locekļu motivācijā, gan pieejā uzdevumu izpildei un analītiskajā kapacitātē. DTAPS kopumā nepieciešami kvalitatīva rakstura nozaru signāli – datus balstīti, analītiski pamatoti nozaru viedokļi, nākotnes darba tirgus vajadzību formulējumi un darba tirgus prognožu interpretācija nozaru griezumā.

Galvenie ierobežojumi analītiski pamatotu nozaru viedokļu formulēšanai šobrīd ir:

- NEP obligātās funkcijas šobrīd neietver vidēja un ilgtermiņa nozaru attīstības redzējuma izstrādi¹⁰, kas uzlabotu un padarītu kvalitatīvāku NEP noteikto funkciju izpildi (t.sk. analītiski pamatotu atzinumu sniegšana par profesionālās izglītības programmās uzņemamo izglītojamo skaitu un priekšlikumu sagatavošanu par profesijām un specializācijām, kurās izglītojamo skaitu būtu vēlams palielināt vai samazināt);
- NEP locekļiem nav pietiekamu laika resursu, lai veiktu padziļinātus analītiskus uzdevumus (dalībniekiem ir pamatdarbs, bet analītisks darbs, kā scenāriju izstrāde – arī anketu aizpilde – pārdomātā veidā prasa iedziļināšanos un papildu laika resursus);
- NEP viedokļu formulēšanu ietekmē piemērotas (atbilstoši detalizētas un saprotamas) informācijas trūkums: EM vidēja un ilgtermiņa prognozes pagaidām tiek atspoguļotas nepiemērotā formā, turklāt nozaru vajadzības ietekmē ne tikai prognozes, bet arī esošās situācijas dati (profesionālo izglītības programmu reālie uzņemšanas rezultāti, atbirums, absolventu skaits, karjeras izvēles u. c.);
- NEP sastāvs ne vienmēr pietiekami atspoguļo konkrētās nozares uzņēmumu struktūru un specifiku, iespējams noteikta veida uzņēmumu (piemēram, lielo uzņēmumu vai noteiktas jomas uzņēmumu) interešu pārsvars;
- NEP darbība kopumā nav pietiekami efektīvi organizēta un atbilstoši finansēta.

Augstākās izglītības jomā EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes galvenokārt tiek izmantotas, plānojot budžeta vietu sadalījumu augstskolās¹¹. Budžeta vietas augstākās izglītības iestādēs tiek plānotas, IZM sadarbojoties ar Augstākās izglītības padomi (turpmāk – AIP):

- IZM izstrādā piedāvājumu budžeta vietu sadalījumam atbilstoši EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm un pieejamam budžetam.
- AIP izskata IZM veidoto piedāvājumu, to komentē un iesaka izmaiņas.

No valsts budžeta līdzekļiem finansēto studiju vietu skaits tiek pārskatīts regulāri.

¹⁰ redzējums var tikt izstrādāts stratēģijas, vai nākotnes scenāriju, vai analītiski pamatota ziņojuma veidā

¹¹ IZM atbildīga par budžeta vietu sadalījumu valsts (IZM) finansētajās augstākās izglītības iestādēs.

Pašlaik augstākās izglītības budžeta vietu nodrošināšanai pieejamais finansējums nav elastīgs – tas nemainās atkarībā no gaidāmās situācijas darba tirgū.

Tas rada problēmas, jo izglītības programmu izmaksas ievērojami atšķiras. Augstākās izglītības plānošanā uzlabojama arī iesaistīto pušu sadarbība. Papildus jāņem vērā, ka izvēli studēt pieprasītajās izglītības jomās ietekmē ne tikai budžeta vietu skaits, bet arī potenciālo studentu iepriekšējā sagatavotība, intereses, interešu attīstības iespējas u.c. faktori.

Vispārējās izglītības saturu nosaka vispārējās izglītības standarti. Vienlaikus izglītības iestādēm ir atstāta liela rīcības brīvība mācību satura plānošanā izglītības iestādes līmenī, iekļaujot tajā arī informāciju par darba tirgus tendencēm. Šobrīd IZM sadarbībā ar VISC veic pārkārtojumus vispārējā izglītībā, pārejot uz kompetencēs balstītu izglītības saturu un optimizējot skolu tīklu. Nākotnes darba tirgu nozīmīgi ietekmē vispārējās izglītības kvalitāte un atbilstība nākotnes darba tirgus vajadzībām. Kompetencēs balstīts izglītības saturs ir attīstīts ievērojot darba tirgus attīstības tendences, t.sk. nodrošinot nepieciešamo prasmju (piemēram, zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (turpmāk – STEM), kā arī informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (turpmāk – IKT) prasmju) apguvi jau no pamatzglītības, mācību saturā iekļaujot jauno mācību jomu – Tehnoloģijas –, lai veicinātu jauniešu interesi par tehnoloģijām un inženierzinātnēm, piedāvājot skolēniem vairāk iespēju pieņemt pamatotus lēmumus par turpmāko izglītību un karjeras iespējām. Vienlaikus tiek palielināta pedagogu loma vispārējās izglītības satura pilnveidē.

Īstenojot **karjeras izglītību**, izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu. Pedagoģis-karjeras konsultants izglītības iestādē palīdz organizēt karjeras attīstības atbalstu sistēmiskā veidā (plānojot grupu un individuālās konsultācijas u. c.). Lai nodrošinātu atbilstošu karjeras attīstības atbalstu vispārējā izglītībā, rekomendējams veicināt pedagogu un pedagogu-karjeras konsultantu informētību par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, to pielietošanu un iespējām ar tām iepazīstināt skolēnus (tostarp – izmantot Pētījuma ietvaros izstrādātās Vadlīnijas¹²).

Valsts finansētā **pieaugušo izglītības piedāvājuma** plānošanas process šobrīd attīstās. Galvenais atbildīgais par pieaugušo izglītības attīstību ir IZM pakļautībā esošā Pieaugušo izglītības attīstības pārvaldības padome, tomēr aktīva rīcība tiek sagaidīta arī no profesionālās un augstākās izglītības iestādēm, attīstot esošo un izstrādājot nākotnes darba tirgum atbilstošu pieaugušo izglītības piedāvājumu, par to aktīvi informējot un piedāvājot mērķa grupām.

Pieaugušo izglītības plānošanā tiek iesaistītas arī NEP un pašvaldības, nosakot nozaru, reģionu un pašvaldību vajadzības.

¹² Pieejamas: https://em.gov.lv/files/attachments/2019-02-13_18_30_51_Vadlinijas_12.02.2019.pdf

Dažas profesionālās izglītības iestādes pieaugušo izglītības piedāvājumu plāno, aktīvi sadarbojoties ar uzņēmējiem un pašvaldībām, citas ir mazāk aktīvas – novērojama atšķirīga izglītības iestāžu kapacitāte un ieinteresētība.

Atšķirības vērojamas gan starp privāti un valsts finansētajām izglītības iestādēm, gan starp dažādu pašvaldību izglītības iestādēm, gan – starp dažādu jomu izglītības iestādēm. Izglītības iestāžu ieinteresētība atkarīga no dažādiem faktoriem, tostarp – finansiālās motivācijas, programmu izmaksām, pedagogu kapacitātes un pieejamības u. c. Tā kā izglītības programmu piedāvājums tiešā veidā ir atkarīgs no izglītības iestādēm, tikai daļa no pašreizējā pieaugušo izglītības piedāvājuma atbilst nākotnes darba tirgus vajadzībām – t.i. nav pieejamas pieaugušo izglītības programmas visās nepieciešamajās jomās.

Nodarbinātības joma

Par aktīvajiem nodarbinātības pasākumiem atbild NVA un LM, kuras pakļautībā darbojas arī Apmācību komisija, kas lemj par bezdarbnieku mācību sarakstiem (profesionālā pārkvalifikācija, pilnveide, neformālā izglītība u. c.). Pieņemot lēmumu, Apmācību komisija balstās uz īstermiņa darba tirgus prognozēm, bet ņem vērā arī EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes un darba tirgus informāciju, kā arī vērtē statistikas datus par bezdarbnieku skaita izmaiņām un to iemesliem, vakancēm u. c.

Viens no NVA pakalpojumiem bezdarbniekiem un darba meklētājiem ir karjeras konsultantu atbalsts.

NVA karjeras konsultantu pakalpojumi pieejami ne tikai NVA klientiem, bet arī skolēniem, studentiem un nodarbinātajiem iedzīvotājiem.

Karjeras konsultācijas ir viens no galvenajiem veidiem, kā īstermiņa, vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu informācija nonāk pie individuāla lietotāja.

Karjeras konsultanti (gan izglītības, gan nodarbinātības) kopumā nav pietiekami informēti par vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu būtību un nepieciešamību analizēt situāciju darba tirgū vidējā un ilgtermiņā. Arī prognožu atspoguļojums nav piemērots karjeras konsultantu vajadzībām – ziņojuma izpēte ir laikietilpīga. Būtiska problēma karjeras konsultantiem ir prognožu interpretēšana, īpaši – iespējamo risinājumu noteikšana gadījumos, kad prognožu rezultāti izpētīti un klientiem jāiesaka iespējamie rīcības virzieni.

Par nodarbinātību tautsaimniecības attīstības ietvaros atbild EM, kuras primārā loma DTAPS ir informācijas nodrošināšana un atbalsts lēmumu pieņemšanā iesaistītajām pusēm.

Ekonomiskās izaugsmes vajadzībām EM ir ieinteresēta, lai darba devējiem būtu pieejams piemērots darbaspēks un palielinātos produktivitāte. Par produktivitātes un darba vides uzlabošanu, kā arī par ekonomikas attīstību kopumā ir atbildīgi arī darba devēji un darba ņēmēji.

Migrācija un demogrāfija

Migrācija un demogrāfija ir jomas, kas ļoti saistītas ar situāciju darba tirgū. Migrācija ietekmē kopējo darbaspēka piedāvājumu un var mainīt arī tā struktūru. Šobrīd vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes izmanto EM, kas atbild par darbaspēka selektīvās imigrācijas jautājumiem.

Neskatoties uz veiktajiem apsteidzošajiem pārkārtojumiem, ir nozares un profesiju grupas, kurās vērojams darbaspēka iztrūkums, tādēļ EM regulāri izstrādā (pārskata) sarakstu ar specialitātēm (profesijām), kam piemērojami imigrācijas atvieglojumi. Sarakstā tiek iekļautas specialitātes/profesijas, kuru pārstāvjiem paredzēts piešķirt imigrācijas atvieglojumus (ātrāku pieteikuma dokumentu izskatīšanu, uzturēšanās un/vai darba atļauju piešķiršanai). Latvijā saraksts tiek izstrādāts tikai augsti kvalificētu profesiju pārstāvjiem. Iekļaujamās specialitātes/profesijas tiek izvēlētas, iekļaujot sarakstā tādas, kurās nepieciešams piesaistīt ārvalstu darbaspēku. Saraksta veidošanā tiek izmantotas ne tikai EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, bet arī darba devēju aptauja. Izstrādē tiek iesaistītas arī citas institūcijas, tomēr sadarbību nepieciešams uzlabot, paātrinot Saraksta saskaņošanas procesu.

Par iekšējo migrāciju atbild LM, kas plāno atbalsta pasākumus darbaspēka iekšējai mobilitātei.

Iesaistīto pušu sadarbība

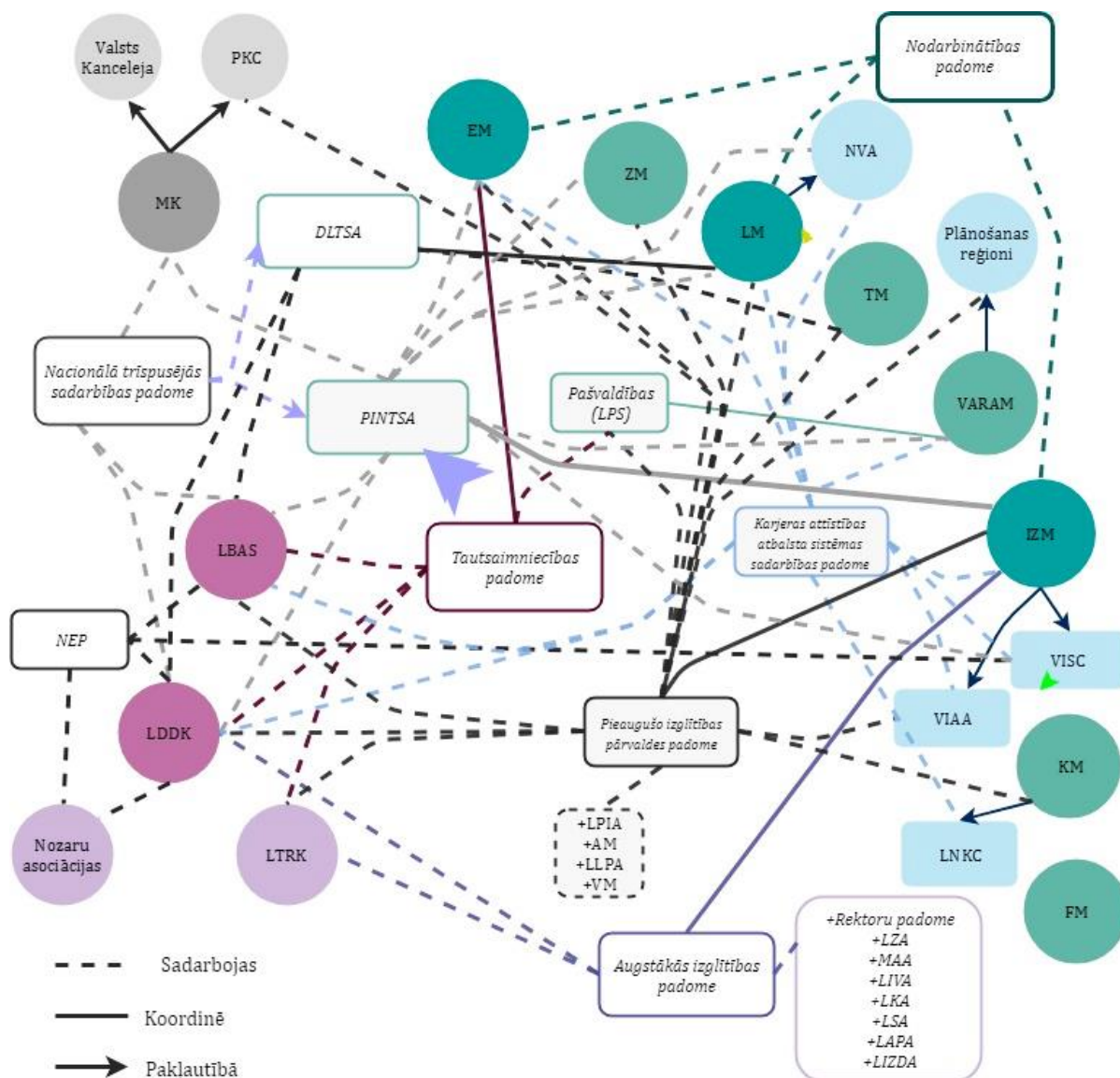
DTAPS šobrīd veido dažādu iesaistīto pušu sadarbība, kas ietekmē darba tirgu, izglītību un saistītās jomas.

Šobrīd nepastāv viens konkrēts DTAPS koordinators, bet stratēģiskā sadarbība notiek caur Nodarbinātības padomi.

Būtiskākā loma darba tirgus prognozēšanā un apsteidzošo pārkārtojumu ieviešanā ir trim ministrijām – EM, IZM un LM, kuru sadarbība notiek gan tiešā veidā, gan caur Nodarbinātības padomi¹³, gan citām padomēm. Galvenās iesaistītās puses un to sadarbība atspoguļotas 4. attēlā

¹³ Nodarbinātības padome izveidota pēc Ekonomikas ministra iniciatīvas 2016.gada jūlijā. Padomes ietvaros tiek saņemti ziņojumi no EM, IZM un LM ministri vai ministriju valsts sekretāri. Padomes mērķis ir nodrošināt saskaņotu starpresoru sadarbību nodarbinātības politikas izstrādei un īstenošanai, kā arī izvērtēt citu nozaru politiku ietekmi uz darba tirgu

4. att. Esošās DTAPS iesaistītās puses¹⁴



DTAPS iesaistīto institūciju tīkls parāda, ka pašreiz DTAPS sadarbojas dažādas institūcijas, kam ir noteiktas lomas darba tirgus rīcībpolitikas veidošanā, tomēr sadarbība DTAP jomā notiek sadrumstaloti, jo

- pastāv vismaz 18 institūcijas, kas cita starpā risina ar DTAP saistītus jautājumus;
- darbojas vismaz astoņas padomes/platformas, kurās tiek apspriestas darba tirgus prognozes, rosinātas izmaiņas, kas saistītas ar darba tirgu vai izglītību;
- tīklā sadarbojas arī vismaz 13 nevalstiskās organizācijas.

Galveno iesaistīto pušu darbība, norādot ar DTAP saistītos procesus, kurās institūcijas iesaistās, raksturota 2. tabulā. Papildus darbojas arī vairākas darba grupas.

¹⁴ SIA „AC Konsultācijas”

2. tab. Galveno DTAPS iesaistīto pušu sadarbība DTAPS ietvaros¹⁵

Iesaistītā puse	DT prognožu izstrāde	DT prognožu interpretācija	Rīcīb-politiku izstrāde	Rīcībpolitiku saskaņošana, apspriešana	Pārkār-tojumu veikšana	Analīze, vērtēšana DTAPS kontekstā
PKC	Nē	Nē	Nē	PIPP	Nē	Nē
EM	Jā (vidēja termiņa, ilgtermiņa prognožu izstrāde)	Jā	Jā	tiešā sadarbība, Nodarbinātības padome, TSP, Apmācību komisija, KAAS sadarbības padome, PIPP	Jā	Jā
LM un tās padotības iestādes	Jā (īstermiņa prognožu izstrāde)	Jā	Jā	tiešā sadarbība, Nodarbinātības padome, DLTSA, NEP, Apmācību komisija, KAAS sadarbības padome, PIPP	Jā	Jā
IZM un tās padotības iestādes	Nē	Nē	Jā	tiešā sadarbība, Nodarbinātības padome, PINTSA, AIP, NEP, Apmācību komisija, KAAS sadarbības padome, LRP, PIPP	Jā	Jā
FM	Nē	Nē	Nē	tiešā sadarbība	Nē	Jā
Sociālie partneri	komentē	savām vajadzībām	Nē	komentē, DLTSA, PINTSA, AIP, TSP NEP, Apmācību komisija, KAAS sadarbības padome, PIPP	Nē	Nē
Pašvaldības	Nē	Nē	Nē	TSP, Apmācību komisija, PIPP	Nē	Nē
Izglītības iestādes	Nē	Jā	Nē	AIP, LRP	Jā	Nē

Šobrīd DTAPS nav vienota koordinatora un atbildība par DTAPS procesiem tiek dalīta starp EM, IZM un LM.

Neraugoties uz to, ka ir **izveidotas platformas – sadarbības mehānismi**, kas dod iespēju iesaistītajām pusēm savā starpā saskaņot pieņemamos lēmumus, **sadarbības un informācijas aprites process kopumā nav sistemātisks, sakārtots un koordinēts. Netiek koordinēta tieši ar DTAPS saistīto jautājumu saskaņošana starp iesaistītajām pusēm un nav platformu, kurās tiktu veikta pietiekama darba tirgus analīze un pētniecība.**

Lai DTAPS funkcionētu kā vienota sistēma, **trūkst arī vienotu DTAPS mērķu un skaidri sadalītu uzdevumu DTAPS ietvaros** – lai arī iesaistīto padomju funkcijas tieši nepārklājas, to darbība nav vienota un savstarpēji koordinēta. Šobrīd galvenie DTAPS jautājumi tiek risināti, IZM, EM un LM sadarbojoties Nodarbinātības padomē. Tomēr padomei nav pietiekamu analītisko un administratīvo resursu, lai efektīvi koordinētu sistēmu.

Sadarbība DTAPS ietvaros netiek arī izvērtēta, nav zināma tās ietekme uz darba tirgu. Lēmumu pieņemšanas laiku ietekmē nepieciešamība katru lēmumu saskaņot ar citām iesaistītajām pusēm un analītiskās kapacitātes trūkums.

¹⁵ SIA „AC Konsultācijas”

Šobrīd ir izveidoti atsevišķi sadarbības mehānismi, kā Nodarbinātības padome un citas padomes, un neformālā sadarbība starp DTAPS iesaistītajām pusēm uzlabojas. Lai arī iesaistītās puses sadarbojas un diskutē, ar darba tirgus pārvaldību saistītie jautājumi un risinājumi nereti netiek saskaņoti starp dažādām sadarbības platformām, un diskusijas nenoved pie konkrētām rīcībām un rezultātiem. Efektīvai DTAPS funkcionēšanai pastāv vairāki ierobežojumi:

- **vienota sadarbības tīkla trūkums** (iesaistītās puses organizē un iesaistās diskusijās, bet diskusiju mērķi un rezultāti nav sistēmiski savstarpēji saskaņoti);
- **DTAPS iesaistīto pušu, īpaši – darba tirgus informācijas gala lietotāju (iedzīvotāju) – , nepietiekama informētība par darba tirgu un DTAPS;**
- **Nodarbinātības padomes institucionālā stabilitāte** – padome nostiprināta, izveidojot valsts sekretāru vadības grupu, tomēr kopumā ir atkarīga no ministru un valsts sekretāru iniciatīvas, tāpēc pastāv risks, ka sadarbība un lēmumu pieņemšana, kā arī DTAPS rezultātu izvērtēšana ir atkarīga no ministru politiskās piederības un valsts sekretāru darba kārtības, kas mazina neitralitāti un palielina risku, ka padome strādā fragmentāri un/vai aptver tikai daļu no DTAPS jautājumiem, t.i. strādā ar aktuālo politisko darba kārtību;
- **Nodarbinātības padomes nepietiekamā kapacitāte:** šobrīd padomes darbam tiek nodrošināta minimāla administrācija (sanāksmju protokolēšana, neliela apspriežamo jautājumu analīze, ko nodrošina EM), tāpēc Nodarbinātības padomē risināmie jautājumi ne vienmēr ir iepriekš analizēti. Tas rada nepietiekami informētu vai nepamatotu lēmumu pieņemšanas riskus;
- **Darba tirgus analīzes kapacitātes trūkums** – trūkst gan viegli interpretējamās informācijas par situāciju darba tirgū, gan cilvēkresursu analītiskās kapacitātes nodrošināšanai DTAPS iesaistītajās institūcijās, lai tās sagatavotu pamatotu viedokli lēmumu pieņemšanai;

DTAPS darbību kompleksa, objektīva izvērtējuma trūkums – ministrijas, kas koordinē DTAPS, tieši vai pastarpināti ir atbildīgas par galvenajām DTAPS darbībām, tomēr vienlaikus novērots, ka institūcijas pašas savu darbību neizvērtē pietiekami kritiski/objektīvi.

Kopumā galvenie Latvijā veicamie DTAPS uzlabojumi ir saistīti ar institucionālās sadarbības stiprināšanu, EM izstrādāto darba tirgus prognožu pilnveidi, kā arī izglītības satura pielāgošanu darba tirgus pieprasījumam. Arī darba devēji pašlaik izjūt atbilstoši izglītota darbaspēka trūkumu, kas saistīts ar vispārēju pamatprasmju trūkumu un STEM prasmju nepietiekamu attīstību. Lai situācija uzlabotos, izglītības piedāvājumam ir jābūt mūsdienīgam un elastīgam, sniedzot cilvēkiem iespēju vienkāršā veidā pārkvalificēties.

EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu atspoguļošanā un izplatīšanā identificētās problēmas:

- Prognozes nav pietiekami detalizētas (griezumi);
- Prognozēm nav pieejams prasmju griezumš, reģionālais griezumš;
- Trūkst kvalitatīva rakstura prognožu, nozaru signālu un reģionālas interpretācijas;
- EM ziņojums ir sarežģīts lietošanai individuālu lēmumu pieņemšanā;
- EM ziņojums nav piemērots padziļinātam analītiskajam darbam;
- EM ziņojums tiešsaistē nav viegli atrodamš;
- sabiedrībā trūkst zināšanu un informācijas par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm.

Identificētās DTAPS problēmas:

- sistēmas sadrumstalotība: ar darba tirgus jautājumiem nodarbojas dažādas institūcijas un vairākas padomes – lēmumu pieņemšanas, pasākumu ieviešanas process ir slikti caurskatāms;
- nepietiekama analītiskā kapacitāte: iesaistītajām pusēm trūkst kapacitātes (zināšanu un prasmju, laika resursu), lai analizētu EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, tās interpretētu, pielāgojot informāciju kontekstuālajām vajadzībām;
- lēna iesaistīto pušu reakcija: ar nākotnes darba tirgu saistītu lēmumu pieņemšanas process nereti ir smagnējs, lēmumi netiek pieņemti savlaicīgi;
- informētība: darba tirgus informācijas (tostarp – prognožu) lietotājiem trūkst vienotas izpratnes par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, to interpretēšanu un izmantošanu.

3. DTAPS un to elementi ārvalstīs

Nodalā apkopoti galvenie Pētījumā izdarītie secinājumi par DTAPS praksēm ārvalstīs, tostarp – par darba tirgus informācijas ieguvī, tās atspoguļošanas un izplatīšanas veidiem un par DTAPS iesaistīto pušu sadarbību.

Pētījuma ietvaros analizēta Igaunijas, Lietuvas, Vācijas, Somijas, Zviedrijas, Francijas, Dānijas, Īrijas, Slovākijas, Austrijas un Lielbritānijas prakse DTAPS jomās. Pēc sākotnējas informācijas apzināšanas detalizētai analīzei izvēlētas valstis, kurās DTAPS elementi darbojas jau ilgāku laiku (lai varētu izvērtēt to darbību ilgtermiņā), par kuru praksēm pieejama detalizēta informācija, kā arī tādas valstis, kuru demogrāfiskā un/vai ekonomiskā situācija līdzinās Latvijas situācijai. Pieredzes apmaiņas braucieni organizēti uz Somiju, Īriju un Dāniju, jo tajās identificēti labās prakses piemēri, kuri novērtēti kā iespējami pārņemami Latvijā.

Darba tirgus prognožu atspoguļošanas platformu prakšu analīzei vērtētas Polijas, Amerikas Savienoto valstu un ES platformas.

Jāņem vērā, ka ārvalstu prakses nav vērtētas kā tieši pārņemamas, bet gan izmantojami to elementi.

3.1. Darba tirgus informācija

Ārvalstīs darba tirgus informācija ir daudzveidīga – parasti tiek izmantotas kvantitatīvas ilgtermiņa prognozes, tomēr pēdējā laikā vairāk tiek veidotas arī kvalitatīva rakstura prognozes, jo ilgstošāk izmantojot kvantitatīvo informāciju, secināts, ka statistikās projekcijas vien nav pietiekams datu avots situācijas analīzei, nākotnes prognozēšanai un informētu lēmumu pieņemšanai. Ņemot vērā, ka prognozes ir paredzējums, pieņemot lēmumus, tiek izmantota arī cita informācija – esošās situācijas statistikas dati, pētījumi, ekspertu viedokļi (aptaujas, delfu panelis, nākotnes scenāriji) u.c.

Somijā tiek izstrādātas gan kvantitatīvās, gan kvalitatīva rakstura darba tirgus prognozes.

Kvantitatīvās īstermiņa prognozes izstrādā Nodarbinātības un ekonomikas lietu ministrija, kas atbild arī par ilgtermiņa darba tirgus prognožu kā ārpalpojuma iepirkšanu. Ilgtermiņa prognozes tiek izstrādātas, balstoties uz praktisku vispārējā līdzsvara modeli – tās ir kvantitatīvi scenāriji, izmantojot dažādus makroekonomiskos un demogrāfiskos pieņēmumus.

Lai pieņemtu pamatotus lēmumus izglītības plānošanā, Somijā regulāri tiek izstrādātas arī kvalitatīva rakstura darba tirgus prognozes – scenāriji. Tās tiek veidotas Nacionālajā izglītības aģentūrā, iesaistoties apmēram 12 darbiniekiem. Ar kvalitatīvajām metodēm aģentūrā tiek prognozēts, kādas prasmes nākotnē būs nepieciešamas.

Šim nolūkam tiek atvēlēti ievērojami resursi, iesaistītas vairākas kompetentas ieinteresētās puses un rīkoti darba semināri. Tiek izmantotas arī ekspertu aptaujas un pielāgota delfu metode. Izveidots nacionālais prasmju prognozēšanas forums (nesen foruma statuss institucionalizēts, iekļaujot to normatīvajos aktos; dalībniekus uzaicina Izglītības un kultūras ministrija), kurā darbojas deviņas izglītības un apmācības padomes (sadalījumā pa apkopotām nozarēm), kā arī

vadības grupa. Katrā padomē ir 16 dalībnieki un 16 aizvietotāji/vietnieki. Sastāvs tiek veidots tā, lai tiktu reprezentēti darba devēji, darba ņēmēji, uzņēmēji, izglītotāji u. c. Izglītības aģentūra kopš 1997. gada izstrādā arī kvantitatīvās ilgtermiņa prognozes 15–20 gadu perspektīvā. Tām tiek lietots īpašs izstrādes modelis, kurā pirmais solis ir Nodarbinātības un ekonomikas lietu ministrijas veidotie scenāriji. Pēdējo gadu laikā Somijā novērots, ka mazinās pieprasījums pēc detalizētām prognozēm un ir lielāka interese par plašākām, tendences atspoguļošām prognozēm.

Papildus prognozēm Somijā tiek izmantoti pētījumi un nākotnes pārskati. Ministru prezidenta birojs izstrādā valdības ziņojumu par ilgtermiņa nākotni (perspektīvā līdz 20 gadiem). Ziņojuma izstrāde ilgst apmēram divus gadus, un katram ziņojumam tiek izvēlēta aktuāla tēma. Piemēram, 2016.–2018. gadā izstrādātā valdības ziņojuma tēma ir “Pārmaiņas darba vidē/*Transformation of work*”¹⁶. Valsts pārvaldes darbinieki sadarbojas, izstrādājot nākotnes redzējumu katrā nozarē. Tas ir iespējams, jo **Somijas ministrijās un to padotības iestādēs ir pieejami cilvēkresursi analītiskam darbam**, vai arī tiek atvēlēti resursi prognozēšanas kā ārpalpojuma iepirkšanai (pētniecības institūtos u. tml.). Katra ministrija sagatavo savus nākotnes pārskatus. Ar nākotnes prognozēšanu un prognožu apspriešanu saistītās aktivitātēs piedalās augsta līmeņa darbinieki (valsts sekretāri u. c.). Ministru prezidenta birojs cenšas veidot vienotu skatījumu uz nākotni, saskaņojot dažādu iesaistīto pušu redzējumus.

Dānijā vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēšanu veic Ekonomiskās modelēšanas un prognozēšanas institūts. Prognozēšanai tiek izmantota makroekonometriskā modelēšana un administratīvo reģistru dati.

Dānijā vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrāde ietver kvantitatīvo prognozēšanu, nozaru izpēti, kvalitatīvo pētījumu metožu izmantošanu, kā arī darba devēju, darbinieku un absolventu aptaujas.

Metodoloģijas un laika perspektīvas šīm aktivitātēm var atšķirties atkarībā no pētījuma pasūtītāja un rezultātu lietošanas mērķa. Kvantitatīvā darba tirgus prognozēšana ir labi attīstīta un ekonomikas prognozēšanai rīcībpolitikas novērtējumam tiek izmantoti makroekonometriskie modeļi. Izmantojot ekonomikas līdzsvara modeli DREAM (*The Denmark Rational Economic Agent Model*), kas sastāv no demogrāfiskā (*population*), izglītības un darbaspēka piedāvājuma projekcijām, DREAM modelē un prognozē dažādus rādītājus 30–40 gadu vai tālākā nākotnē. Šis modelis ļauj veikt ekonomikas un fiskālās rīcībpolitikas ietekmes analīzi un dod prognozes, pēc kurām rīcībpolitikas veidotājiem novērtēt valsts finanšu un sociālekonomisko ilgtermiņa attīstību. DREAM modelim ir vairākas daļas:

- Izglītības prognozēs kā izejas datus izmanto iedzīvotāju reģistru un Dānijas statistikas pārvaldes (*Statistics Denmark*) informāciju, kas jau kopš 1970. gadiem uzkrāj detalizētu statistiku par katru Dānijā reģistrēto iedzīvotāju, un ļauj ļoti precīzi un detalizēti (pat personu līmenī) izsekot informācijai gan par dzīvesvietu, gan izglītības progresu un ilgumu visas dzīves laikā. Ņemot vērā DREAM pieeju šiem datiem, iespējams veidot ilgtermiņa projekcijas un makro/mikro līmeņa simulācijas par izglītības tendencēm, piemēram, prognozējot, cik liels iedzīvotāju skaits un īpatsvars būs katrā izglītības

¹⁶ Ziņojuma pirmā daļa pieejama:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80120/13c_17_tulevaisuusselonteko_osa1_EN.pdf

līmenī līdz 2050. gadam (Dānijas izglītības klasifikācijā, kas ir saskaņota ar ISCED klasifikatoru).

- Darbaspēka piedāvājuma prognozēs kā izejas dati tiek izmantota gan iedzīvotāju, gan izglītības statistika (no izglītības prognožu modeļa), kas tiek analizēta sešos griezumos: etniskā piederība, reģions, vecums (0–120 gadi), dzimums, izglītības līmenis (9 grupas) un nodarbinātības statuss (36 grupas). Pamatā no darbaspēka piedāvājuma modeļa tiek veiktas projekcijas un izdarīti secinājumi par dažādu rīcībpolitikas risinājumu ietekmi uz Dānijas fiskālo sistēmu un ekonomiku, piemēram, aprēķinot ietekmi, ko ilgtermiņā – līdz 2090. gadam – veidos pakāpeniska pensionēšanās vecuma paaugstināšana – skatot, kāda ir šīs reformas ietekme uz budžetu, uz darbaspēka nodrošinājuma un izglītības sistēmu. Šādu prognožu izstrāde notiek pēc Finanšu ministrijas pasūtījuma, bet arī citas ministrijas vai Nodarbinātības padome (kuras sastāvā ir sociālo partneru pārstāvji), var pasūtīt DREAM neatkarīgu analīzi par konkrētu rīcībpolitiku ietekmi ilgtermiņā.

Darba tirgus prognozes izstrādā arī Dānijas darba devēju konfederācija, pamatā izmantojot Dānijas statistikas pārvaldes datus un DREAM izstrādātās demogrāfiskās prognozes, bet, pretstatā DREAM, prognozēs tiek aplūkota arī pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstība, turklāt arī nozaru un izglītības programmu griezumā (~106 programmās).

Ļoti daudzveidīga darba tirgus informācija tiek izstrādāta Vācijā. Viens no vidēja un ilgtermiņa kvantitatīvo darba tirgus prognožu izstrādes instrumentiem ir kvalifikāciju un nodarbinātības jomu prognozes, ko izstrādā Nodarbinātības pētījumu institūts (IAB) un Federālais Profesionālās izglītības pētniecības institūts (BIBB), sadarbojoties arī ar vairākiem pētnieciskajiem institūtiem. Prognozes ataino darba tirgus piedāvājumu kvalifikāciju un profesiju griezumā, kā arī darba tirgus pieprasījumu nozaru, profesiju un izglītības līmeņa griezumā ilgtermiņā, atspoguļojot rezultātus arī reģionāli.¹⁷ Ilgtermiņa darba tirgus prognozes tiek iepirktas arī kā ārpakalpojums – projekta “Darba tirgus 2030” ietvaros tās konsultāciju uzņēmumam pasūta Federālā Darba un sociālo lietu ministrija. Vācijā tiek izstrādātas arī reģionālas prognozes, kuru metodoloģija atšķiras no nacionālā līmeņa prognožu metodoloģijas, tādēļ rezultāti nereti atšķiras no augstākminēto prognožu rezultātiem. Papildus, vietējā un reģionālā līmenī, tiek izstrādātas arī atsevišķas Eiropas Sociālā fonda finansētas prognozes. Savukārt dažādas asociācijas nereti pasūta nozaru prognozes.¹⁸ Regulāri tiek veikti darba tirgus pētījumi.

3.2. Darba tirgus informācijas atspoguļošana un izplatīšana

Somijā ilgtermiņa kvantitatīvās prognozes tiek atspoguļotas sarežģīta ziņojuma formā, jo paredzēts, ka tās lietos kompetenti cilvēki. Savukārt īstermiņa darba tirgus prognozes publicē divas reizes gadā. Lai sabiedrība varētu iepazīties ar prognožu rezultātiem, 2016. gadā Somijā tika atvērts Nodarbinātības barometrs – interneta vidē balstīta platforma, kurā ir pieejama plaša informācija par brīvajām vakancēm, informācija par nepieciešamajām (aktuālajām) prasmēm un iemaņām darba tirgū pašlaik un nākotnē.¹⁹ Informācijas apmaiņa par prognozēm tiek veicināta, dažāda veida institūcijām un organizācijām sadarbojoties Nacionālajā prognožu tīklā un ne tikai apmainoties ar

¹⁷ Skills Panorama. Skills anticipation in Germany, 2017.

http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/skills-anticipation-germany#

¹⁸ Skills Panorama. Skills anticipation in Germany, 2017.

http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/skills-anticipation-germany#

http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/skills-anticipation-germany#

¹⁹ Työllistymisen näkymät eri ammattissa, 2017, <https://www.ammattibarometri.fi>

darba tirgus informāciju, bet arī meklējot iespējamus risinājumus apsteidzošajiem pārkārtojumiem. Savukārt galvenās DTAPS vadlīnijas attiecībā uz izglītību tiek ietvertas “Izglītības un pētniecības attīstības plānā”, kuru publicē reizi četros gados. Tas ir galvenais izglītības rīcībpolitikas dokuments, kas aptver visas izglītības formas no agrīnas bērnības līdz pieaugušo izglītībai, kā arī pētniecību universitātēs un augstskolās, kas nav klasificējamās kā universitātes.

Lielbritānijā vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, ko izstrādā akadēmiskie institūti, tiek publicētas gan ziņojuma, gan kopsavilkuma un prezentācijas veidā. Tam papildus tiek publicētas arī datu tabulas, kuras iespējams rediģēt.

Publikācijas pieejamas tiešsaistē.²⁰ Galvenais rīcībpolitiku veidošanā izmantotais rādītājs ir darba tirgus pieprasījums profesiju griezumā. Iepriekš prognozes intensīvi izmantotas kā rīcībpolitiku plānošanas pamatojums, tomēr Lielbritānija pārgājusi uz tirgus regulētu pieeju, un prognozes vairāk domātas cilvēkiem, kam nepieciešams pieņemt ar izglītības un karjeras izvēli saistītus lēmumus.²¹

Zviedrijā darba tirgus informācija tiek atspoguļota galvenokārt ziņojumu formā. Īstermiņa darba tirgus prognozes tiek atspoguļotas gan nacionālā, gan reģionālā griezumā.²² Tās ir pieejamas izstrādātāja – Nodarbinātības aģentūras – interneta vietnē²³, kur pieejama arī vakanču banka, informācija par darba un mācību iespējām 13 valodās, tests, kuru aizpildot, iespējams noskaidrot piemērotāko nodarbošanos un uzzināt savas potenciālās karjeras nākotnes prognozes, instruments karjeras prognozēšanai u. c.²⁴ Savukārt vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes tiek izstrādātas katru trešo gadu un publicētas ziņojuma formā.

Darba tirgus prognozes tiešsaistes platformās

Veicot esošo darba tirgus prognožu atspoguļošanas platformu analīzi, secināts, ka tām ir kopīgas iezīmes. Parasti šādās platformās ir sadaļa, kas satur paskaidrojošu informāciju par tajās publicētajām prognozēm, kā arī datu turētāja kontaktinformāciju. Lietotāji var lejupielādēt pilno prognožu datu kopu un to izmantot turpmākai apstrādei atbilstoši katras lietotāju grupas specifiskajām vajadzībām. Šādas datu kopas pieejamība ir nozīmīga platformas lietotāju mērķa grupai, ko veido rīcībpolitikas plānotāji un pētnieki.

Lielākajā daļā gadījumu platformās tiek publicētas nodarbinātības prognozes. Atsevišķos gadījumos platformās nodrošina gan darbaspēka piedāvājuma, gan pieprasījuma prognožu (vai šo prognožu starpības) publicēšanu. Galvenie prognožu griezumi, kādos tās tiek publicētas, ir nozares, profesijas un reģioni. Atsevišķās platformās prognožu dati tiek publicēti arī izglītības griezumā. No laika

²⁰ Pieejamas: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-labour-market-projections-2014-to-2024>, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/543301/WF_Headline_Presentation_v3.pdf

²¹ http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/skills-anticipation-uk

²² Cedefop. Skills anticipation in Sweden, 2017, http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/skills-anticipation-sweden

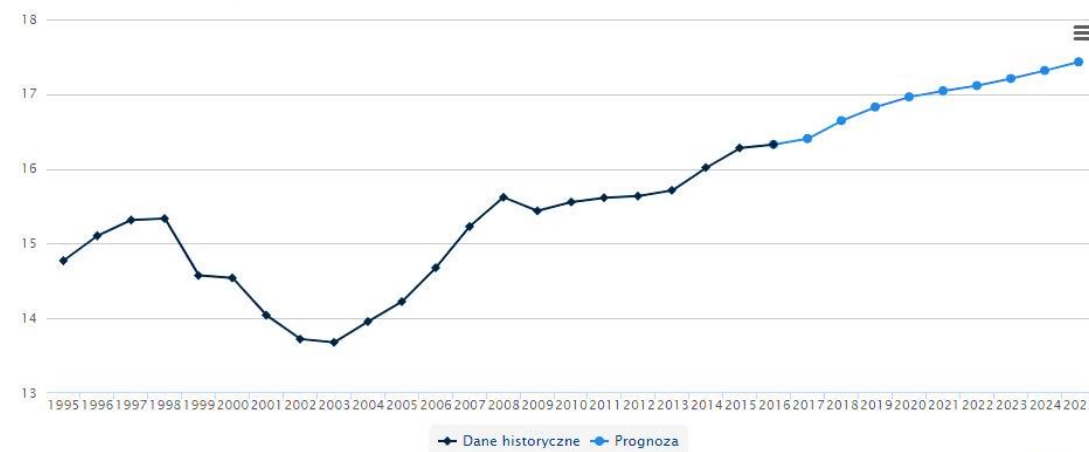
²³ Swedish Public Employment Service (2017). Sök jobb i Platsbanken: <https://www.arbetsformedlingen.se/>

²⁴ Swedish Public Employment Service (2017). Sök jobb i Platsbanken: <https://www.arbetsformedlingen.se/>

griezuma perspektīvas, platformas nodrošina vai nu punktveida prognožu datu publicēšanu, vai arī prognožu datu publicēšanu ik pa gadam, ietverot arī vēsturiskos datus (skat. 5. attēlu).

5. att. Laikrindas piemērs – vēsturiskais un prognozētais nodarbināto skaits pa gadiem²⁵

Wykres 1. Liczba (w mln) pracujących



Źródło: opracowanie własne (1995 - 2016 wartości historyczne, 2017 - 2025 prognoza).

Highcharts.com

Platformās nozares griezumā (vai apakšnozares) parasti tiek attēloti attiecīgie prognožu dati: dati bāzes gadā, nodarbinātības prognoze, nodarbinātības izmaiņas absolūtos skaitļos, nodarbinātības izmaiņas procentos. Nozaru griezumu kā primāro prognožu datu griezumu izmanto lietotāju grupa, ko veido uzņēmēji un investori.

Profesiju griezumā datu publicēšanas platformās tipiski tiek attēlota profesija (profesiju grupa) un attiecīgie prognožu dati: nodarbinātības dati bāzes gadā, nodarbinātības prognoze, nodarbinātības izmaiņas absolūtos skaitļos, nodarbinātības izmaiņas procentos. Profesiju griezumā lietotājam var tikt sniegta papildus informācija, kas var būt svarīga attiecīgās profesijas izvēlē, piemēram, atalgojums konkrētajā profesijā, nepieciešamais izglītības līmenis vai darba pieredze. Profesiju griezumā vissvarīgākais ir mērķa grupai, ko veido skolotāji, vecāki, skolēni, karjeras konsultanti un pieaugušie, kas platformu varētu izmantot savas nākotnes profesijas izvēlē.

Platformās prognožu faktisko vērtību attēlošana tiek realizēta atšķirīgā veidā:

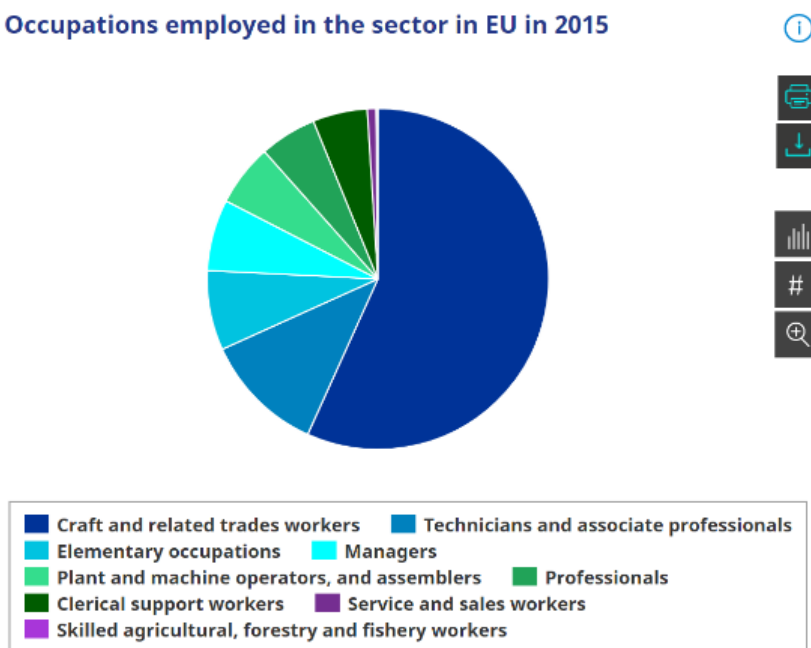
- tiek attēlotas prognožu faktiskās vērtības;
- tiek attēlotas indikatīvas prognožu norādes, kas lietotāju informē par tendencēm;
- tiek izmantota kombinēta pieeja, kas satur gan indikatīvas norādes, gan arī skaitliskas prognožu vērtības.

Platformās prognožu datu attēlošana tiek nodrošināta, izmantojot dažāda veida vizualizācijas risinājumus: interaktīva tabula, stabiņu diagramma; sektoru diagramma (6. attēls); spidometrs (7.attēls); punktveida diagramma; karte; līknes u. c. Noteiktās platformās lietotājam tiek nodrošināta iespēja pārslēgties starp vizualizācijas veidiem.

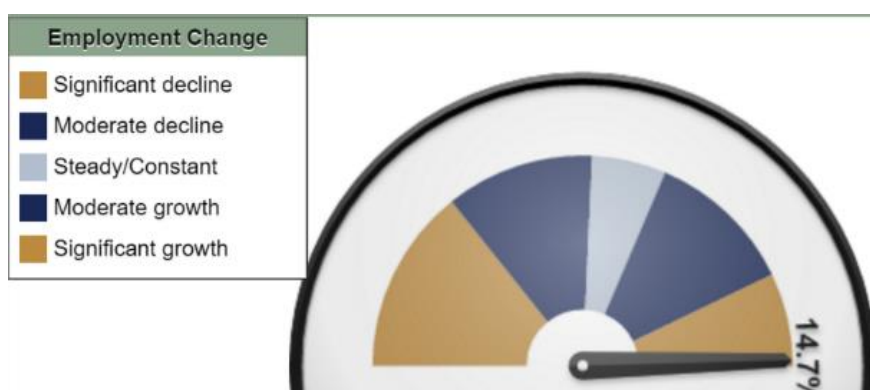
²⁵ Institute of Labour and Social Studies (2017). Prognozowanie Zatrudnienia: <http://np.prognozowaniezatrudnienia.pl/metoda-prognozowania>

6. att. Piemērs datu vizualizācijai – sektoru diagramma, kas attēlo profesiju grupu nodarbinātību nozarē Eiropas Savienībā 2015. gadā²⁶

Occupations employed in the sector in EU in 2015



7. att. Piemērs datu vizualizācijai – spidometrs, kas attēlo profesiju grupas prognozētās nodarbinātības izmaiņas procentos²⁷



Platformās lietotājiem tiek nodrošināta dažāda veida funkcionalitāte, kas saistīta ar platformu kopumā (koplietošanas funkcionalitāte) vai arī konkrētu vizualizāciju vai datu skatu. Atbilstoši analīzē konstatētajam, platformas lietotājiem tiek nodrošinātas šādas iespējas:

- Meklēšana, ko var lietot visā platformā kopā vai arī tikai konkrētā tās daļā. Profesiju meklētājs ir lietotājiem būtiski nepieciešama platformas funkcionalitāte;
- Iespēja sašaurināt attēlojamo datu kopu ar dažādiem mehānismiem (klasifikators, fazešu mehānisms, slīdnis);
- Ierakstu kārtošanas funkcija augošā un dilstošā secībā platformu interaktīvajās tabulās;
- Atlasīto datu kopas lejupielādes iespēja (xlsx, csv, pdf, jpeg, png u.c. datņu formātos);

²⁶ Skills Panorama (2017). Explore: <http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/sectors/construction-1>

²⁷ Pennsylvania State (2017). CWIA Employment Projections: <https://pasdc.hbg.psu.edu/Services/CWIA-Employment-Projections>

- Iespēja dalīties ar datu kopu (piem., izmantojot datu kopas statisko URL).

Prognožu publicēšanas platformu tehniskā realizācija tiek nodrošināta divos veidos:

- Visa tīmekļa vietne (platforma) ir vērsta uz darba tirgus informācijas, t.sk., darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognožu attēlošanu. Attiecīgi visa platforma ir veidota atbilstoši šim mērķim kā atsevišķa lietotne;
- Prognožu dati tiek parādīti par to atbildīgās organizācijas tīmekļa vietnes konkrētā sadaļā, bet vizualizēti citā datu attēlošanas rīkā. Attiecīgais datu attēlošanas rīks tīmekļa vietnē tiek iekļauts *Iframe* veidā, vai izmantojot citu iegultā (angļu val. *embedded*) koda risinājumu.

3.3. DTAPS iesaistīto pušu sadarbība

Ārvalstīs DTAPS iesaistītas dažādas institūcijas – ne tikai ministrijas un to padotības iestādes, bet arī pētnieciskie institūti, darba devēju un darba ņēmēju organizācijas. Dažās valstīs sistēma ir centralizētāka, citās – lielāks uzsvars likts uz reģionālo sadarbību.

Somijā DTAPS iesaistītas reģionālās institūcijas, tomēr pārsvarā **darbība tiek koordinēta centralizēti**. Somijas DTAPS iesaistītās puses darbojas ar pārliecību, ka, piedāvājot sabiedrībai kvalitatīvu darba tirgus informāciju, cilvēki pieņems pārdomātus lēmumus. Lēmumu pieņemšanas paātrināšana Somijā netiek uzskatīta par viegli sasniedzamu mērķi, neskatoties uz ilgāku demokrātiskas sadarbības pieredzi.

Somijā dažādas iesaistītās puses apvieno Nacionālais prognožu tīkls – 2015. gadā izveidota sadarbības platforma, kas koordinē diskusijas starp visām nākotnes prognozēšanā iesaistītajām pusēm, valdības līmenī veidojot starpinstitūciju sadarbību un izstrādājot rīcības plānus, kuros ņem vērā nākotnes scenārijus. Ministru prezidenta birojs veic apjomīgu darbu iesaistīto pušu koordinēšanā un informēšanā.

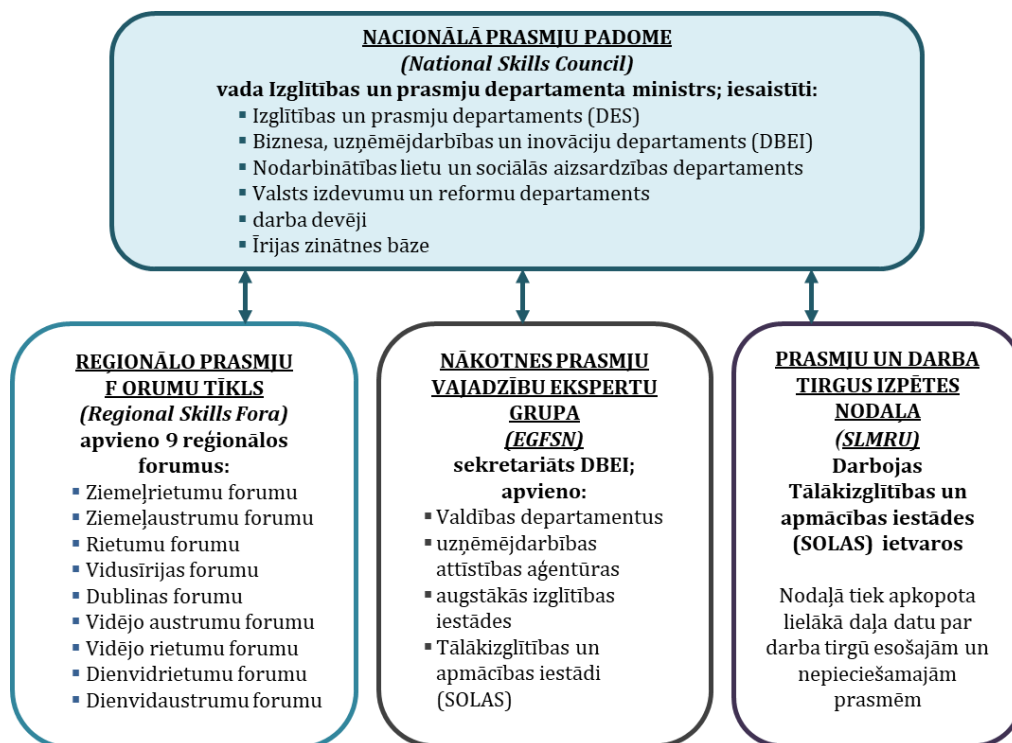
Par nozīmīgu DTAPS daļu Somijā tiek uzskatītas iesaistīto pušu diskusijas. Iesaistītās puses ir ieinteresētas uzzināt vairāk, sadarboties un paust savu viedokli, kā arī dalīties informācijā par pašu paveikto. Izglītības rīcībpolitikas veidotāji veic apjomīgu prognozēšanas darbu – gan kvantitatīvu, gan kvalitatīvu. Savukārt ministrijās ir atvēlēti laika un cilvēkresursi prognozēšanai un iespējamās nākotnes analizēšanai.

Lai arī Somijā tiek veiktas dažādas prognozēšanas aktivitātes (kvantitatīvas īstermiņa prognozes, kvantitatīvas ilgtermiņa prognozes, kvalitatīva rakstura vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes) un iesaistītās puses sadarbojas Nacionālajā prognožu tīklā, ne vienmēr visas iesaistītās puses detalizēti pārzina citu darbu. Prognozēšanas aktivitātēm ir noteikti mērķi un to rezultāti ne vienmēr ir plaši izmantojami.

Īrija ir viena no valstīm, kurā attīstīta reģionālā sadarbība darba tirgus pārkārtojumu jomā. Valstī darbojas Reģionālo prasmju forumu tīkls (*Network of Regional Skills Fora*), kā ietvaros izveidoti **deviņi reģionālie forumi**, par kuriem atbild Izglītības un prasmju departaments (*Department of Education and Skills* – DES, ekvivalents ministrijai).

8. attēlā shematiski attēloti galvenie Īrijas prasmju prognozēšanas un DTAPS sistēmā iesaistītie dalībnieki – padomes, forumi un ekspertu grupas – kuri sadarbojas, lai noteiktu esošās un nākotnes prasmju un nepieciešamo pārkārtojumu vajadzības darba tirgū un nodrošinātu to ātru ieviešanu rīcībpolitikā, izglītības piedāvājumā un citās jomās.

8. att. Īrijas prasmju prognozēšanas sistēmas dalībnieki²⁸



Īrijas Reģionālo forumu uzdevumi ir sniegt atbalstu darba devējiem reģionā, nodrošināt darba tirgus datu analīzi un veicināt iesaistīto pušu sadarbību. Katru forumu vada viens koordinators, visu forumu koordinatori tiekas vienu reizi mēnesī.

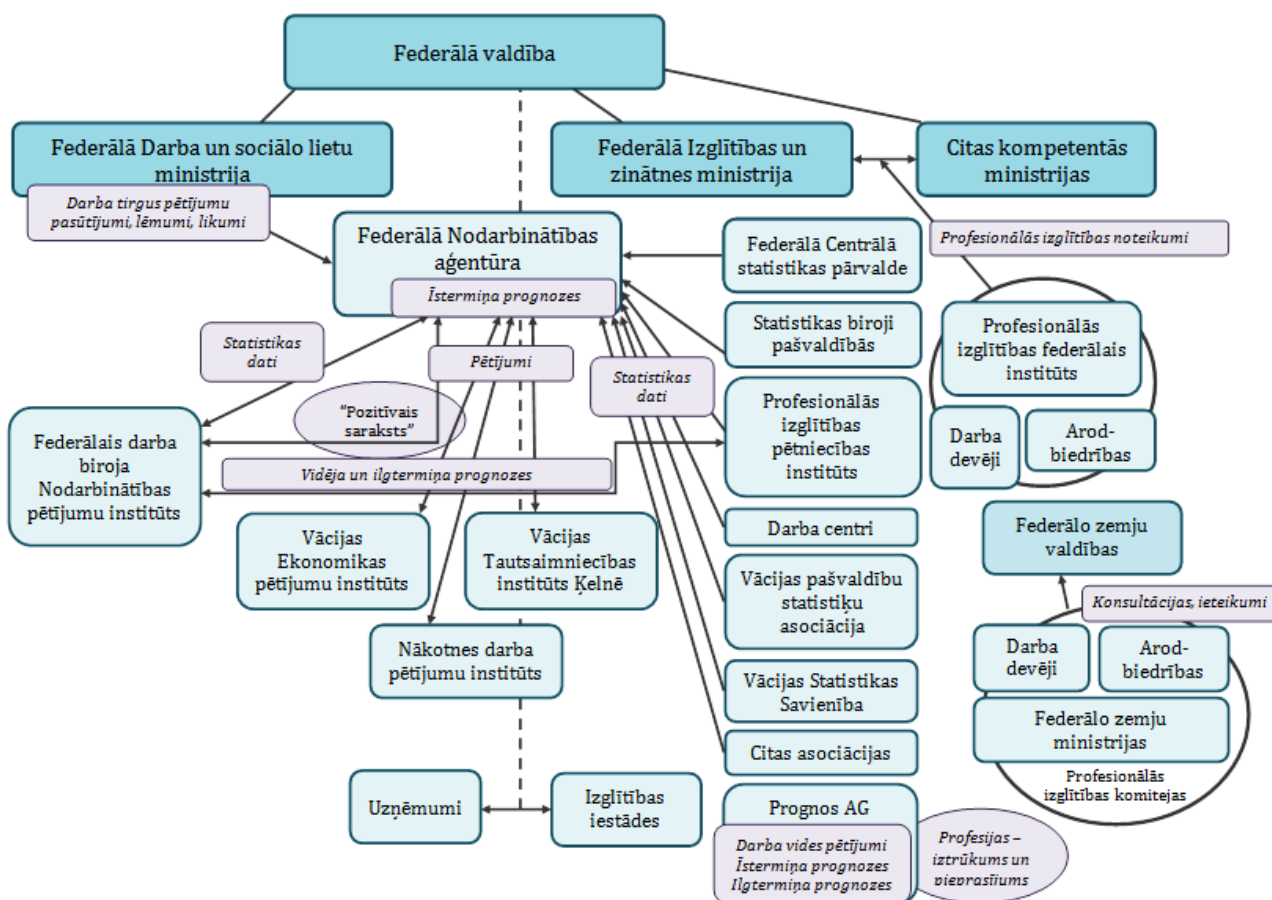
Forumu darbība var atšķirties starp dažādiem reģioniem. Dienvidrietumu reģionālais forums ir otrs lielākais Īrijā, uzreiz pēc Dublinas foruma. Šajā forumā ir iesaistītas piecas izglītības iestādes un 20–30 aktīvi uzņēmumi (bet kopumā informācija par foruma darbību un izglītības piedāvājumu reģionā tiek sniegta ~200 reģiona uzņēmumiem). Aptuveni vienu reizi gadā foruma darbības ietvaros tiek uzņemumu un izglītības iestāžu pārstāvji, lai lemtu, kādas prasmes ir vai kļūst nepieciešamas un kā tās ieviest (jaunu izglītības programmu vai moduļu veidā un/vai pievienojot moduļus jau esošām izglītības programmām). Atsevišķu nozaru (kas izvēlētas kā prioritāras attiecīgajā reģionā) darba devēji un izglītības iestāžu pārstāvji tiekas biežāk, pēc nepieciešamības, iesniedzot foruma koodinatoram sagatavotus priekšlikumus darba tirgus situācijas uzlabošanai. Tikšanās organizē koordinators.

²⁸ SIA "AC Konsultācijas" pēc DBEI un DES sniegtās informācijas

Forumam lielākoties tiek izvēlēti uzņēmumi, kuros ir visvairāk nodarbināto personu. Arī nepieciešamās prasmes galvenokārt nosaka lielie uzņēmumi, savukārt mazie un vidējie uzņēmumi var izmantot foruma darbības rezultātā izveidotās izglītības jeb prasmju apgūšanas iespējas saviem darbiniekiem. Pārsvārā tieši darba devēji ir tie, kas finansē apmācības – moduļu apgūšanu – ja māceklis ir uzņēmuma darbinieks. Tomēr galvenokārt tiek izmantotas profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas programmas, kur 90% tiek nodrošināts valsts līdzfinansējums. Forumi parasti definē sava reģiona prioritārās nozares un tajos piesaistīti šo nozaru lielākie darba devēji. Tomēr darba devēju iesaiste forumā atkarīga no to iniciatīvas un prioritātēm. Forumu darbība tiek balstīta uz tām nozarēm un darba devējiem, kuri spēj aktīvi iesaistīties un definēt vajadzīgās prasmes, kopā ar izglītības iestāžu pārstāvjiem izstrādājot izmaiņas izglītības piedāvājumā. Reģionālie forumi veic apjomīgu darbu iesaistīto pušu koordinēšanā un informēšanā.

Vācijas DTAPS var raksturot kā decentralizētu, jo daudzu jomu – sociālās, izglītības, ekonomikas, nodarbinātības – vadība ir nodota reģionālajām un nozaru institūcijām – darba devēju organizācijām, arodbiedrībām, federālo zemju vadības pārstāvjiem un valsts valdības pārstāvjiem, nodarbinātības aģentūrai un tās filiālēm, rūpniecības un amatniecības kamerām. 9. attēlā sniegts shematisks piemērs Vācijas DTAPS iesaistīto pušu sadarbībai.

9. att. Vācijas DTAPS shematisks attēlojums²⁹



²⁹ SIA „AC Konsultācijas” pēc Pētījumā izmantoto datu avotu analīzes

Reģionālajām un nozaru institūcijām Vācijā ir resursi un motivācija iesaistīties darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu īstenošanā – izvērtēt, kāda situācija darba tirgū ir konkrētajā federālajā zemē vai pašvaldībā, kādas profesijas pārstāvju trūkst, kā ietekmēt profesionālo izglītību – kāpēc un cik daudz audzēkņu uzņemt noteiktā izglītības programmā, kā atbalstīt bezdarbniekus un darba meklētājus, kā sniegt atbalstu jauniešiem karjeras jautājumos u.c. Valdība un ministrijas galvenokārt darbojas kā koordinatori un diskusiju organizatori. Vācijas DTAPS ir nodrošināta iesaistīto pušu savstarpēja zināšanu pārnese, kas garantē rīcībpolitikas pēctecību, sekmē efektīvāku rīcību koordināciju un komunikāciju starp iesaistītajām pusēm.

Kopumā prognožu izstrādātāji ārvalstīs ir ne tikai ministrijas, bet arī darba devēju vai darba ņēmēju organizācijas, kā arī īpaši pētniecības institūti. Ir valstis, kurās tāpat kā Latvijā, tiek izstrādātas tikai kvantitatīvās darba tirgus prognozes, bet ir arī valstis, kurās tiek izstrādātas gan kvantitatīvās, gan kvalitatīva rakstura prognozes. Prognozes tiek izstrādātas ne tikai nacionālā, bet arī reģionālā līmenī un to termiņi ir atšķirīgi.

Darba tirgus informācija ārvalstīs tiek atspoguļota dažādos veidos – gan kā apjomīgi analītiskie ziņojumi, gan – infografiski kopsavilkumi, gan – interaktīvas tiešsaistes platformas. Atšķiras arī prognožu atspoguļošanas biežums un to galvenās mērķa grupas. Ziņojumi galvenokārt paredzēti nacionālu, reģionālu vai vietēja līmeņa lēmumu pieņēmējiem, bet kopsavilkumi un tiešsaistes platformas – individuāliem lietotājiem.

Valstīs, kurās jau ilgāku laiku pastāv DTAPS, **ministrijas vai valdības pārstāvji parasti darbojas kā sistēmas koordinatori, diskusiju organizatori.** Kopumā pētītajās valstīs sociālajiem partneriem ir liela kapacitāte un sistēmā tie tiek aktīvi iesaistīti.

Apsteidzošo pārkārtojumu vidū dominē tādi, kas vērsti uz **profesionālo izglītību, kā arī uz mūžizglītību.** Tiek izstrādātas arī nākotnē trūkstošo prasmju un reģionālās darba tirgus prognozes, dažkārt tiek veiktas apjomīgas darba devēju aptaujas. Prakse, kas ļauj ar darba tirgus apsteidzošajiem pārkārtojumiem saistītos pētījumus veidot pēctecīgus, ir šo pētījumu un prognožu deleģēšana īpaši pētnieciskajai institūcijai. **Lai DTAPS sadarbību dažādos līmeņos veidotu efektīvu, tiek veidoti gan starpministriju, gan reģionālie forumi.**

Izvērtējot ārvalstu praksi pārņemšanas iespējas Latvijā, izmantotas nevis konkrētas prakses, bet to elementi, jo pētīto valstu konteksts atšķiras no Latvijas. **Ārvalstu prakses izmantotas, izstrādājot rekomendācijas par kvalitatīva rakstura prognožu izstrādi, darba tirgus analīzi un pētniecību, imigrācijas mehānismiem, iesaistīto pušu sadarbību, DTAPS koordinēšanu u. c.**

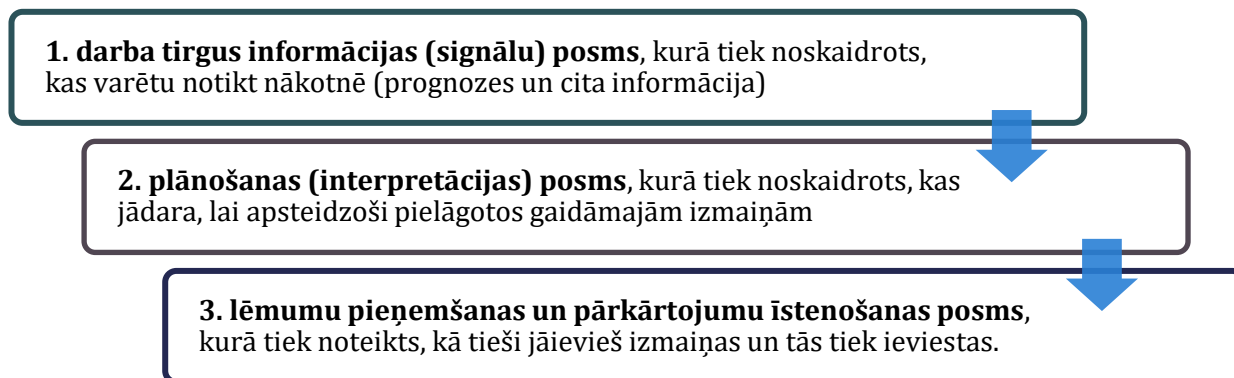
4. DTAPS organizatoriskais modelis un ieteicamie uzlabojumi

Nodaļā apkopoti priekšlikumi DTAPS uzlabošanai, uzskaitot galvenās Pētījumā sniegtās rekomendācijas.

Raksturots izstrādātais DTAPS organizatoriskais modelis, DTAPS koordinēšana, nepieciešamās izmaiņas EM vidēja un ilgtermiņa prognožu satura pilnveidē (papildināšana ar kvalitatīva rakstura nākotnes scenārijiem, atspoguļošana un izplatīšana), kā arī sniegti ieteikumi darba tirgus analīzes uzlabošanai, nozaru ekspertīzes stiprināšanai un prognožu izmantošanai izglītības, nodarbinātības un migrācijas jomās.

Tā kā galvenās DTAPS problēmas ir sistēmas sadrumstalotība, lēna iesaistīto pušu reakcija un nepietiekama iesaistīto pušu informētība, Pētījumā izstrādāts DTAPS organizatoriskais modelis un ieteikta virkne risinājumu. Identificētās esošās situācijas problēmas ir saistītas ar DTAPS iesaistīto pušu savstarpējo sadarbību un procesu koordināciju. Lai organizatorisko modeli padarītu viegli uztveramu, tajā DTAPS galvenās darbības strukturētas trīs DTAPS posmos (10. attēls).

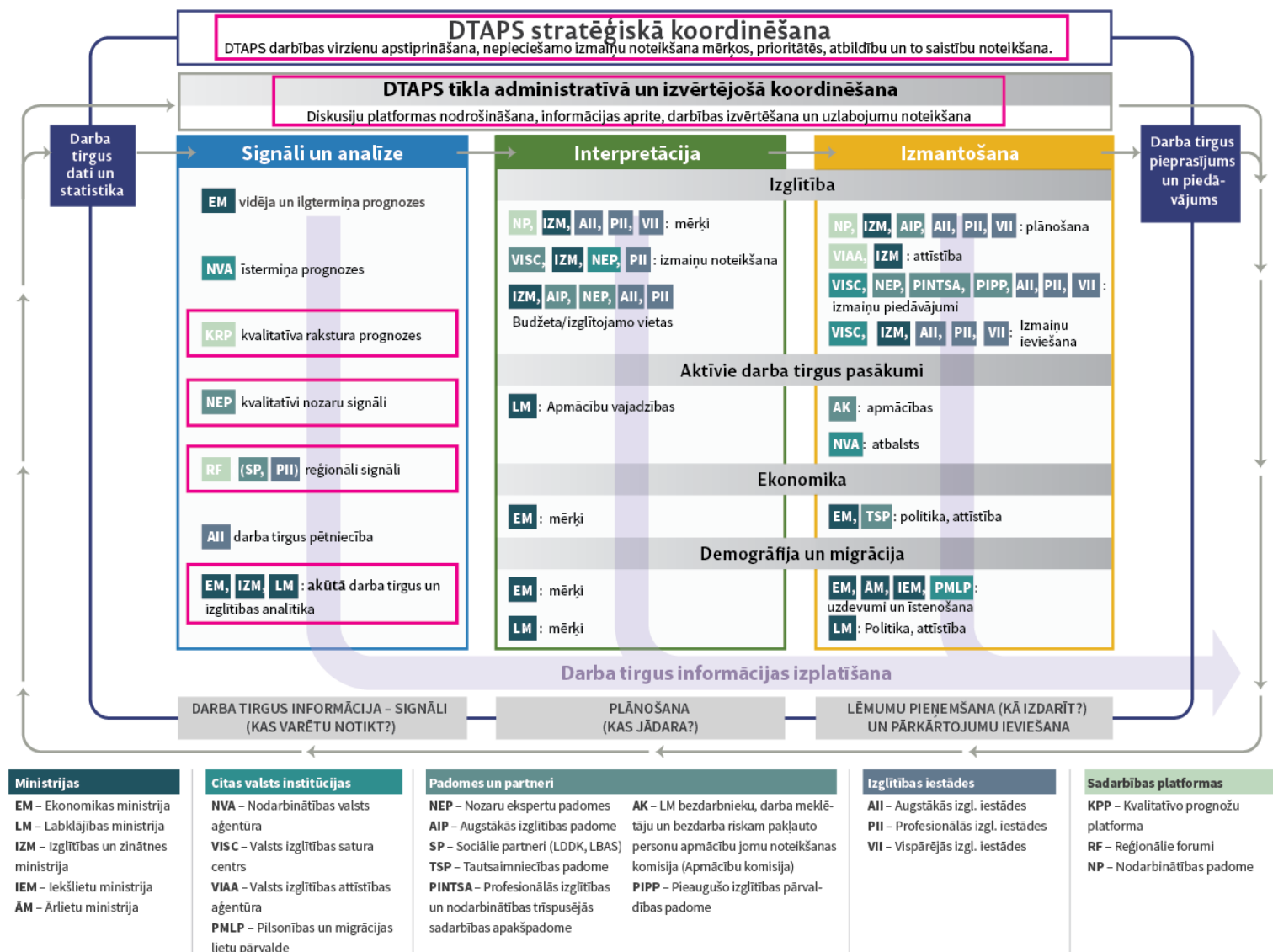
10. att. DTAPS darbības posmi³⁰



Katrā posmā būtiska ir efektīva informācijas aprīte – gan iesaistīto institūciju un partneru starpā, gan tās nodošana plašākai sabiedrībai. Modelis ir vienkāršots, vizualizācijā attēlotas galvenās darbības un atbildīgās puses DTAPS ietvaros, tomēr DTAPS ietver arī citas darbības un iesaistītos, piemēram, sabiedrības pārstāvju pieņemtus lēmumus (11. attēls).

³⁰ SIA „AC Konsultācijas”

11. att. DTAPS organizatoriskais modelis



Modelis paredz, ka **darba tirgus informācijas analīzes posmā** tiek sagatavota **informācija**, kas pēc tam – **interpretācijas posmā** – tiek izmantota, to analizējot un pielāgojot konkrētās jomas vajadzībām, un **izmantošanas posmā – plānojot** apsteidzošos pārkārtojumus, kā arī tos **ieviešot**. **Interpretācijas un izmantošanas posmi sadalīti pa dažādām jomām**. Katrai iesaistītajai pusei ir savi uzdevumi, kas paredz arī noteiktu sadarbību ar citām iesaistītajām pusēm.

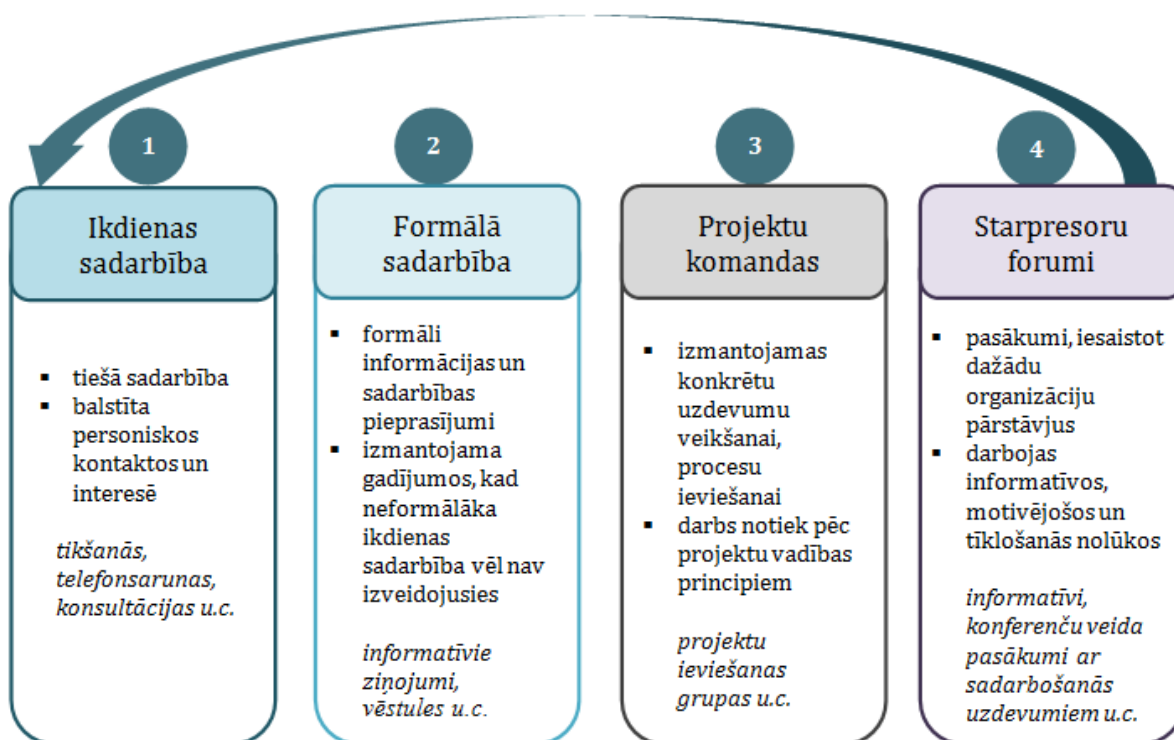
DTAPS darbību organizēšana veidā, kāds paredzēts modelī, nodrošina vairākus būtiskus uzlabojumus:

- administratīvā koordinēšana nodrošina efektīvu informācijas apriti (pārskatāmi procesi), nepieciešamo iesaistīto pušu piesaisti, jaunu ieinteresēto pušu iesaisti, pasākumu organizēšanu;
- DTAPS jautājumi dienaskārtībā tiek iekļauti pastāvīgi, nevis tikai atbilstoši konkrētā resora nepieciešamībai vai politiskajai dienaskārtībai;
- stratēģiskā koordinēšana nodrošina DTAPS mērķu noteikšanu un saskaņošanu, risināmo jautājumu kārtošānu pēc prioritātēm, saskaņošanu – vienošanos par iesaistīto pušu pienākumiem un citiem stratēģiskiem jautājumiem;
- izvērtējošā koordinēšana nodrošina DTAPS darbības izvērtēšanu un iespēju to uzlabot;
- procesu dalīšana trīs posmos padara tos pārskatāmākus;
- konkrēti iesaistīto pušu pienākumi veicina vienotu izpratni par DTAPS;
- noteikti atbildīgie koordinatori DTAPS elementu ieviešanai un darbības nodrošināšanai (piemēram, Reģionāliem forumiem, Kvalitatīvo prognožu platformai), koordinatori ir skaidri sadalītas funkcijas;
- risinātas informācijas trūkuma un analītiskās kapacitātes trūkuma problēmas, izveidojot
 - Reģionālos forumus,
 - Kvalitatīvo prognožu platformu,
 - analītiķus un pētniecības elementus,
 - nošķirot darba tirgus interpretācijas posmu atsevišķi kā būtisku DTAPS daļu.

Kopumā DTAPS organizatoriskā modeļa jauno elementu ieviešana, esošo elementu pilnveide, kā arī katras iesaistītās puses DTAPS pienākumu noteikšana ievērojami uzlabo iespējas savlaicīgi un strukturēti pieņemt analītiski pamatotus lēmumus.

Lai iesaistīto pušu sadarbība DTAPS notiktu sistemātiski un efektīvi, **nepieciešams ieviest sadarbības mehānismus**, kas ir motivējoši, viegli ieviešami un ļauj savlaicīgi pieņemt nepieciešamos lēmumus (12. attēls).

12. att. Galvenie piedāvātie sadarbības mehānismi DTAPS ietvaros³¹



Galvenā un ātrākā sadarbības forma, kas veicina savlaicīgu darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu ieviešanu, un tādēļ ir veicināma, ir **ikdienu jeb neformālā sadarbība**. Tā iekļauj tiešu sadarbību (ne tikai personu līmenī, bet arī institūciju līmenī) tikšanās, telefonsarunu vai elektronisku vēstuļu veidā ar mērķi apmainīties ar informāciju vai vienoties par turpmāko iespējamo rīcību DTAPS ietvaros. Lai nodrošinātu neformālās sadarbības attīstību, būtisks ir lēmumu pieņemšanas konteksts – ja nepieciešama plaša institūciju un personu iesaiste, šis var nebūt piemērotākais mehānisms. Otrs piedāvātais sadarbības veids ir **formālā sadarbība**. Formālus informācijas un sadarbības pieprasījumus likuma ietvaros³² ieteicams izmantot gadījumos, kad ikdienu jeb neformālā sadarbība vēl nav izveidojusies noteiktu personu starpā, vai, ja to prasa ārējie normatīvie akti. Jāņem vērā, ka formāli pieprasītu sadarbību var atteikt tikai atsevišķos gadījumos, to īpaši pamatojot. Savukārt konkrētu, jau izvirzītu uzdevumu veikšanai vai procesu ieviešanai ieteicams izveidot **projektu komandas** (*task force*). Šādu projekta komandu izveides princips ir līdzīgs kā darba grupām, tomēr atšķirīgais elements ir darbības principi. Projektu komandu darbība ir balstīta projektu vadības principos. Lai nodrošinātu iesaistīto personu kapacitāti, jānodrošina, ka iesaistīto pušu darba devējs vai tiešais vadītājs apstiprina darbību projektu komandā un nodrošina attiecīgu laiku pienākumu veikšanai projektu komandas darba ietvaros.³³ Savukārt, lai veicinātu ikdienu sadarbību ārpus padomju un darba grupu darbības, kā arī veicinātu efektīvu projektu komandu izveidi, nepieciešams rīkot regulārus starpinstitutionālus

³¹ SIA „AC Konsultācijas” pēc Pētījumā izmantoto datu avotu analīzes

³² Valsts pārvaldes iekārtas likums, VII nodaļa. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=63545>

³³ Efektīva, atbildīga un elastīga Latvijas valsts pārvalde. Priekšlikumi diskusijai par valsts pārvaldes reformām, 2016, Valsts kanceleja. <https://tai.mk.gov.lv/img/74f16a08-3d5a-46f4-a4c5-f2ce410fb1ed.pdf>

tīklošanās pasākumus, piemēram, **starpresoru forumus**. Forumi, kuru ietvaros iespējams gan dalīties ar informāciju, gan tīkloties, gan piedāvāt sadarbību veicinošas saliedēšanās aktivitātes, veicina savstarpējo pazīšanos un tādējādi uzlabo sadarbības ātrumu, jo personas no dažādām institūcijām, kuras iepazinušās un kopīgi darbojušās forumos, gūst motivāciju un iespēju sadarboties ikdienišķā, neformālā līmenī.³⁴ Papildus piedāvātajiem sadarbības mehānismiem, nepieciešams visiem iesaistītajiem valsts pārvaldes darbiniekiem veidot **motivējošu darba vidi, veicinot darbinieku iniciatīvu ieviest arvien jaunus, institūcijai un jomai, kā arī iesaistītajām pusēm piemērotus sadarbības mehānismus**.³⁵ Tādējādi tiktu nodrošināts, ka tiek izmantoti nevis teorētiski, bet praktiski piemēroti sadarbības mehānismi, kas veicinātu darbinieku vēlmi sadarboties.

Lai efektīvi ieviestu raksturotos sadarbības mehānismus, DTAPS koordinators jānodrošina, ka minētie sadarbības mehānismi tiek iekļauti DTAPS iesaistīto pušu darbinieku pienākumos (darba aprakstos vai tml.).

Lai sadarbību veicinātu, **jāstiprina iesaistīto valsts institūciju** – EM, LM un IZM, PKC – **kapacitāti**. Tā kā nav ieteicams palielināt valsts pārvaldes darbinieku skaitu vai to noslodzi, nepieciešams veikt iesaistīto institūciju funkciju auditu, lai padziļinātāk analizētu esošās funkcijas, novērstu to pārklāšanos un definētu jaunas un konkrētākas funkcijas³⁶ DTAPS jomā, kā arī nodrošināt, ka darbinieku kompetences un pienākumi tiek sadalīti, atvēlot pietiekamas darba stundas ar DTAPS saistīto uzdevumu veikšanai. Lai nodrošinātu pastāvīgu un kompetentu nozaru ekspertu iesaisti DTAPS, jāstiprina NEP.

Tā kā sadarbība jāorganizē pēc iespējas neformālāk, tomēr – koordinēti, DTAPS organizatoriskais modelis ietver DTAPS koordinatoru/-us, kas nodrošina gan stratēģisku, gan administratīvu, gan izvērtējošu vadību. DTAPS koordinators/-u funkcijas:

- stratēģiskā DTAPS koordinēšana;
- administratīvā DTAPS koordinēšana;
- izvērtējošā DTAPS koordinēšana.

Jāņem vērā, ka **DTAPS koordinators/-u ieviešana nenozīmē funkciju pārņemšanu no citām institūcijām uz koordinatoru, bet gan šo funkciju pārraudzīšanu un iesaistīto institūciju sadarbības koordinēšanu**. Atsevišķu funkciju (DTAPS elementu) pildīšanai, piemēram, NEP darbības nodrošināšanai un reģionālo forumu organizēšanai, jānosaka atsevišķi koordinatori.

Koordinatoru noteikšana DTAPS kopumā un tās atsevišķiem elementiem ietver pienākumu deleģēšanu, lai nodrošinātu DTAPS funkcionēšanu. Koordinators pienākumi ir sadarbības

³⁴In Search of the Relevant Other – Collaborative Governance in Denmark. Anders la Cour, 2016. Scandinavian Journal of Public Administration 20(3): 55-75,

³⁵ Re-organizing Australian public sector work: Conditions for innovating-in-practice. Mary C. Johnsson, Oriana Milani Price and Marie Manidis, 2014. Scandinavian Journal of Public Administration 18(4): 29-50

³⁶ Pētījuma ietvaros ieteiktās iesaistīto pušu funkcijas un uzdevumus skatīt kopsavilkumā

organizēšana, uzdevumu deleģēšana, rezultātu izvērtēšana, informācijas aprites nodrošināšana un informācijas konteksta ņemšana vērā.

Kopumā ar darba tirgus apsteidzošajiem pārkārtojumiem saistīti lēmumi tiek pieņemti vairākos līmeņos:

- nacionālais līmenis – MK, Nacionālā Trīspusējās sadarbības padome (turpmāk – NTSP);
- ministriju līmenis – Nodarbinātības padome;
- administratīvais līmenis – DTAPS koordinators/-i;
- lietotāju līmenis – atsevišķas iesaistītās puses vai to grupas.

DTAPS darba tirgus informācijas (signālu) posmā Pētījumā rekomendēti vairāki uzlabojumi:

- kvalitatīva rakstura vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrāde (ilgtermiņā);
- kvalitatīva rakstura nozaru signālu izstrāde;
- reģionālo signālu izstrāde;
- darba tirgus analīzes un pētniecības veikšana.

Lai uzlabotu kopējo DTAPS funkcionēšanu un veicinātu efektīvu iesaistīto pušu sadarbību, nepieciešams nodrošināt koordinēšanu arī iesaistīto pušu līmenī. Tas risināms, katrai iesaistītajai institūcijai/organizācijai iekšēji izvēloties par DTAPS atbildīgo personu (labāk – vairākas personas), kas nodrošinātu DTAPS informācijas apmaiņu institūcijā/organizācijā un deleģētu, uzraudzītu institūcijas/organizācijas funkciju izpildi DTAPS ietvaros. Noteiktajiem koordinatoriem arī jāpiedalās DTAPS diskusijās un jāsniedz ekspertīze nepieciešamības gadījumos.

DTAPS plānošanas (interpretācijas), kā arī lēmumu pieņemšanas un pārkārtojumu īstenošanas posmā rekomendēti vairāki detalizēti uzlabojumi, kas ietver DTAPS iesaistīto pušu kapacitātes stiprināšanu prognožu izmantošanā, kā arī sadarbības uzlabošanu izglītības rīcībpolitikas un piedāvājuma plānošanā, iesaistīto pušu informēšanas un izglītošanas pasākumus nodarbinātības jomā u. c.

Kopumā Pētījuma ietvaros piedāvātais DTAPS organizatoriskais modelis paredz centralizētāku un vienkāršāku informācijas apmaiņu un neformālas sadarbības veicināšanu.

DTAPS stratēģiskajam koordinatoram jānosaka DTAPS mērķi un prioritārie jautājumi, kas pagaidām noteikti šādi:

- DTAPS darbības virsmērķis ir efektīvi un savlaicīgi plānot un ieviest darba tirgus apsteidzošos pārkārtumus:
 - **savlaicīgi identificējot signālus** pārkārtojumu nepieciešamībai (prognozes);
 - **nodrošinot savlaicīgu un saskaņotu valsts institūciju un nevalstisko organizāciju savstarpējo sadarbību** nepieciešamo pārkārtojumu ieviešanā (sasaiste ar rīcībpolitiku);
 - **samazinot birokrātijas/administratīvo slogu**, pieņemot ātrus, bet informētus lēmumus un veicinot rīcības, kas ir izmaksu efektīvas.

- DTAPS ilgtermiņa mērķis ir panākt pēc iespējas lielāku darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma līdzsvaru (ko sasniedz, ieviešot pasākumus izglītībā un darba vidē – uzdevumi iesaistītajām pusēm).

Kopumā galvenie rekomendētie DTAPS organizatoriskā modeļa uzlabojumi:

- trīs veidu DTAPS koordinēšana;
- kvalitatīva rakstura prognožu izstrāde;
- reģionālo forumu izveide;
- analītiskās kapacitātes stiprināšana;
- nozaru ekspertīzes stiprināšana;
- sadarbības mehānismu ieviešana.

4.1. Rekomendācijas DTAPS koordinēšanai

Lai DTAPS darbotos kā vienota sistēma ar noteiktiem mērķiem, pienākumiem, uzdevumiem un efektīvu, objektīvu izvērtētu darbību, nepieciešams ieviest DTAPS koordinatoru vai sadalīt koordinēšanas pienākumus vairāku institūciju starpā.

Lai DTAPS darbotos efektīvi, nepieciešams ieviest vienu vai vairākus koordinatorus, kas DTAPS vada stratēģiski, administratīvi un izvērtējoši.

DTAPS koordinēšanai pildāmās funkcijas ir šādas:

- **stratēģiskā** DTAPS koordinēšana:
 - DTAPS darbības virzienu apstiprināšana;
 - nepieciešamo izmaiņu noteikšana DTAPS mērķos un prioritārajos jautājumos;
 - DTAPS jautājumu risināšanai: uzdevumu un to savstarpējo saistību noteikšana.
- **administratīvā** DTAPS koordinēšana:
 - diskusiju platformas nodrošināšana visām DTAPS iesaistītajām pusēm (visiem interesentiem);
 - komunikācijas un informācijas aprites nodrošināšana DTAPS iesaistīto pušu (visu interesentu) starpā, tostarp – ar sociālajiem partneriem, uzturot DTAPS kā vienotu sadarbības tīklu (**funkcija izpildāma, DTAPS iesaistītajām pusēm informējot koordinatoru un koordinatoram informējot pārējās iesaistītās puses tajos DTAPS jautājumos, kas saistoši vairāk nekā vienai DTAPS iesaistītajai pusei**).
- **izvērtējošā** DTAPS koordinēšana:
 - regulāra neatkarīga DTAPS darbības izvērtēšana pēc noteiktiem kritērijiem (kas ir izdarīts?);
 - iespējamo uzlabojumu noteikšana (ko varētu izdarīt labāk?).

Lai nodrošinātu DTAPS koordinatora izvērtējošās funkcijas izpildi, DTAPS iesaistītajām pusēm jāizstrādā **DTAPS veikspējas rādītāju sarakstu**, pēc kuriem izvērtējama sistēmas darbība. Sākotnējais rādītāju saraksta piedāvājums pievienots 3.pielikumā.

Lai izvēlētos piemērotāko DTAPS koordinatoru, Pētījumā izvērtētas šādas alternatīvas: EM, Nodarbinātības padome, PKC, jaunizveidota DTAPS aģentūra. Alternatīvu ieviešanas iespējas izvērtētas, izmantojot daudzkritēriju analīzes metodi: filtra kritērijus (paredzamo resursu patēriņu, darbības platformu, ieviešanai nepieciešamo laiku) un problēmu risināšanas kritērijus (katras koordinēšanas funkciju izpildes iespējas). Alternatīvu novērtējums atspoguļots 3. tabulā.

3. tab. DTAPS koordinatora alternatīvu novērtējums³⁷

Alternatīvas	Kritēriji					
	Filtra kritēriji			Problēmu risināšanas kritēriji		
	Resursi	Platforma	Laiks	Stratēģiskās funkcijas	Administratīvās funkcijas	Izvērtēšanas funkcija
EM	Ieviešama, palielinot vai optimizējot EM resursus (2-3 PLE cilvēki: procesu organizēšanai, lietvedībai, izvērtēšanai un informācijas atspoguļošanai) ³⁸	Ieviešama, izmantojot kādu no EM departamentiem vai to apvienību	Iespējams ieviest īstermiņā-vidējā termiņā	EM ir informēta par ekonomiskajiem un datu aspektiem, objektivitātei nepieciešams sadarboties ar IZM un LM	EM var veikt funkcijas, ja tiek atvēlēti resursi, tomēr vēlama lielāka neitralitāte (vispusīgas sadarbības veicināšanai)	EM var veikt funkcijas, ja tiek atvēlēti resursi, tomēr vēlams daudzpusīgāks, neitrālāks skatījums
Nodarbinātības padome (NP)	Ieviešama, palielinot administratīvos resursus (2-3 cilvēki PLE no iesaistītajām ministrijām kopā procesu organizēšanai, lietvedībai, izvērtēšanai un informācijas atspoguļošanai, kā arī atbalsta funkciju veikšanai)	Ieviešama, izmantojot NP administrācijai izmantoto platformu	Iespējams ieviest īstermiņā-vidējā termiņā	NP ir informēta un pārstāv dažādus viedokļus (EM, LM, IZM)	NP var veikt funkcijas, ja tiek atvēlēti resursi, iespējams veiksmīgi uzrunāt ministriju līmeņa iesaistītās puses	NP var veikt funkcijas, ja tiek atvēlēti resursi, tomēr pastāv risks, ka ministrijas pašas savu darbību neizvērtē pietiekami kritiski
PKC	Ieviešama, palielinot/optimizējot PKC resursus (2-3 PLE cilvēki: procesu organizēšanai, lietvedībai, izvērtēšanai un informācijas atspoguļošanai, kā arī atbalsta funkciju veikšanai)	Ieviešama, izmantojot PKC (piemēram, attīstības uzraudzības un novērtēšanas nodaļu)	Iespējams ieviest īstermiņā-vidējā termiņā	Pagaidām nav pietiekami informēts, bet iespējams objektīvs skatījums	Līdz šim PKC nav veicis līdzīgas funkcijas, tomēr, atvēlot funkcijai resursus, iespējams veiksmīgi veicināt vispusīgu sadarbību	PKC ir pieredze mērķu un virzienu saskaņošanā, izvērtēšanā, kā arī neitralitāte (iespējams kritiski izvērtēt darbību)
Jaunizveidota DTAPS koordinācijas aģentūra	Ieviešams, izveidojot jaunu institūciju (2-3 PLE cilvēki: procesu organizēšanai, lietvedībai, izvērtēšanai un informācijas atspoguļošanai, kā arī atbalsta funkciju veikšanai), kā arī nodrošinot apmācību informētības nodrošināšanai	Ieviešama, izveidojot jaunu institūciju	Lielāka iespēja ieviest ilgtermiņā	Informētību iespējams nodrošināt ar laiku, ieviešot šo alternatīvu un nodrošinot pieredzes pārņemšanu, tad iespējams objektīvs skatījums	Izveidojot jaunu aģentūru, iespējams nodrošināt jaunas funkcijas	Izveidojot jaunu aģentūru, iespējams izvērtēt darbības virzienus un rezultātus neitrāli un kritiski

Visas nepieciešamās funkcijas vienlaikus varētu veikt tikai jaunizveidota DTAPS koordinācijas aģentūra, tomēr šādas alternatīvas ieviešana prasītu salīdzinoši vislielākos laika, cilvēku un finansiālos resursus.

³⁷ SIA „AC Konsultācijas”

³⁸ Slodze atkarīga no DTAPS aktivitātēm un iesaistīto pušu iniciatīvas

Lai izvēlētos optimālāko DTAPS koordinatoru bez jaunu institūciju veidošanas, koordinēšanas funkcijas dalāmas starp Nodarbinātības padomi un PKC.

Nodarbinātības padome ir optimālākā izvēle stratēģisko funkciju pildīšanai, jo ir pietiekami informēta un pārstāv galvenās iesaistītās puses (EM, IZM, LM);

PKC ir optimālākā izvēle administratīvo un izvērtēšanas funkciju pildīšanai, jo nepārstāv vienu konkrētu nozari (neitralitāte), kā arī PKC ir analītikas un pārresoru koordinēšanas pieredze.

Neitralitāte un analītiskā kapacitāte ir būtiska, lai varētu izvērtēt DTAPS darbību un efektīvi iesaistīt ieinteresētās puses. Deleģējot administratīvā koordinatora funkcijas PKC, tiktu nodrošināta neitrāla un pārresoriska DTAPS administratīvo un izvērtēšanas funkciju izpilde.

Svarīgi atzīmēt, ka koordinēšana nenozīmē atbildību par koordinētās rīcībpolitikas īstenošanu, bet gan atbildību par savlaicīgu dienaskārtības veidošanu un savlaicīgu iesaistīto pušu informēšanu, kā arī efektīva procesa nodrošināšanu. Koordinatora atbildība ir ierobežota, un koordinācijas darba panākumi mērāmi ar tādiem rādītājiem, kā piemēram:

- DTAPS jautājumu savlaicīga nonākšana pie rīcībpolitiku plānotājiem un īstenotājiem;
- par rīcībpolitiku atbildīgo resoru lēmumu pieņemšanas ātrums un lēmumu pieņemšanai patērētā laika samazinājums;
- DTAPS sistēmā koordinēto un ārpus sistēmas palikušo jautājumu skaits un proporcija.

Nodarbinātības padomes darbība stiprināma, izstrādājot darba kārtību, kas regulē padomes darbību un dalībnieku iesaisti un nosaka (1) ka sēdes notiek regulāri, (2) kā tiek pieņemti ikdienas lēmumi un (3) kā tiek saskaņotas agrīnas iniciatīvas, kā arī nodrošinot administratīvo kapacitāti un analītisko kapacitāti iesaistītajās ministrijās.

Lai DTAPS savlaicīgi ieviestu apsteidzošos pārkārtojumus, nepieciešams **stiprināt un efektīvizēt Nodarbinātības padomes darbu, nodrošinot resursus padomē iesaistītajās ministrijās**, tostarp:

- 1) strukturēta administratīvā darba veikšanai (sēžu darba kārtību izstrādei, sēžu protokolēšanai un rezultātu atspoguļošanai kopsavilkumu formā³⁹);
- 2) analītiskā sagatavošanās darba veikšanai (analītiskas informācijas un priekšlikumu sagatavošanai pirms Nodarbinātības padomes sēdēm, pārresoriski sadarbojoties darba grupā⁴⁰).

³⁹ Sēžu protokolēšanu iespējams veikt vienai no iesaistītajām ministrijām vai rotācijas kārtībā, iesaistītajām pusēm iepriekš vienojoties.

Administratīvā funkcija ietver ar DTAPS saistīto iniciatīvu atbalstīšanu un sadarbības veicināšanu.

Arī ārvalstu prakšu izpētē secināts, ka, valsts institūcijas nereti veiksmīgi nodrošina DTAPS sadarbības platformu organizatorisko koordināciju, piemēram, Somijā par Nacionālā prognožu tīkla uzturēšanu atbildīgs Premjerministra birojs.

Gadījumā, ja DTAPS administratīvās un izvērtēšanas funkcijas nav iespējams deleģēt PKC⁴¹, visas DTAPS koordinatora funkcijas uzticamas Nodarbinātības padomei (un EM kā tās sekretariātam), to stiprinot. Neatkarīgi no tā, kura institūcija pilda administratīvās koordinēšanas funkcijas, DTAPS darbībā jāiesaista visas iesaistītās puses, tostarp – Sociālie partneri.

Lai praktiski nodrošinātu veiksmīgu visu DTAPS koordinatora funkciju izpildi, iesaistītajām pusēm (vismaz EM, LM, IZM un PKC) jāvienojas par:

- katras koordinējošās funkcijas izpildītāju;
- koordinatora funkciju izpildei nepieciešamiem resursiem un to avotiem;
- darbību izpildes termiņiem.

Papildus **IZM, EM un LM rekomendējams** nākamajā vidēja termiņa plānošanas periodā (Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam ietvaros) **vienoties par iespējām kopīgi izstrādāt integrētas, visaptverošas iekļaujošas darba tirgus pamatnostādnes**, kas ietvertu DTAPS prioritātes.

DTAPS pilnveides, institucionālās sadarbības un prioritārie jautājumi risināmi arī Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam un no tā izrietošo plānu un pamatnostādņu ietvaros.

4.2. Uzlabojumi EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādē un atspoguļošanā

Pētījuma ietvaros ieteikts uzlabot darba tirgus prognožu izstrādi un atspoguļošanu. Galvenās rekomendācijas apkopotas turpinājumā.

Priekšlikumi EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu griezumam paplašināšanai

EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu nozaru griezuma pamatā ir Eiropas Kopienas saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija NACE 2. red., kurā tautsaimniecības nozares tiek agregētas astoņos tautsaimniecības sektoros: lauksaimniecība, apstrādes rūpniecība, pārējā

⁴⁰ Iespējams veidot formālu darba grupu, kurā iesaistīti vismaz IZM, EM un LM eksperti vai analītiķi, nepieciešamības gadījumā iesaistot citas DTAPS iesaistītās puses.

⁴¹ Ko kavē ierobežota cilvēkresursu kapacitāte, pieredzes trūkums tiešā institūciju koordinēšanā u.c. faktori

rūpniecība, būvniecība, tirdzniecība, transports, komercpakalpojumi, sabiedriskie pakalpojumi.⁴² Salīdzinājumam, piemēram, Somijā nodarbinātības prognozes tiek veiktas 27 nozarēs.⁴³

EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu nozaru griezumum ieteicams atspoguļot detalizētāk.

Lai detalizētu nozaru griezumum, rekomendējams:

- atspoguļot prognozes NACE kodu pirmajā līmenī:
 - A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība*
 - B Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde*
 - C Apstrādes rūpniecība*
 - D Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana*
 - E Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija*
 - F Būvniecība*
 - G Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts*
 - H Transports un uzglabāšana*
 - I Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi*
 - J Informācijas un komunikācijas pakalpojumi*
 - K Finanšu un apdrošināšanas darbības*
 - L Operācijas ar nekustamo īpašumu*
 - M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi*
 - N Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība*
 - O Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana*
 - P Izglītība*
 - Q Veselība un sociālā aprūpe*
 - R Māksla, izklaide un atpūta*
 - S Citi pakalpojumi*
 - T Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās*
 - U Ārpusteritoriālo organizāciju un institūciju darbība*
- papildināt prognozes ar kvalitatīva rakstura nozaru pētījumiem un ekspertu vērtējumiem, kā arī turpināt veikt nozares darbaspēka novecošanās un dzimumu proporcijas monitoringu;
- apstrādes rūpniecības nozari ieteicams analizēt detalizētāk – paplašināt apstrādes rūpniecības nozares griezumum līdz NACE 2. līmenim, izdalot apakšnozares ar lielāko īpatsvaru un nodarbināto skaitu vai arī (alternatīvi) veidot apstrādes rūpniecības apakšnozaru agregāciju:

(10) pārtikas produktu ražošana	10 un 11
---------------------------------	----------

⁴² Informatīvais ziņojums par vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, Ekonomikas ministrija, 2018:

https://www.em.gov.lv/files/attachments/DarbaTirgusPrognozes_2018_06_27.pdf

⁴³ EDUCATION, TRAINING AND DEMAND FOR LABOUR IN FINLAND BY 2025, Ilpo Hanhijoki, Jukka Katajisto, Matti Kimari and Hannele Savioja

http://www.oph.fi/download/144754_Education_training_and_demand_for_labour_in_Finland_by_2025_2.pdf

(11) dzērienu ražošana	
(13) tekstilizstrādājumu ražošana	13; 14 un 15
(14) apģērbu ražošana	
(15) ādas un ādas izstrādājumu ražošana	
(16) koksnes; koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana	16
(17) papīra un papīra izstrādājumu ražošana	17 un 18
(18) poligrāfija un ierakstu reproducēšana	
(20) ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana	20 un 21
(21) farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana	
(22) gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana	22 un 23
(23) nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana	
(24) metālu ražošana	24 un 25
(25) gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas	
(26) datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana	26 un 27
(27) elektrisko iekārtu ražošana	
(28) citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana	28; 29 un 30
(29) automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana	
(30) citu transportlīdzekļu ražošana	
(31) mēbeļu ražošana	31
(32) cita veida ražošana	32
(33) iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana	33

Alternatīvi/papildus iespējams nozares atspoguļot:

- atbilstoši Apstrādes rūpniecības nozares apakšnozaru agregācijai Latvijas ekonomikas gada pārskatā.
- NEP darbam - atbilstoši NEP nozaru dalījumam (NEP atbilstošajām NACE sadaļām).

Izstrādāt prognozes **reģionu griezumā** ir sarežģīti, jo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ir neliels, ekonomiskā aktivitāte koncentrēta Rīgā un Pierīgas reģionā. Ir būtiska datu kritiska izvērtēšana, ņemot vērā, ka dati šobrīd tiek vākti pēc juridiskajām adresēm, nevis faktiskajām, tāpēc datus iespējams iegūt no pašvaldībām. Tomēr arī šādā datu ieguvē var konstatēt ierobežojumus – katram reģionam ir sava vīzija, attīstības virzieni, tāpēc būtu svarīgi reģionālo prognožu izstrādē ņemt vērā plānošanas reģionu pārstāvju un/vai VARAM pārstāvju ekspertīzi.⁴⁴ Līdz ar to ieinteresētajām pusēm nepieciešams vienoties par reģionālā griezuma analīzes biežumu un detalizācijas pakāpi. Reģionālo griezumu ir iespējams ietvert, pievienojot nozaru griezumam kvalitatīva rakstura prognozi reģionos.

⁴⁴ Pētījuma ietvaros organizēta diskusija „Institucionālā sadarbība darba tirgus prognozēšanā un plānošanā” (27.04.2017, 14:00-16:00)

EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu griezumus ieteicams papildināt ar reģionu griezumu. Ja to nav iespējams izdarīt kvantitatīvi, jāveic reģionālo prognožu izstrāde, izmantojot kvalitatīvās pētījumu metodes.

Mūsdienās profesiju grupu robežas aizvien vairāk izplūst, un tās ir mazāk standartizētas un nevienmērīgākas nekā agrāk. Konkrētam darbam nepieciešamās prasmes ievērojami atšķiras pat vienas profesijas ietvaros. Viena un tā pati profesija bieži ir saistīta ar darbiem, kas atšķiras darba vides, darbavietas lieluma, izmantoto rīku un materiālu, kā arī gala produkta ziņā. Tādējādi abās jomās – darba tirgū un izglītības jomā — galvenais uzsvars tiek likts uz individuālām prasmēm.⁴⁵ Piemēram, Dānijā darba tirgus prognozēšanas sistēmas pamatu veido prasmju prognozēšana (*skills anticipation*). Arī iesaistīto pušu diskusijās atzīmēts, ka nākotnē būtiski skatīt ne tikai profesiju, bet tieši prasmju griezumus.⁴⁶

EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu griezumus rekomendējams papildināt ar prasmju griezumu, vienojoties ar ieinteresētajām pusēm par prasmju/kompetenču klasifikāciju. Prasmju prognozes iespējams izstrādāt arī ar kvalitatīvajām pētījumu metodēm.

Profesiju prognožu agregācija balstīta uz Latvijas profesiju klasifikāciju, kas veidota, piemērojot Starptautisko standartizēto profesiju klasifikāciju (ISCO08). Šobrīd darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes tiek atspoguļotas 40 Profesiju klasifikatora (turpmāk - PK) profesiju apakšgrupu griezumā, kas apkopotas trijos profesiju kvalifikācijas līmeņos⁴⁷.

PK apakšgrupās apvienotas profesijas ar augstu līdzības pakāpi, bet šāda detalizācijas pakāpe neļauj izdarīt secinājumus par situāciju konkrēto profesiju pieprasījumā un ir nepieciešama augstāka detalizācijas pakāpe līdz PK atsevišķo grupu (4. zīmes) līmenim. Atsevišķajās grupās apvienotas atsevišķu darbības jomu atbilstošās profesijas. Profesijas kodā pirmās četras zīmes atbilst Starptautiskās Darba organizācijas noteiktajai starptautiskajai profesiju klasifikācijai un raksturo profesiju klasifikācijas hierarhiju klasifikatora grupās:

- pirmais cipars norāda pamatgrupas kārtas numuru;
- otrais cipars (kopā ar pirmo) norāda apakšgrupas koda numuru;
- trešais cipars (kopā ar pirmajiem diviem) norāda mazās grupas koda numuru;

⁴⁵ Eiropas prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija (ESCO), <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1042&langId=lv>

⁴⁶ Pētījuma ietvaros organizēta diskusija „Izglītības piedāvājuma plānošana atbilstoši darba tirgus prognozēm” (26.04.2017)

⁴⁷ 1 – augstas kvalifikācijas profesijas (Profesiju klasifikatora 1.-3. profesiju pamatgrupas), 2 – vidējas kvalifikācijas profesijas (Profesiju klasifikatora 4.-8. profesiju pamatgrupas) un 3- zemas kvalifikācijas profesijas (Profesiju klasifikatora 9. profesiju pamatgrupa)

- ceturtais cipars (kopā ar pirmajiem trim) norāda atsevišķās grupas koda numuru.⁴⁸

Līdz ar to veidotos 422 atsevišķo grupu vienības. Salīdzinājumam – Dānijā tiek sniegta informācija par darba iespējām aptuveni 850 profesijām reģionu griezumā, Somijā analīze tiek veikta aptuveni 400 profesijām un to rezultāti tiek apkopoti 60 profesiju grupās.

EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu profesiju griezumā rekomendējams paplašināt līdz profesiju klasifikatora atsevišķo grupu līmenim (4 zīmju līmenis) un papildināt prognozes ar ekspertu vērtējumiem.

Dzimumu līdztiesības veicināšana ir viens no ES pamatuzdevumiem — sieviešu un vīriešu līdztiesība ir ES vērtība, ES mērķis un ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks. ES dalībvalstis cenšas sekmēt vīriešu un sieviešu līdztiesību visās tās darbībās. Eiropas Komisija savā darba programmā “Prioritātes un galvenās darbības 2016.–2019. gadā”⁴⁹ ir no jauna apstiprinājusi apņemību turpināt darbu pie vīriešu un sieviešu līdztiesības veicināšanas. Tas nozīmē, ka tiks saglabāts uzsvars uz dzimumu līdztiesības rīcībpolitiku piecās pašreizējās tematisko prioritāšu jomās:

- sieviešu līdzdalības darba tirgū palielināšana un sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas ekonomiskās neatkarības panākšana;
- vīriešu un sieviešu darba samaksas, ieņēmumu un pensijas atšķirības samazināšana, tādējādi apkarojot arī sieviešu nabadzību;
- sieviešu un vīriešu līdztiesības lēmumu pieņemšanas procesā veicināšana;
- ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošana un šādas vardarbības upuru aizsargāšana un atbalstīšana;
- dzimumu līdztiesības un sieviešu tiesību ievērošanas sekmēšana visā pasaulē.

Rekomendējams papildus darba tirgus prognozēm turpināt veikt regulāru un sistemātisku dzimumu līdztiesības monitoringu darba tirgū.

Priekšlikumi profesiju – izglītības atbilstības tabulas uzlabošanai

Izglītības-profesiju atbilstības tabula (turpmāk – Tabula) ir matrica, kurā atzīmētas **atbilstības starp iegūto kvalifikāciju** izglītības programmu grupu **sadalījumā pa izglītības līmeņiem un profesijām sadalījumā** pa to grupām. Atbilstības atzīmētas vietās, kurās ar noteiktu kvalifikāciju ir teorētiski plānots strādāt noteiktā profesiju grupā. Vienai profesiju grupai var būt vairākas iespējamās atbilstošās izglītības tematiskās jomas vai izglītības līmeņi un otrādi. EM izmanto

⁴⁸ Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumi Nr.461 Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību, <https://likumi.lv/doc.php?id=210806>

⁴⁹ Stratēģiskā iesaistīšanās 2016.–2019. Gadā dzimumu līdztiesības veicināšanā. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2016, http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/document/files/strategic_engagement_lv.pdf

Tabulu vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādē, tā parāda saistību starp izglītību un profesijām.

Jāņem vērā, ka prognozes atspoguļo ideālu darba tirgus modeli, kur profesijai nepieciešama noteikta līmeņa un jomas izglītība. Tādējādi prognožu izstrādē tiek pieņemts, ka darbaspēka izstrūkums var tikt novērsts tikai ar atbilstoša līmeņa un jomas izglītību.⁵⁰ Tādēļ Tabulā jābūt atzīmētām tikai tādām atbilstībām, kas ir teorētiski paredzētas, nevis – visām iespējamām. Tas nozīmē, ka Tabula neatspoguļo situāciju, kad ar vienas jomas izglītību iespējams strādāt arī citā jomā. Ņemot vērā, ka realitātē pastāv iespēja strādāt ne tikai profesijā, kurai atbilstoša izglītība iegūta, bet arī radniecīgās profesijās/jomās, izstrādātajā saraksta aktualizēšanas modelī ņemta vērā arī profesionālā mobilitāte (balstoties uz prasmju un kompetenču līdzību profesijās).

Tabulas pamatā ir Latvijā pieņemtā izglītības klasifikācija⁵¹ un nacionālā statistiskā klasifikācija “Profesiju klasifikators”, kas veidots saskaņā ar Starptautisko standartizēto profesiju klasifikāciju ISCO-08.⁵² **Tabulas tehniskais izkārtojums veidots, izmantojot Profesiju klasifikatoru (horizontāli) un Izglītības klasifikatoru (vertikāli), atbilstības atzīmējot krustpunktā ar “1” (4. tabula).**

4.tab. Esošās izglītības-profesiju atbilstības tabulas izkārtojuma piemērs (fragments⁵³)

Izglītība ▼			Profesiju mazās grupas nosaukums		Profesiju mazās grupas nosaukums		Profesiju mazās grupas nosaukums		...
			Profesiju mazās grupas kods		Profesiju mazās grupas kods		Profesiju mazās grupas kods		...
Izglītības līmenis (sākot ar doktora līmeņa izglītību līdz zemākai izglītībai)	Izglītības tematiskās jomas kods (pieaugošā secībā, sākot no mazākā)	Izglītības tematiskās jomas nosaukums	0		0		1		0
...	...	...	1		0		0		1
...	...	...	0		0		0		0
...	...	...	0		0		1		0
...	...	...	0		0		1		0

Izglītības-profesiju atbilstības tabulai ir nozīmīga loma vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādē gan darbaspēka pieprasījuma, gan piedāvājuma griezumā, tāpēc Tabulas izveides/aktualizēšanas principu kvalitātei un atbilstībai realitātei ir būtiska loma prognožu izstrādē.

⁵⁰ Informatīvais ziņojums par vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, Ekonomikas ministrija, 2018., 34. lpp.
https://www.em.gov.lv/files/attachments/DarbaTirgusPrognozes_2018_06_27.pdf

⁵¹ Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 322 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”, Rīgā 2017. gada 13. jūnijā (prot. Nr. 30 18. §), <https://likumi.lv/doc.php?id=291524>

⁵² Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 264 (Rīgā 2017. gada 23. maijā (prot. Nr. 27 11. §)) „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām”:
<https://likumi.lv/doc.php?id=291004>

⁵³ SIA „AC Konsultācijas” pēc Izglītības-profesiju atbilstības tabulas parauga

Tabulas aktualizēšanu būtu ieteicams regulāri veikt arī turpmāk (piemēram, reizi divos gados pirms prognožu izstrādes), izmantojot Pētījuma ietvaros veiksmīgi aprobētos **metodoloģiskos principus**, kas raksturoti 13. attēlā.

13. att. Tabulas aktualizēšanas metodoloģiskie principi⁵⁴

Tabulas pamata aktualizēšana:

- Profesiju klasifikatora aktualitātes pārbaude un Tabulas profesiju sadaļas precizēšana;
- izglītības līmeņu (LKI) klasifikācijas aktualitātes pārbaude un precizēšana;
- izglītības klasifikācijas (izglītības programmu grupās un saistītās sadaļās) aktualitātes pārbaude un Tabulas izglītības sadaļas precizēšana.

Tabulā atzīmēto izglītības-profesiju tiešo atbilstību aktualitātes pārbaude, virzoties tabulas profesiju sadaļā no kreisās puses uz labo un ņemot vērā:

- Profesiju klasifikatora informāciju par minimālo nepieciešamo izglītības līmeni attiecīgajā mazajā profesiju grupā;
- normatīvo aktu informāciju par atsevišķām profesijām (NBS un reglamentētajām profesijām) un tajās nepieciešamo izglītības līmeni un jomu;
- Izglītības klasifikatora un Latvijas kvalifikāciju datubāzes (arī ESCO, ja tā ir aktualizēta) informāciju par izglītības programmu grupām atbilstošajām kvalifikācijām (tostarp – to aprakstiem);
- ESCO informāciju par profesijām atbilstošajām prasmēm, ja iespējams (pieejams) – arī par atbilstošām kvalifikācijām;
- NKS informāciju par katrā nozarē ietvertajām profesijām (arī radniecīgajām profesijām) un tām atbilstošiem izglītības līmeņiem (LKI);
- Projekta ietvaros izstrādātā NVA profesiju grupām atbilstoša prasmju saraksta informāciju.

Tabulas divvirzienu pārbaude pēc pilnīgas tās aizpildīšanas:

- katrā atsevišķajā profesiju grupā atzīmēto izglītības programmu grupu un izglītības līmeņu atbilstību pārskatīšana;
- visu izglītības programmu grupu pārskatīšana, nosakot, vai tām ir atzīmētas atbilstošas profesijas.

Atbilstību pārceļšana arī uz mazo profesiju grupu līmeni.

Izglītības-profesiju atbilstības tabulu iespējams izmantot ne tikai vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādē, bet arī informatīvos nolūkos (arī papildus citiem avotiem – izvērtējot izglītības programmu nepieciešamību).

Tabulu interpretējot, jāņem vērā arī vairāki objektīvi ierobežojumi:

- profesiju grupām (trīs un četru zīmju līmenī) piešķirtie nosaukumi ne vienmēr raksturo visas grupas profesijas, bet izglītības jomu un izglītības programmu grupu nosaukumi - kvalifikāciju;

⁵⁴ SIA „AC Konsultācijas”

- vienā atsevišķā profesiju grupā ietvertās profesijas nereti pārstāv dažādas, atšķirīgas nozares un jomas;
- Tabulā atzīmētas tikai *tiešās* izglītības-profesijas atbilstības, kas nozīmē, ka profesijās nereti iespējams strādāt arī ar citu iegūto kvalifikāciju vai pieredzi (īpaši – pirmās profesiju pamatgrupas gadījumos);
- atsevišķās profesijās ar vienādu nosaukumu iespējams nodarbināt dažādos līmeņos kvalificētus cilvēkus, tomēr jāņem vērā, ka uzdevumi šiem nodarbinātajiem var atšķirties.

Analizējot **profesijām atbilstošo prasmju sarakstu**⁵⁵, secināts, ka tas **ir noderīgs informatīvs līdzeklis, tomēr nav vērtējams kā piemērots avots vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēšanai**, jo raksturo 2017. gada situāciju, savukārt prognozes raksturo iespējamo situāciju pēc vairākiem gadiem. Prasmju saraksts ar Tabulu ir tehniski savietojams, tomēr izmantošanai vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādē tas ir jāatjauno katru reizi, kad tiek izstrādātas prognozes.

Analizējot **ESCO adaptēšanas iespējas, izpētīts klasifikācijas saturs un funkcionalitāte un secināts, ka ESCO ietvertā informācija jau ir iestrādāta Tabulā, bet tā pilnīga adaptēšana prognozēšanas vajadzībām nav iespējama**, jo ESCO nav izveidota tieša sasaiste starp profesijām un kvalifikācijām.

Rekomendācijas prognožu izstrādē izmantojamo datu avotu paplašināšanai

Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādē tiek izmantoti Darbaspēka apsekojumā⁵⁶ (turpmāk – DA) iegūti dati.

Pētījuma ietvaros veikta DA datu kvalitātes analīze laika posmam no 2008. gada. Datu kvalitāte vērtēta atbilstoši Eiropas statistikas sistēmas (ESS) kvalitātes analīzes vadlīnijām. Secināms, ka **DA atbilst ES un Latvijas normatīvajiem aktiem, bet datu precizitāte ir dažāda:**

- gada rādītājiem vairākumā gadījumu precizitātes līmenis vērtējams kā labs vai izcils;
- ceturkšņa rādītājiem precizitātes līmeņi ir nedaudz zemāki nekā gada rādītājiem;
- DA virspārklājuma līmenis pēdējos gados samazinās;
- DA neatbildētības līmenis kopumā ir augsts, turklāt pēdējos gados palielinājies;
- DA dati tiek publicēti laicīgi un ir skaidri saprotami.

Pētījumā veikts Latvijas DA neatbildētības līmeņa salīdzinājums ar citu ES valstu DA. **Latvijas dati ir salīdzinoši nekvalitatīvi atbildētības ziņā – Latvija ir 28. vietā no 33 valstīm pēc DA atbildētības līmeņa.** Neatbildētība Rīgā ir virs 40 %, kas būtiski samazina kopējo DA atbildētību Latvijā.

⁵⁵ Projekta darbības „Īstermiņa darba tirgus prognozēšanas metodoloģijas pilnveide, tai skaitā īstermiņa prognožu sagatavošana prasmju griezumā un vadlīniju izstrāde metodoloģijas lietotājiem” ietvaros izstrādāts atsevišķajām profesiju grupām atbilstošo prasmju saraksts, kas izstrādāts pēc NVA pasūtījuma. Tā mērķis ir papildināt NVA atbildībā izstrādājamās īstermiņa darba tirgus prognozes ar informāciju par gaidāmo prasmju pieprasījumu.

⁵⁶ Nepārtraukts CSP veikts Latvijas mājāsaimniecību apsekojums, kā mērķis ir iegūt informāciju par Latvijas iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti : <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/nodarbinatiba/tabulas/metadati-nodarbinatiba-un-bezdarbs>

Lai sagatavotu priekšlikumus DA, VID un NVA datu integrēšanai ar mērķi uzlabot dinamiskā optimizācijas modeļa (turpmāk – DOM)⁵⁷ ieejas datu kvalitāti, veikta EM pieejamo VID un NVA datu analīze. VID datus ir iespējams izmantot DOM ieejas datu sagatavošanai par nodarbinātajiem, jo tajos pieejama informācija par nodarbināto nozari, profesiju un vecumu, bet datu izmantošanu izglītības prognozēs ierobežo tas, ka VID datos nav informācijas par nodarbināto izglītības līmeni un jomu.

No VID datiem iespējams aprēķināt nodarbināto skaitu. Nozare VID datos tiek reģistrēta pēc uzņēmuma galvenās nozares, bet DA nodarbinātie tiek klasificēti pēc vietējās vienības nozares. VID dati neietver informāciju par neapmaksātajiem nodarbinātajiem⁵⁸, kā arī šobrīd nav pieejama pietiekama informācija par darba devējiem un pašnodarbinātajām personām. Nepieciešams veikt VID un DA datu integrēšanu, lai iespēju robežās novērstu minētās neatbilstības.

NVA datus ir iespējams izmantot DOM ieejas datu sagatavošanai par bezdarbniekiem. NVA datos ir informācija par bezdarbnieku profesiju un vecumu. Profesija ir zināma tikai bezdarbniekiem ar darba pieredzi⁵⁹. NVA datos nav informācijas par bezdarbnieku izglītības jomu, kas ir nepieciešama DOM.

Veikts arī DOM nepieciešamo rādītāju aprēķins, izmantojot VID, NVA un DA datus. Rezultātā izpētītas šo datu integrēšanas iespējas un piedāvāta datu integrēšanas metode, kura sekmīgi izmēģināta, lai sagatavotu divas no DOM nepieciešamajām tabulām.

Visbeidzot tika veikta nacionālo kontu statistikas analīze. Analīzes rezultātā ir sagatavots nacionālo kontu metodoloģijas apkopojums, ir veikta nacionālo kontu statistikas revīziju analīze un ir veikts DA un nacionālo kontu statistikas salīdzinājums. Nacionālo kontu statistika nodrošina nodarbināto, darba ņēmēju un pašnodarbināto novērtējumus nozaru dalījumā. Nacionālo kontu statistikas laikrindām ir mazāks svārstīgums nekā DA laikrindām. Tomēr nacionālo kontu statistikas detalizācija nozaru dalījumā ir ar zemu detalizācijas līmeni, un nav pieejams kvantitatīvs precizitātes mērs. Attiecīgi secināms, ka nacionālo kontu statistika šādā formātā nav izmantojama kā papildu datu avots EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēšanai.

Tā kā pētījuma ietvaros izteikti gan ieteikumi paplašināt EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu griezumam skaitu, gan izpētītas praktiskas iespējas paplašināt prognozēs izmantojamos datus, 5. tabulā sniegta rekomendāciju salīdzinājums.

⁵⁷ EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādes modeļa pamats

⁵⁸ Pēc DA metodoloģijas nodarbinātie tiek iedalīti piecās grupās pēc nodarbinātības statusa: (1) darba ņēmējs (algots darbinieks), (2) darba devējs (īpašnieks), (3) pašnodarbināta persona, (4) neapmaksāta persona, kas palīdz citam ģimenes loceklim viņa uzņēmumā vai privātp praksē, (5) neapmaksāta persona, kas palīdz citam ģimenes loceklim viņa piemājas vai zemnieku saimniecībā. Centrālā statistikas pārvalde, Darbaspēka apsekojums, Aptaujas veidlapa 2017.gadam: http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/veidlapas/2017_dsp_capi_ii_dala_0.pdf

⁵⁹ Profesija ir zināma tikai bezdarbniekiem, kuriem kā pēdējā nodarbošanās norādīta "Darbs" un bezdarbnieks norādījis profesiju, kurā strādājis.

5.tab. Datu analīzes saistība ar rekomendācijām par prognožu griezumu skaita paplašināšanu⁶⁰

Pētījuma ietvaros identificētās prognožu griezumu vajadzības	Kvantitatīvas risinājuma iespējas	Risinājuma iespēju skaidrojums
Prognozēšanai ieteicams disagregēt nozares – atspoguļot datus NACE sadaļu (burtu) līmenī.	Iespējams risināt kvantitatīvi	VID dati nodrošina sadalījumu nozaru sadaļu (burtu) līmenī. Ir nepieciešams integrēt VID datus ar DA datiem.
Paplašināt apstrādes rūpniecības nozares griezumu līdz NACE nodaļu (2 zīmju) līmenim, izdalot apakšnozares ar lielāko īpatsvaru un nodarbināto skaitu. Vai arī veidot apstrādes rūpniecības apakšnozaru agregāciju 22 sadaļās..	Iespējams risināt kvantitatīvi	VID dati nodrošina sadalījumu nozaru nodaļu (2 zīmju) līmenī. Ir nepieciešams integrēt VID datus ar DA datiem.
Ieteicams prognozes papildināt ar reģionu griezumu.	Problemātiski risināt kvantitatīvi	VID datus nav informācijas par uzņēmumu, organizāciju un valsts iestāžu vietējām vienībām. Šī informācija ir nepieciešama, lai korekti sadalītu nodarbinātos par reģioniem. Iespējams konsultēties ar CSP šajā jautājumā. Nodarbinātos var sadalīt pēc uzņēmuma, organizācijas vai valsts iestādes juridiskās adreses, bet ir jāpēta, cik lielas novirzes šāds tuvinājums rada.
Prognozes papildināt ar prasmju griezumu, vienojoties ar ieinteresētajām pusēm par prasmju/kompetenču klasifikāciju.	Iespējams risināt kvantitatīvi pie nosacījuma	Kvantitatīvs risinājums iespējams, ja prasmes varēs noteikt pēc profesijas.
Paplašināt profesiju griezumu līdz profesiju klasifikatora atsevišķo grupu līmenim (4 zīmju līmenis).	Teorētiski iespējams	VID un NVA datus pārsvarā ir informācija par profesijām četru zīmju līmenī.

Lai uzlabotu EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēs izmantoto datu kvalitāti, Pētījumā sniegtas vairākas rekomendācijas.

Lai uzlabotu DA datu kvalitāti:

- EM rekomendējams ierosināt CSP DA izlasi veidot kā personu izlasi (iespējams būtiski uzlabot ekonomiski aktīvo personu skaita novērtējumus sadalījumā pa nozarēm un profesijām).
- EM rekomendējams ierosināt CSP DA svaru kalibrēšanai pielietot VID un NVA pieejamo informāciju par ekonomiski aktīvo personu skaitu sadalījumā pa nozarēm un profesijām, lai tiktu paaugstināta novērtējumu precizitāte nozaru un profesiju griezumā (iespējams uzlabot DOM ieejas datu precizitāti).
- EM rekomendējams ierosināt CSP uzlabot DA atbildētības līmeni:
 - ierosinot izstrādāt motivējušu mehānismu, lai respondenti vēlētos piedalīties Darbaspēka apsekojumā, piemēram, piedāvājot respondentiem dāvanu kartes vai nodokļu atlaides; materiāliem motivēšanas

⁶⁰ SIA „AC Konsultācijas”

- mehānismiem jābūt samērīgiem – tie nav atlīdzība par datu sniegšanu; nepieciešamības gadījumā Pasūtītājam jāvirza grozījumi normatīvajos aktos, kas ierobežo šāda tipa motivējošo mehānismu ieviešanu;
- ierosinot izstrādāt un ieviest apsekojumu atbildētības uzlabošanas plānu, kas nepieciešamības gadījumā ietvertu papildu apmācības intervētājiem.

- EM rekomendējams ierosināt CSP uzlabot DA atbildētības līmeni:
 - ierosinot izstrādāt motivējušu mehānismu, lai respondenti vēlētos piedalīties Darbaspēka apsekojumā, piemēram, piedāvājot respondentiem dāvanu kartes vai nodokļu atlaides; materiāliem motivēšanas mehānismiem jābūt samērīgiem – tie nav atlīdzība par datu sniegšanu; nepieciešamības gadījumā Pasūtītājam jāvirza grozījumi normatīvajos aktos, kas ierobežo šāda tipa motivējošo mehānismu ieviešanu;
 - ierosinot izstrādāt un ieviest apsekojumu atbildētības uzlabošanas plānu, kas nepieciešamības gadījumā ietvertu papildu apmācības intervētājiem.

Kā papildu datus no CSP EM vēlams pieprasīt:

- Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju sarakstu, kuru CSP katru gadu kopš 2012. gada sagatavo iedzīvotāju statistikas nodrošināšanai⁶¹. Ar Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju saraksta palīdzību būs iespējams no administratīvo reģistru datiem izslēgt personas, kuras potenciāli ir Latvijas nerezidenti.
- Izmēģinājuma tautas skaitīšanas datu bāzi, kuru CSP katru gadu kopš 2015. gada sagatavo no administratīvo reģistru un CSP apsekojumu datiem, gatavojoties 2021. gada tautas skaitīšanai⁶². Tautas skaitīšanas datu bāzē par katru Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju tiek sagatavoti demogrāfiskie rādītāji (piemēram, dzimums, vecums, dzīves vieta), ekonomiskās aktīvātes rādītāji (piemēram, ekonomiskās aktivitātes statuss visiem iedzīvotājiem, nodarbinātības statuss, nozare un profesija nodarbinātajiem) un izglītības rādītāji (piemēram, augstākās sekmīgi iegūtās izglītības līmenis).
- Svarīgi, lai visi saņemtie dati no CSP būtu savstarpēji savienojami personu līmenī, kas ir vēlams nosacījums datu integrēšanai.

Lai uzlabotu DA datu kvalitāti:

- EM nepieciešams vienoties ar CSP par papildus mainīgo iekļaušanu DA datos, kas tiek saņemti no CSP.
- EM jāapsver iespēja veikt DA rezultātu precizitātes novērtēšanu, jāvienojas ar CSP par datu precizitātes uzlabošanu.

Lai uzlabotu VID un NVA datus:

- EM rekomendējams virzīt izmaiņas spēkā esošajā normatīvajā regulējumā, kas paredz, ka darba devējiem – mikrouzņēmumu nodokļa maksātājiem nav jāsniedz ziņas par darba ņēmēju;

⁶¹ <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iedzivotaju-skaitis-un-galvenie-demografiskie-raditaji-36803.html>

⁶² http://www.statistikuasociacija.lv/wp-content/uploads/2017/10/TS2021_1311201_LSA_fin.pdf

- EM rekomendējams virzīt izmaiņas spēkā esošajā normatīvajā regulējumā, kas paredz, ka darba devējiem nav jāsniedz ziņas par personām, kuras darba devējs nodarbina tikai uz uzņēmuma līguma pamata, un par personām, kurām pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas ir vienošanās par darbinieka profesionālās darbības ierobežojumu (konkurences ierobežojums).⁶³
- EM jāvienojas ar CSP par regulāras VID datu pieejamības nodrošināšanu, pretējā gadījumā nebūs iespējams īstenot sniegtās rekomendācijas.
- EM jāvienojas ar CSP, ka NVA datu saņemšana jāorganizē caur CSP. Papildus jāvienojas par VID un NVA datu savienojamību personu līmenī.

Lai būtu iespējams izstrādāt ticamas prognozes, būtiska ir datu uzkrāšana ilgtermiņā:

- Iesaistītajām pusēm jāsadarbojas, lai nākotnē nodrošinātu pieejamus administratīvo reģistru datus par iedzīvotāju izglītības jomu Studējošo un absolventu reģistrā.
- Iesaistītajām pusēm jāvienojas par iespējām vienotā kvalifikāciju reģistrā uzkrāt datus par visiem izglītības iegūšanas veidiem - arī par profesionālās vidējās izglītības ieguvējiem, kā arī par neformāli iegūtās kvalifikācijas atzīšanu (tostarp uzkrājot datus par caur privātiem mācību centriem, nozaru asociācijām, ārpus formālās izglītības atzīšanas ceļā iegūtu izglītību).

Datu integrēšanai:

- Datu integrēšanu ir nepieciešams veikt vairākiem gadiem, lai izvērtētu iegūto rezultātu stabilitāti laikā.

Lai EM varētu atkārtot pētījuma posma aprēķinus, rekomendējams vienoties ar CSP, ka uz CSP virtuālā datora tiktu uzinstalēta atbilstoša programmatūra.

Rekomendācijas prognožu atspoguļošanas platformas izveidei

Pētījuma ietvaros veikta analīze un definētas biznesa prasības tehniskās specifikācijas izstrādei EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu atspoguļošanai NVA projekta "Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozēšanas un monitoringa sistēmas izveide" ietvaros izveidotā

⁶³ MK 19.02.2013. noteikumu Nr. 95 redakcijā, kas grozīta ar MK 23.09.2014. noteikumiem Nr. 561; MK 08.11.2016. noteikumiem Nr. 714: "Darba devējs (izņemot mikrouzņēmumu nodokļa maksātāju), reģistrējot katru darba ņēmēju Valsts ieņēmumu dienestā, sniedz ziņas par darba ņēmējiem (1. pielikums) un vienlaikus norāda arī darba ņēmēja profesijas (aroda, amata, specialitātes) kodu atbilstoši Profesiju klasifikatoram. Ja mainās darba ņēmēja profesijas (aroda, amata, specialitātes) kods, darba devējs (izņemot mikrouzņēmumu nodokļa maksātāju) nākamajā mēnesī līdz datumam, kas noteikts kā ikmēneša obligāto iemaksu veikšanas termiņš, iesniedz Valsts ieņēmumu dienestā informāciju par darbinieka profesijas (aroda, amata, specialitātes) kodu, aizpildot 1. pielikuma 1., 2., 3., 4., 5. un 7. aili. Darba devējs 5. ailē norāda ziņu kodu PM – darba ņēmēja profesijas (aroda, amata, specialitātes) maiņa, 4. ailē norāda ziņu par darba ņēmējiem izmaiņas dienu un 7. ailē – profesijas (aroda, amata, specialitātes) kodu. Profesijas (aroda, amata, specialitātes) kods atbilstoši Profesiju klasifikatoram nav jānorāda par personām, kuras darba devējs nodarbina tikai uz uzņēmuma līguma pamata, un par personām, kurām pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas ir vienošanās par darbinieka profesionālās darbības ierobežojumu (konkurences ierobežojums)."

prognožu atspoguļošanas platformā.⁶⁴ Lai tā darbotos efektīvi, tai nepieciešams nodrošināt šādas būtiskākās funkcijas:

- EM darba tirgus prognožu modelēšanas rīka POWERSIM STUDIO vidēja un ilgtermiņa simulācijas rezultātu (darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognožu datu kopas) importu;
- EM vidēja un ilgtermiņa prognožu interaktīvu publicēšanu atbilstoši Tehniskajā specifikācijā definētajām prasībām;
- platformā interaktīvi publicēto EM vidēja un ilgtermiņa prognožu attēlošanu EM mājas lapas attiecīgajā sadaļā.

Platformas lietotāju mērķa grupu apzināšanā un veidošanā ir jāņem vērā vismaz šādu galveno EM vidēja un ilgtermiņa prognožu mērķa grupu vajadzības:

- rīcībpolitikas plānotāji un pētnieki, kam ir nepieciešami izejas prognožu dati;
- uzņēmēji un investori, kurus interesē prognozētais darbaspēka piedāvājums nozarē vai profesijā;
- skolēni, skolotāji, vecāki, karjeras konsultanti, pieaugušie cilvēki, kas veic nākotnes profesijas izvēli.

Platformai jābūt veidotai no divām daļām – publiskā un administrēšanas daļa (pieklūt var tikai lietotājs ar atbilstošām tiesībām). Platformas publiskajai daļai, kurā ir publicētas EM vidēja un ilgtermiņa prognozes, ir jābūt attēlotai EM tīmekļa vietnes noteiktā sadaļā. Sistēmas risinājumā ir jāparedz piekļuve EM atbildīgajiem darbiniekiem tās administratīvajai sadaļai, kur tiem būtu iespējams veikt noteiktas Sistēmas administrēšanas darbības.

EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu tiešsaistes atspoguļošanas platformai jānodrošina šādas būtiskākās funkcionālās daļas:

- *metodoloģija;*
- *prognožu ziņojums;*
- *prognožu dati;*
- *profesiju meklētājs.*

Metodoloģijas sadaļā iekļaujams dažādiem interesentiem izprotams prognožu metodoloģiskais apraksts, tostarp – pieņēmumi un ierobežojumi, kas ņemti vērā, veidojot prognozes. Papildus sadaļā iekļaujami priekšlikumi prognožu izmantošanai, tostarp – Pētījuma ietvaros izstrādātās Vadlīnijas vidēja un ilgtermiņa prognožu interpretēšanai un izmantošanai⁶⁵.

Sadaļā “Ziņojums”, kā mērķis ir sniegt informāciju par EM sagatavoto darba tirgus prognožu ziņojumu, jānodrošina iespēja ziņojumu lejupielādēt vai izdrukāt.

⁶⁴ Platformas tehniskā specifikācija tiks izstrādāta Projekta ietvaros, savukārt pati platforma tiks izstrādāta ERAF projekta Nr. 2.2.1.1/17/I/032 „Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozēšanas un monitoringa sistēmas izveide” ietvaros

⁶⁵ Pieejamas: https://www.em.gov.lv/files/attachments/2019-02-13_18_30_51_Vadlinijas_12.02.2019.pdf

Prognožu sadaļas mērķis ir interaktīvā veidā sniegt informāciju par lietotāja izvēlēto prognožu datu kopas griezumumu (nozare; profesiju grupa vai apakšgrupa; izglītības pakāpe vai izglītības tematiskās grupas ar jomām).

Profesiju meklētāja sadaļas mērķis ir nodrošināt lietotāju grupai (skolēni, skolotāji, vecāki, karjeras konsultanti, pieaugušie cilvēki, kas veic karjeras izvēli) iespēju ātri un ērti atrast konkrētas sevi interesējošu profesiju nākotnes prognozes.

EM jānodrošina platformas funkcionalitāte, lai būtu iespējams pārvaldīt datus (vismaz EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēšanas modelēšanas rīka rezultātu importēšana, datu kopu izmantošanas statistikas izgūšana, ar EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm saistītās informācijas un Sistēmas struktūras pārvaldība, klasifikatoru un profesiju sinonīmu tezaurs pārvaldība).

Platforma jāveido, paredzot iespēju, ka nākotnē tā varētu tikt attīstīta, nodrošinot iespēju attēlot vidēja un ilgtermiņa darba spēka prognožu datus papildus šādos griezumos: reģioni (Latvijas plānošanas reģioni), prasmes un apakšnozares, pie nosacījuma, ka EM prognožu rīks nākotnē tiks attīstīts un NVA tā īstenotā projekta ievaros būs veicis prasmju klasifikatora izveidi.

Rekomendācijas prognožu atspoguļošanai un izplatīšanai

Prognožu atspoguļošanai ir liela nozīme, jo ne visiem prognožu lietotājiem šobrīd ir pietiekama kapacitāte analizēt EM ziņojumu. Lai uzlabotu prognožu atspoguļošanu, viens no risinājumiem – interaktīva tiešsaistes platforma darba tirgus prognožu atspoguļošanai, ko jau paredzēts ieviest⁶⁶.

Lai sniegtu plašāku un jau daļēji interpretētu informāciju lietotājiem, kas ir ieinteresēti uzzināt vairāk, kā arī lai piesaistītu vairāk lietotāju uzmanību, **EM rekomendējams vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes atspoguļot un izplatīt arī īsākā formātā nekā pašreizējais EM ziņojums – EM ziņojuma kopsavilkuma formātā (lejupielādējama bukleta formātā).**

Vienlaikus rekomendējams uzlabot arī ziņojuma formāta uztveramību, tostarp:

- visām ziņojuma tabulām pievienojot katra rādītāja nosaukumu un īsu skaidrojumu;
- pilnveidojot metodoloģiskā apraksta uztveramību un saturu, lai prognožu lietotājiem nerastos šaubas par izmantotajiem datu avotiem un prognožu ticamību⁶⁷;
- pilnveidojot prognožu rezultātu uztveramību, tos atspoguļojot TOP secībā nevis tikai atbilstoši klasifikācijai (piemēram, TOP 10 nozares, kurās gaidāms

⁶⁶ Platformas tehniskā specifikācija tiks izstrādāta Projekta ietvaros, savukārt pati platforma tiks izstrādāta ERAF projekta Nr. 2.2.1.1/17/1/032 „Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozēšanas un monitoringa sistēmas izveide” ietvaros

⁶⁷ Jāņem vērā, ka Pētījuma ietvaros novērots, ka iesaistītajām pusēm visos līmeņos rodas jautājumi par prognožu metodoloģiju.

darbaspēka iztrūkums, TOP 10 izglītības jomas, kurās sagaidāms darbaspēka iztrūkums, TOP 10 izglītības jomas, kurās sagaidāms darbaspēka pārpalikums u.c.);

- atspoguļojot ne tikai esošo (bāzes) situāciju un prognozes, bet arī vēsturisko situāciju (ne tikai atsevišķā nodaļā, kā līdz šim, bet arī kopējās tabulās);
- uzlabojot informācijas uztveramību, piemēram, nodalot dažāda veida informāciju, izmantojot dažādas krāsas:
 - esošās situācijas raksturojumam;
 - darbaspēka pieprasījuma prognozēm;
 - darbaspēka piedāvājuma prognozēm;
 - darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozēm;
 - prognozēm pa izglītības tematiskajām jomām (un grupām) – arī dažādiem izglītības līmeņiem.

Lai nodrošinātu prognožu lietotāju izpratni par prognožu nozīmi un ilgtspējīgu lēmumu nozīmi, kā arī prognožu izmantošanu lēmumu pieņemšanā, **rekomendējams nodrošināt regulāru informācijas nodošanu ne tikai DTAPS organizatoriskajā modelī iekļautajām iesaistītajām pusēm, bet arī plašākai sabiedrībai.** Lai to izdarītu, DTAPS administratīvajam koordinātoram un iesaistītajām pusēm jāvienojas par katras iesaistītās puses pienākumiem un izpildes termiņiem (kas, kam, kā un kad nodod kādu informāciju).

Informatīvie pasākumi ietver dažāda veida informācijas izplatīšanu:

- EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu ziņojumu;
- EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu ziņojuma kopsavilkumu;
- interpretētas EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes (piemēram, NEP interpretāciju par galvenajiem izaicinājumiem darba tirgū nozarē vai IZM interpretāciju par perspektīvākajām izglītības iegūšanas iespējām);
- lekcijas/semināri/tīklošanās/diskusiju pasākumi dažādām mērķa grupām (skolēni, vecāki, darba meklētāji, bezdarbniekiem izglītības iestādes, darba devēji u.c.);
- EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu interpretēšanas un izmantošanas vadlīnijas;
- apmācības (ne tikai karjeras konsultantu, bet arī pedagogu: pedagogiem ir iespēja ietvert darba tirgus prognožu tēmu nodarbībās (ekonomika, audzināšana u.tml.). Izglītojot pedagogus, ne tikai tiks palielināts to skolēnu skaits, kas izmanto EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, bet arī nodrošināts, ka pedagogi un skolu personāls apzinās, kāda ir izglītības nozīme, kas mazinās vispārējās izglītības iestāžu pārstāvju vēlmi piesaistīt audzēkņus gadījumos, kad piemērotāka būtu profesionālā izglītība, lai nodrošinātu lielāku finansējumu;
- preses relīzes, publikācijas, kas veidotas viegli uztveramā valodā.

Lai nodrošinātu informācijas aprites efektivitāti, rekomendējams DTAPS veidot kā nacionāla līmeņa tīklu, kas darbotos kā sadarbības platforma ne tikai Pētījumā apskatītajām institūcijām, bet arī kā neformāla platforma visām ieinteresētajām pusēm, lai dalītos informācijā par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, nākotnes pētījumiem, attīstības tendencēm, kā arī meklētu risinājumus apsteidzošajiem pārkārtojumiem.

Lai to nodrošinātu, DTAPS administratīvajam koordinatoram jāuzrauga informācijas aprīte un jāveicina papildu mērķa grupu sasniegšana. Plaša līmeņa informācijas aprītes koordinēšana veicinātu ne tikai informācijas nodošanu sabiedrībai, bet arī intereses palielināšanos un ideju ģenerēšanu apsteidzošo pārkārtojumu ieviešanai.

Lai DTAPS tīkls darbotos efektīvi, nepieciešams:

- sadarbību veidot neformālu, demokrātisku, balstītu uz brīvprātības principiem;
- sadarbības un informācijas aprītes veicināšanu uzticēt DTAPS administratīvajam koordinatoram (piemēram, uzaicinājumu izsūtīšana, informācijas publiskošana medijos u.c.);
- organizāciju veidot atvērtu, aktīvi aicināt pievienoties dažādus interesentus, tostarp zinātniekus un pētniekus, privātā sektora dalībniekus, nevalstiskā sektora dalībniekus;
- darbību balstīt uz principa, ka diskusijas ir ideju un risinājumu pamats nevis formāls slogs;
- diskusijās izmantot prāta vētras metodi, kuras pamatā ir pieņēmums, ka katra ideja ir apsvēršanas vērta;
- veicināt nevalstisko organizāciju darbību kopumā, ne tikai to dalību prognožu tīklā;
- finansējumu pasākumiem gūt no visām iesaistītajām pusēm (nodrošinot minimālu administratīvo slogu)

Lai nodrošinātu regulāru prognožu informācijas izplatīšanu dažādām mērķa grupām, rekomendējams informācijas aprītes nodrošināšanas uzraudzīšanas funkciju deleģēt DTAPS koordinatoram (administratīvā funkcija), nosakot:

- Kuras iesaistītās puses nodod informāciju konkrētām mērķa grupām;
- Ka tiek nodrošināta informācijas izplatīšana viegli uztveramā valodā;
- Informācijas izplatīšanas veidus un termiņus.

Priekšlikumi kvantitatīvo prognožu papildināšanai ar kvalitatīva rakstura nākotnes scenārijiem

Kvantitatīvās prognozes vien nesniedz pietiekami padziļinātu informāciju par nākotnes darba tirgu, tāpēc pilnīgākas darba tirgus informācijas nodrošināšanai **ilgtermiņā rekomendējams ar kvalitatīvajām pētījumu metodēm izstrādāt nākotnes darba tirgus prognozes-scenārijus, veidojot Kvalitatīvo prognožu platformu (platforma ekspertiem un pētniekiem).** Īstermiņā/vidējā termiņā rekomendējams kvalitatīva rakstura darba tirgus signālus iegūt, uzlabojot citu DTAPS elementu darbību.

Kvalitatīvo prognožu platforma ir kompetentu ekspertu darba grupa, kas pašreiz izstrādātās EM kvantitatīvās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes papildina ar kvalitatīva rakstura vidēja termiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm – scenārijiem.

Kvalitatīvo prognožu **platformas izveides mērķis ir novērst kvantitatīvo darba tirgus prognožu modeļa ierobežojumus, regulāri nodrošinot EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus**

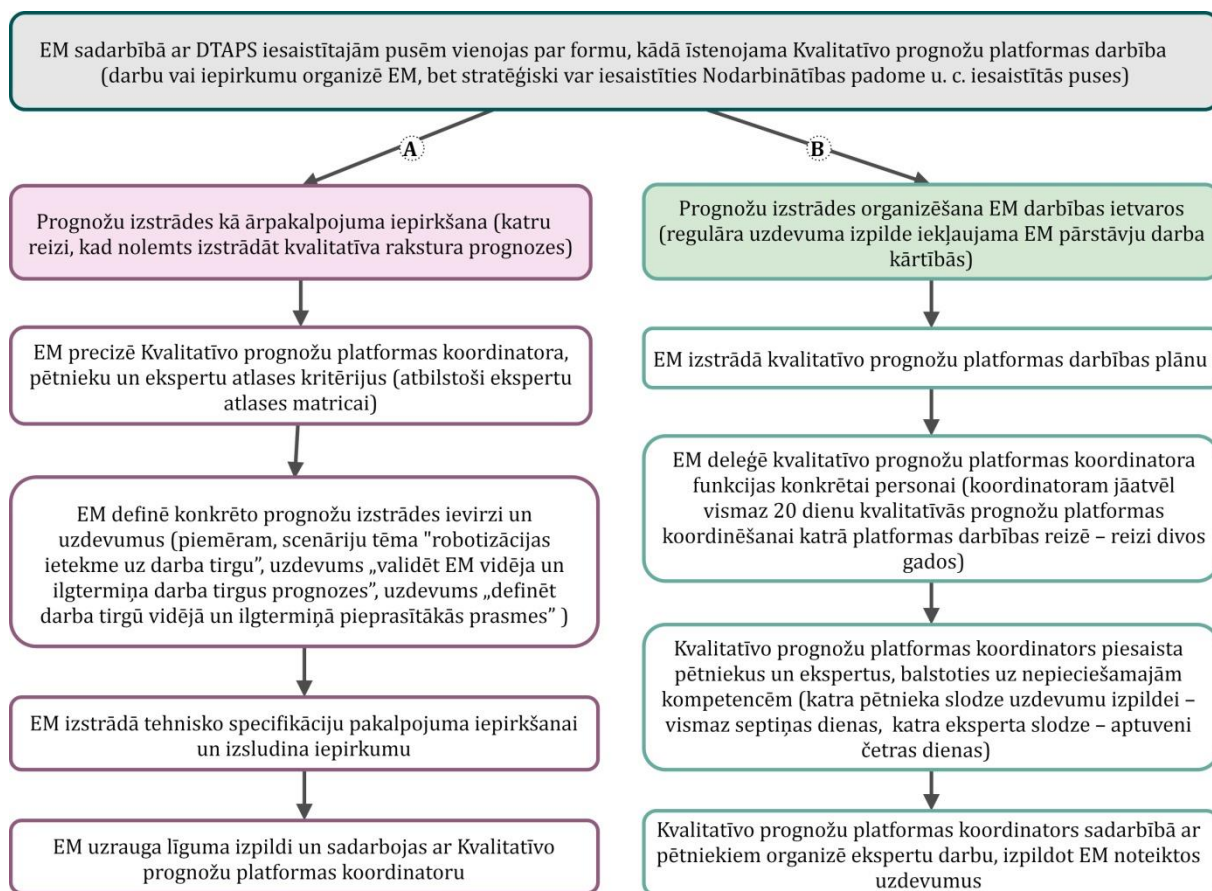
prognožu validāciju, izstrādājot kvalitatīva rakstura darba tirgus prognozes – nākotnes scenārijus, tostarp aptverot reģionālo, nozaru un prasmju griezumā.

Kvalitatīva rakstura prognozes jāizstrādā pēc pamatotas metodikas neatkarīgā, kompetentā un koordinētā veidā. Platformas darbā pārsvarā jāpiesaista **eksperti, kas ir neatkarīgi**, neatbalstot personiskās intereses. Ekspertu, koordinatora un pētnieku darbs platformā tiek atalgots, ja vien eksperts nepārstāv uzņēmēju organizācijas vai valsts institūcijas intereses. Uzņēmēju organizāciju pārstāvjiem nevajadzētu veidot vairāk nekā 20% no ekspertiem, lai nodrošinātu platformas neatkarību.

Kvalitatīvo prognožu platformas izveidē jāizmanto “sniega bumbas” metode (*snowball sampling*), kas paredz ekspertus platformai rekrutēt, izmantojot pašas mērķagrūpas – ekspertu – ieteikumus, jau apzinātiem ekspertiem sniedzot ieteikumus par citiem iespējamiem pārstāvjiem.

Kvalitatīvo prognožu platformas darbību iespējams nodrošināt vairākos veidos. Kvalitatīva rakstura prognožu izstrādi iespējams iepirkt kā ārpakalpojumu vai organizēt EM darbības ietvaros (nodrošinot platformas koordinātoru ar pietiekamu kapacitāti uzdevumu veikšanai). Platformas ieviešanas iespējas atspoguļotas 14. attēlā.

14. att. Kvalitatīvo prognožu ieviešanas iespēju soļi⁶⁸



Jebkurā no kvalitatīvu prognožu platformas darbības īstenošanas veidiem būtiski nodrošināt kompetentu ekspertu dalību.

Kvalitatīvo prognožu platformu svarīgi veidot, nodrošinot atbilstošu kompetenču pārstāvību, kas nepieciešamas ticamu darba tirgus attīstības scenāriju izstrādei, lai būtu iespējams sasniegt darba tirgus prognožu mērķus, kas nav panākami ar kvantitatīvo prognožu palīdzību.

Tas izdarāms, **izmantojot kompetenču matricu**. Nepieciešamās ekspertu kompetences ietver:

- prognozes aptverto nozaru (NACE klasifikatora burtu līmenī nozares A-R) ekspertīzi (nozari A dalot trīs kompetencēs – lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība, un nozari C “Apstrādes rūpniecība” dalot 24 kompetencēs, balstoties NACE klasifikatora divu zīmju līmenī vai visas 24 kompetences ietverot agregēti);
- darba devēju kompetenci;

⁶⁸ SIA „AC Konsultācijas”

- darba ņēmēja kompetenci;
- izglītotāju kompetenci;
- politikas plānošanas kompetenci;
- makroekonomikas kompetenci;
- zinātnes/pētniecības kompetenci;
- inovāciju kompetenci;
- globālā biznesa kompetenci;
- demogrāfijas jomas kompetenci u.c.

Piedāvāto kompetenču saraksts nav uzskatāms par izsmeltu, to iespējams papildināt, balstoties kompetento iesaistīto pušu ieteikumos. Viens eksperts var nodrošināt vairākas no minētajām kompetencēm. Viena kompetence jānorāda kā primārā, pārējās – kā sekundārās kompetences. Lai nodrošinātu visu kompetenču pārstāvēniecību ekspertu panelī, rekrutējot ekspertus, jāaizpilda kompetenču matrica. Pietiekams ekspertu skaits un dažādība ir sasniegta, ja katra kompetence atzīmēta vismaz trīs reizes, tostarp vismaz vienu reizi – kā galvenā kompetence (skatīt 1. pielikumu). Platformas ekspertu komandā var iesaistīt arī NEP pārstāvjus (izmantojot piedāvāto kompetenču matricu). Vienlaikus **nepieciešamības gadījumā rekomendējama kvalitatīvo prognožu platformas sadarbība ar NEP**. Izmantojot piedāvāto matricu pretendentu rekrutācijā, aptuvenais ekspertu skaits panelī būtu 30-40 (pieņemot, ka katram ekspertam ir vairākas nepieciešamās prasmes, kompetences). Kvalitatīvo prognožu platformas darbība jābalsta dažādās metodēs, kas atzītas kā piemērotas kvalitatīva rakstura prognožu izstrādei.

Darbu tirgus prognozēšana ar kvalitatīvajām pētījumu metodēm ir veicama makrolīmenī, pielietojot nākotnes scenāriju metodi. Kvalitatīvās pētījumu metodes ir atzītas arī citās valstīs un nereti tiek lietotas kopā ar kvantitatīvajām metodēm.⁶⁹ Scenāriju izstrāde iespējama, izmantojot Delfu tehniku, lai noteiktu galvenās nākotnē gaidāmās izmaiņas darba tirgū, kā arī galvenos faktoros, kas rosina izmaiņas⁷⁰. Delfu tehnika ir veids, kā noteiktā kārtībā nonākt pie vienprātīga ekspertu viedokļa par nākotnes attīstību un notikumiem⁷¹. Tas nozīmē regulāru ekspertu iesaisti, lai noteiktu darba tirgus attīstību ietekmējošos faktoros (vai konkrētas jomas / nozares / rīcībpolitikas ieviešanas procesu ietekmējošos faktoros u.c.) un izstrādātu nākotnes scenārijus. Metode ļauj izmantot datus – dažādu jomu speciālistu ekspertīzi, lai nonāktu pie vienotiem secinājumiem. Scenāriju izstrāde nav gala rezultāts, bet gan līdzeklis tālākai rīcībai (rīcībpolitikas veidošanai, pārkārtojumu veikšanai, tālākai analīzei un secinājumiem). Delfu tehnika ļauj ekspertiem paust savu viedokli vairākos soļos, sākotnēji sniedzot savu viedokli brīvi, pēc tam iepazīstoties ar visu ekspertu viedokļu kopsavilkumiem un sniedzot savus komentārus,

⁶⁹Developing Skills Foresights, Scenarios And Forecasts. Guide To Anticipating And Matching Skills And Jobs Volume 2. European Training Foundation, European Centre for the Development of Vocational Training, International Labour Office, 2016. http://www.ilo.org/skills/areas/skills-training-for-poverty-reduction/WCMS_534328/lang-en/index.htm

⁷⁰ ETF Skills Anticipation And Matching For Better Transition From School To Work: Tools And Good Practices From The Samed Region. Francesca Rosso, Abdelaziz Jaouani, ETF On Employment And Labour, Barcelona, 28 March 2017

⁷¹ Pricewaterhouse Coopers and European Business School Supply Chain Management Institute. Transportation & Logistics 2030

pēc tam šo procesu atkārtojot, kamēr tiek iegūti rezultāti, kas iegūst vienotu ekspertu piekrišanu.⁷²

Scenāriju veidošana ir iespējamās nākotnes raksturošana un tā var iekļaut nepieciešamos veicamos soļus, lai šo nākotni sasniegtu. No nākotnes aprakstīšanas scenāriju veidošana atšķiras ar attīstības, dinamikas un ietekmējošo faktoru izcelšanu. Scenāriju veidošanas metodes ir dažādas, bet kopumā soļi parasti ietver:

- scenāriju lauka definēšanu – specifiskas scenāriju tēmas noteikšanu;
- scenāriju termiņa noteikšanu (vidējs termiņš/ilgtermiņš/konkrēts gads);
- nozīmīgāko faktoru identificēšanu – mainīgo, parametru, tendenču un notikumu, kas ietekmē iepriekš definēto scenāriju lauku, noteikšanu;
- identificēto faktoru analīzi, lai noteiktu, kādas to galvenās izpausmes iespējamās nākotnē (var tikt izpildīts vairākos veidos);
- scenāriju ģenerēšanu – faktoru un to iespējamo nākotnes izpausmju apvienošanu scenārijos;
- scenāriju tālāku izmantošanu, piemēram, veicot ietekmes vai iesaistīto pušu analīzi.⁷³

Nākotnes scenārijus var izmantot rīcību plānošanai, lai savlaicīgi un apsteidzoši reaģētu uz sagaidāmajām izmaiņām, tāpēc šī metode ir piemērota DTAPS efektivitātes uzlabošanai.

Par Kvalitatīvo prognožu platformas darbu atbild EM, tomēr stratēģiskajā vadībā ieteicams iesaistīt Nodarbinātības padomi. Nodarbinātības padome kā DTAPS stratēģiskais koordinators var saskaņot kvalitatīva rakstura prognožu ievirzi, platformā veicamos uzdevumus un ar scenārijiem atbildamos jautājumus. Tādējādi tiktu nodrošināta DTAPS analītikas saskaņotība un pēctecība.

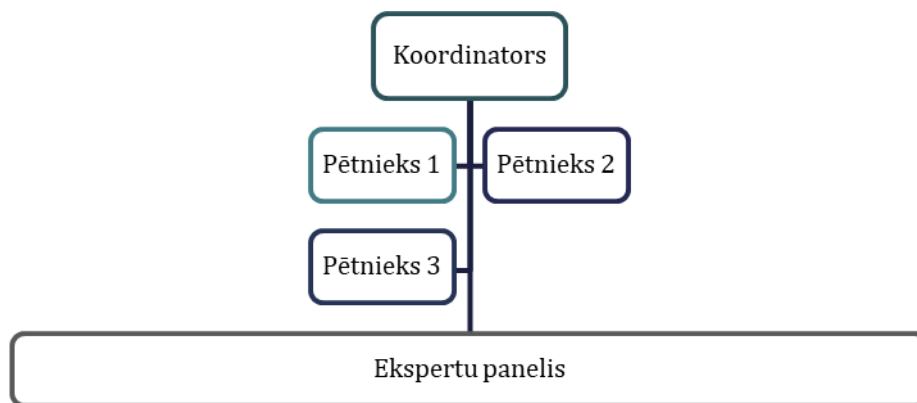
Lai nodrošinātu optimālu un regulāru platformas darbību, **EM jāpiesaista koordinators un trīs vadošie pētnieki, kas nodrošinātu ekspertu informēšanu un instruēšanu, savlaicīgu un secīgu uzdevumu izpildi.** Pirms prognozēšanas uzdevuma uzsākšanas, koordinators sadarbībā ar vadošajiem pētniekiem **izstrādā kvalitatīva rakstura prognožu metodoloģiju,** ko apstiprina EM.

Ekspertiem uzdevumus dod platformas koordinators, kura darba pienākumos ietilpst arī informācijas sniegšana ekspertiem un vadošajiem pētniekiem, kā arī komunikācija ar EM atbildīgo personu. Informāciju apkopo un rezultātus iegūst vadošie pētnieki.

⁷² The Delphi Technique: Making Sense Of Consensus. Chia-Chien Hsu, The Ohio State University & Brian A. Sandford, Oklahoma State University. In Practical Assessment, Research & Evaluation, Volume 12, Number 10, August 2007. <http://pareonline.net/pdf/v12n10.pdf>

⁷³ Hannah Kosow, Robert Gaßner. Methods of future and scenario analysis.v Overview, assessment, and selection criteria. DIE Research Project "Development Policy: Questions for the Future". Bonn 2008. https://www.die-gdi.de/uploads/media/Studies_39.2008.pdf

15. att. Kvalitatīvo prognožu platformas struktūra⁷⁴

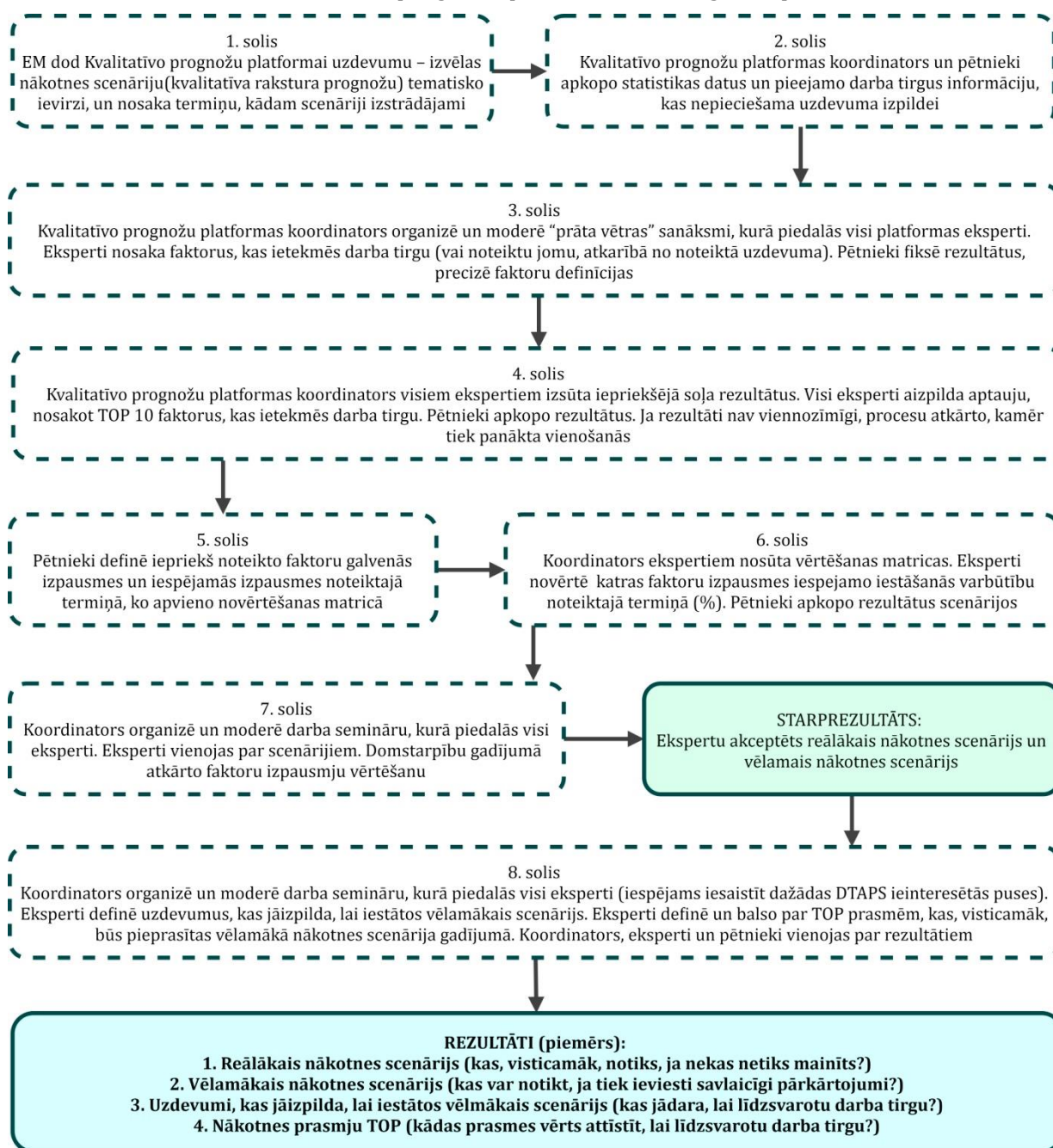


Vadošo pētnieku skaits ir variējams; trīs izvēlēts kā optimāls skaits, lai nodrošinātu pēc iespējas kompetentāku pētnieku komandu. Vadošo pētnieku uzdevums platformā ir nodrošināt korektu metodoloģijas izmantošanu, izstrādājot prognozes-scenārijus, kā arī informācijas apkopošana un analīze. Pētnieku atlase iespējama no ekspertu vidus, ja vien viņiem piemīt nepieciešamās prasmes.

Kvalitatīvo prognožu platformas galvenie uzdevumi ir iepriekš noteikti, bet EM var noteikt specifisku uzdevumu ievirzi (piemēram, konkrētu nozari vai arī tematiskas jomas, kā „digitalizācija”, „robotizācija”, „darbaspēka mobilitāte” u. c.), savukārt koordinators – noteikt darba uzdevumus to izpildei. Darba gaitas piemērs raksturots 16. attēlā (darba gaita var atšķirties, ja tiek noteikti citi darba uzdevumi).

⁷⁴ SIA „AC Konsultācijas”

16. att. Kvalitatīvo prognožu platformas darba gaitas piemērs⁷⁵



Gadījumos, kad iegūtie rezultāti nav saskanīgi, darba soļi tiek atkārtoti, līdz iegūts viennozīmīgs rezultāts.

Kvalitatīvo prognožu platformas uzdevumu izpilde ir veicama saskaņā ar EM izstrādāto kvantitatīvo vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādes laika grafiku:

⁷⁵ SIA „AC Konsultācijas”

- kad izstrādātas kvantitatīvās prognozes, vispirms veicama kvantitatīvo darba tirgus prognožu validēšana (izveidojot tiešsaistes aptauju un uzdodot paneļa ekspertiem konkrētus jautājumus par prognozēm, tādējādi nosakot, vai kvantitatīvo prognožu izstrādes laikā nav radušies secinājumi, kas dažādu faktoru ietekmē var īstenoties citādi);
- pēc EM rīkojuma izstrādājamas kvalitatīva rakstura prognozes – nākotnes scenāriji, organizējot darba seminārus, izmantojot Delfu tehniku un tiešsaistes aptaujas.⁷⁶

Kvalitatīvo prognožu platformas darbības nodrošināšanai nepieciešamās izmaksas atkarīgas gan no ekspertu skaita panelī, gan no prognožu izstrādāšanas biežuma. Gadījumā, ja visi darba uzdevumi tiek veikti reizi divos gados, atkarībā no iesaistīto ekspertu skaita, darbības izmaksas svārstās robežās no aptuveni 30 tūkstošiem līdz aptuveni 44 tūkstošiem EUR.⁷⁷ Attiecīgi, gadījumos, kad daļa uzdevumu tiek veikta retāk, daļa izmaksu piemērojamas retāk. **Veiksmīgai elementa darbības nodrošināšanai nepieciešams regulārs finansējums vismaz reizi divos gados.**

Galvenie Kvalitatīvo prognožu platformas darbībā vērā ņemamie nosacījumi:

- svarīgi informācijas avoti kvalitatīva rakstura vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrādei nozaru griezumā ir nozaru izpētes rezultāti, tāpēc NEP regulāri jāveic nozaru izpēte, vēlams – arī izstrādāt nozaru nākotnes scenārijus;
- platformas koordinators jānodrošina informācija ekspertiem un vadošajiem pētniekiem, kā arī jāsaņemas ar EM atbildīgo personu. EM jāsadarbojas ar Nodarbinātības padomi, ja nepieciešams.

Kvalitatīvo prognožu platformas darbība nodrošinātu kvalitatīvus darba tirgus signālus, kas nepieciešami DTAPS iesaistītajām pusēm savlaicīgu, informētu lēmumu pieņemšanai un pārkārtojumu ieviešanai.

4.3. Uzlabojumi darba tirgus pētniecībā un analizē

Ņemot vērā, ka darba tirgus pētījumi tiek veikti nesistemātiski un tie tiek iepirkti kā ārpalpojums, tāpēc tiem nav iespējams nodrošināt augstu kvalitāti un savstarpējo saistību (pēctecību) un to, ka EM šobrīd nav pietiekamas kapacitātes, lai nodrošinātu visu iesaistīto pušu informatīvās darba tirgus vajadzības, nepieciešama papildu kapacitāte padziļinātai atsevišķu jautājumu izpētei.

Pētniecisko un analītisko resursu nodrošināšana ir būtiska, lai pieņemtu informētus, pamatotus lēmumus, jo viens informācijas avots (kā EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes) nav

⁷⁶ Kvantitatīvo prognožu validēšanu nepieciešams veikt ik reizi, kad tiek izstrādātas EM prognozes – reizi divos gados, savukārt scenārijus iespējams izstrādāt arī retāk – pēc nepieciešamības.

⁷⁷ Nemainīgās izmaksas ir aptuveni 10 tūkst. EUR (iekļaujot aptaujas rīka izmaksas, koordinators un pētnieku darba izmaksas). Mainīgās izmaksas ir no aptuveni 20 tūkst. EUR (ja tiek apmaksāts 15 ekspertu darbs) līdz aptuveni 34 tūkst. EUR (ja tiek apmaksāts 25 ekspertu darbs). Tomēr izmaksas ir precizējamas, pēc kārtējā prognozēšanas uzdevuma metodoloģijas apstiprināšanas. Izmaksas norādītas 2018.gada cenās

pieņemams resurss lēmumu kritiskai izvērtēšanai. Šobrīd arī DTAPS iesaistītās ministrijas norāda, ka nepieciešami papildu analītiskie resursi ne tikai ilgtermiņa, bet arī ikdienas lēmumu pieņemšanai, tostarp – lai regulāri izvērtētu prognozēs un citos avotos iegūtos signālus un attiecinātu tos uz konkrētām rīcībpolitikām.

Lai izvērtētu DTAPS analītiskā elementa uzlabošanas iespējas, analizētas vairākas alternatīvas:

- Analītiskās kapacitātes stiprināšana ministrijās;
- Pētījumu nodrošināšana, izveidojot Valsts pētījumu programmu DTAPS mērķiem;
- Nodarbinātības pētījumu institūta izveide.

6.tab. Darba tirgus analīzes un pētniecības iespēju alternatīvu izvērtējums

Alternatīvas	Kritēriji				
	Filtra kritēriji		Problēmu risināšanas kritēriji		
	Resursi ⁷⁸	Platforma	Laiks	Rezultātu kvalitāte	Pēctecības nodrošināšana
Analītiskās kapacitātes stiprināšana ministrijās	Alternatīva ieviešama, optimizējot un/vai palielinot ministriju resursus (atkarīgi no katras ministrijas vajadzībām)	Ieviešama, neveidojot jaunas institūcijas (atsevišķos gadījumos var būt nepieciešama nodaļu pārstrukturēšana)	Prakses ieviešana uzsākama nekavējoties, pakāpeniski turpinot attīstību	Sasniedzama pieņemama kvalitāte, pārvērtējot esošos resursus un pārskatot ekspertu atlases kritērijus	Pēctecība nodrošināma, attīstot sadarbību valsts pārvaldē
Pētījumu nodrošināšana Valsts pētījumu programmā DTAPS mērķiem	Ieviešams programmas ietvaros	Ieviešama, neveidojot jaunas platformas	Prakses ieviešana uzsākama nekavējoties	Kvalitāte iespējama, atbilstoši programmai (piemēram, konsultējoties ar Latvijas Zinātņu akadēmiju un Latvijas Zinātnes padomi); iespējams piesaistīt ārvalstu pētniekus.	Pēctecība nodrošināma, centralizēti
Nodarbinātības pētījumu institūta izveide	Nepieciešami papildu resursi (variējami atkarībā no uzdevumu apjoma)	Jāveido jauna platforma, piesaistot arī esošu institūciju resursus	Prakse ieviešama ilgtermiņā	Kvalitāte nodrošināma, definējot precīzus institūta mērķus, uzdevumus, kā arī pārbaudot darba rezultātus	Pēctecība nodrošināma, jo tiek izmantota viena platforma – institūts

Nemot vērā pieejamos resursus, īstermiņā rekomendējams:

- Vidēja termiņa analītiskās vajadzības risināt, izveidojot Valsts pētījumu programmu DTAPS mērķiem.
- Lai risinātu aktuālās problēmas, nepieciešams stiprināt analītisko kapacitāti ministrijās: gan attīstot analītiskos dienestus, gan pārskatot pieejamo valsts pārvaldē strādājošo prasmju prasībām.

⁷⁸ Darba tirgus un izglītības pētniecībai nepieciešamais budžets jānosaka IZM, EM, LM, tomēr tam nevajadzētu būt mazākam par 300 tūkst. EUR gadā.

Lai nodrošinātu pētniecības attīstību ilgtermiņā, rekomendējams plānot vienota nodarbinātības pētījumu institūta izveidi.

Institūta izveide iespējama, ieguldot finanšu resursus, tomēr analītiskos resursus iespējams arī apvienot no dažādām esošajām analītiskajām institūcijām (institūti, izglītības iestādes, valsts iestādes). Institūta izveide nodrošinātu pētījumu starpnozaru risku un pēctecību.

Lai stiprinātu analītisko kapacitāti, šobrīd IZM, LM, EM atsevišķi (pēc tam – salīdzinot) jāveic šādi soļi:

- Jāizstrādā iekšējās analītiskās kapacitātes stiprināšanas izvērtējums un plāns, apkopojot analītiskās vajadzības:
 - Kādiem lēmumiem, uzdevumiem parasti nepieciešams veikt analīzi?
 - Kādas prasmes nepieciešamas analīzes veikšanai?
 - Analītisko vajadzību nodrošināšanai nepieciešamos resursus (Cik daudz darba stundu parasti tiek veltīts analītisku uzdevumu veikšanai? Kādi papildu resursi būtu nepieciešami?)
- Jāvērza pamatota prasība piešķirt nepieciešamo finansējumu analītiskās kapacitātes stiprināšanai;
- Jāizstrādā iekšējie nosacījumi un pienākumi⁷⁹ tieši analītisko uzdevumu veikšanai (lai nodrošinātu efektīvu sadarbību un informācijas apmaiņu ministrijās iekšēji un savstarpēji, lai novērstu darbību dublēšanos);
- Jāizstrādā nepieciešamo nodarbinātības jomas pētījumu saraksts.

DTAPS koordinators jānodrošina darbību saskaņotība.

4.4. Uzlabojumi nozaru ekspertīzē

Šobrīd DTAPS trūkst pamatota nozaru skatījuma par nākotnes darba tirgu, un ņemot vērā, ka no esošajām platformām (institūcijām), NEP ir lielākā nozaru pārstāvniecība un tieša saikne ar (profesionālās) izglītības piedāvājuma atbilstības darba tirgus vajadzībām nodrošināšanu.

Vienlaikus vērojama NEP locekļu vēlme izmantot analītisku metodi, lai iegūtu papildu datus lēmumu pieņemšanai. Scenārijus iespējams izmantot tālākām diskusijām ne tikai izglītības attīstībai, bet arī nozares attīstībai u.c. Ja scenāriji ir profesionāli izstrādāti, tie ir labs pamatojums lēmumiem, tos rekomendējams izplatīt arī citām ieinteresētajām pusēm. Tas atvieglo citu darbu, veicina produktīvu ideju rašanos.

NEP sniegto informāciju vēlams paplašināt ar informāciju par vispārējās un akadēmiskās izglītības vajadzībām, migrācijas un ekonomikas jomās nepieciešamajiem apsteidzošajiem pārkārtojumiem, kā arī – par konkrētām vai detalizētākām nozarēs nepieciešamajām prasmēm, reģionālo ietekmi uz nozarēm. Lai to izdarītu, kā viens no uzdevumiem ir stiprināt darba tirgus prognožu izmantošanu NEP.

⁷⁹ Kurš nosaka, kas, kad un kā tieši veic analītiskos uzdevumus

Lai nodrošinātu pastāvīgu un kompetentu nozaru ekspertu iesaisti DTAPS, jāstiprina NEP kapacitāte, pārstāvniecība un neatkarība, un jānodrošina stabils finansējums pēc visu pušu dalītās atbildības principa: gan no valsts budžeta, gan no darba devēju puses. Finansējums piesaistāms arī kārtējā ES fondu plānošanas perioda ietvaros, piesaistot struktūrfondu līdzekļus pētniecībai, izglītībai, inovācijām un DTAPS ieviešanai.

Lai sekmīgi izstrādātu kvalitatīvus nozaru signālus dažādām vajadzībām (tostarp – ar laiku izmantotu nākotnes scenāriju metodi) NEP darbā, **rekomendējams:**

- 1) saglabāt **pastāvīgu** vienotu visu NEP koordinatoru un pārskatīt galvenās NEP koordinatora funkcijas, uzdevumus;
- 2) nodrošināt **pastāvīgu** NEP finansējumu ievērojot visu pušu (darba devēji, valsts) atbildību NEP darbības uzturēšanā, neatkarīgu no ES fondu projektu finansējuma pieejamības).

Vienotā NEP koordinatora funkcijas:

- nodrošināt ekspertu un katra NEP koordinatora piesaisti un atlasī (sk. turpinājumā un 2.pielikumā);
- nodrošināt visu NEP koordinatoru apmācības NEP koordinēšanā, sadarbībā un analītikā;
- nodrošināt visu NEP sadarbību, darbības vienotību;
- veicināt visu NEP analītiskās kapacitātes attīstību (tostarp – nodrošinot apmācības);
- nodrošināt NEP finansējuma sadalījumu atbilstoši funkciju izpildei.

Lai arī NEP pilda pašreizējās funkcijas⁸⁰, viedokļi un lēmumi ne vienmēr ir analītiski pamatoti, balstīti prognozēs. **NEP rekomendējams pildīt pašreizējās funkcijas, sniegtos priekšlikumus un atzinumus papildinot ar ziņojumā apkopotu analītiski pamatotu informāciju**, sniedzot DTAPS iesaistītajām pusēm (IZM, EM, LM, NVA, izglītības iestādēm, sabiedrībai u.c.) **datos balstītu redzējumu par nozaru attīstību vidējā un ilgtermiņā, t.sk. nozares nākotnes darba tirgus vajadzībām**. Papildus NEP rekomendējams **regulāri (ik pēc trīs - pieciem gadiem) izstrādāt/aktualizēt nozaru izpētes ziņojumus, iekļaujot informāciju par nozaru darba tirgus nākotnes tendencēm** (iepirkot izpēti ārpalpojuma, ieteicams saglabāt NEP atbildību).

⁸⁰Atbilstoši Profesionālās izglītības likumā noteiktajam: **priekšlikumu sniegšana** (1) par nozaru kvalifikāciju struktūru, (2) par nozarei nepieciešamo izglītojamo skaitu, (3) par nozarei nepieciešamajām profesijām un profesionālās izglītības programmām, **atzinumu sniegšana** (1) par profesiju standartiem, (2) par profesionālās kvalifikācijas prasībām, (3) par profesionālās izglītības programmu licencēšanu, **sadarbības veicināšana starp uzņēmējiem un profesionālās izglītības iestādēm** (1) darba vidē balstītu mācību un kvalifikācijas prakses organizēšanā, (2) informējot PII par reģionā pieprasītajiem speciālistiem, (3) konsultējot PII par mācību aprīkojuma atbilstību nozares prasībām, **nozaru ekspertu deleģēšana** (1) darbam akreditācijas ekspertu komisijā, (2) darbam kvalifikācijas eksaminācijas komisijā, (3) profesiju standartu un profesionālās kvalifikācijas prasību izstrādei, (4) profesionālās izglītības programmu un kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādei.

Papildus uzdevumi NEP ietver:

- analizēt un izmantot EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, sniedzot priekšlikumus un atzinumus par nozarei nepieciešamo izglītojamo skaitu un par nozarei aktuālām profesijām un profesionālās izglītības programmām;
- izvērtēt nozaru darba tirgus attīstības tendences un to izmaiņas;
- fokusēti definēt galvenās gaidāmās izmaiņas nozaru darba tirgū un iespējamos risinājumus;
- izstrādāt nozaru nākotnes prasmju TOP;
- aktīva vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošana NEP darbā pirms izglītojamo skaita mācību iestādēs apstiprināšanas.

LDDK ir piemērotākais variants visu NEP koordinātoram, jo:

- LDDK var sekmēt nozaru pašorganizēšanos (valsts puse var piedalīties diskusijās un veicināt sadarbību, dialogu, bet tai nav iespējas ietekmēt nozaru pārstāvju dalību NEP, dot rīkojumus darba devējiem);
- LDDK ir informēta par nozaru jautājumiem, izglītības jautājumiem;
- LDDK ir ieinteresēta nākotnes darba tirgus vajadzībām atbilstošā izglītības piedāvājumā, kas ir galvenais NEP darbības mērķis.

Rekomendējams sistemātiski virzīties uz motivētu nozaru pašorganizēšanos, kur NEP finansējumu nodrošina vismaz 30% nozaru organizācijas un pārējo – valsts. Iesaistītajām pusēm, vienojoties par NEP finansēšanas modeli, jāņem vērā, ka, kaut arī nozaru organizēšanās Latvijā attīstās, nozaru pašorganizācijas nostiprināšanai nepieciešams laiks. Arī ārvalstu prakšu izpētē secināts, ka nozaru pašorganizāciju ietekmē tradīcijas un ilgstoša demokrātijas pieredze.

Lai pildītu augstāk minētās pastāvīga vienotā NEP koordinātoru funkcijas, LDDK rekomendējams:

- Pārskatīt visu NEP sastāvu, veidojot to balstoties uz ieteikto dalībnieku atlases principiem (sk. 2.pielikumu) un ņemot vērā, ka nozaru pārstāvniecību vēlams veidot, ievērojot arī mazo un vidējo uzņēmēju intereses (sniedzot iespēju piedalīties) un nodrošinot:
 - atbilstošās nozares kompetences
 - darba devēju kompetences
 - darba ņēmēju kompetences
 - izglītotāju kompetences
 - rīcībpolitikas plānotāju kompetences
 - makroekonomikas kompetences
 - zinātnes/pētniecības kompetences
 - inovāciju kompetences
 - globālā biznesa kompetences
 - demogrāfijas kompetences
- Uzlabot NEP darbības organizāciju (nodrošinot visu NEP koordinātoru atlasīto atbilstoši noteiktiem kritērijiem, apmācību, organizējot kopējās NEP sanāksmes un diskusijas) ;
- Ilgtermiņā paredzēt nākotnes scenāriju metodes izmantošanu kā vienu no NEP funkcijām.

Lai nodrošinātu nozaru pārstāvju motivāciju iesaistīties NEP darbībā, visām DTAPS iesaistītajām pusēm savu kompetenču ietvaros jāveicina analītiski pamatota NEP viedokļa ņemšana vērā

lēmumu pieņemšanā un NEP iesaiste lēmumu pieņemšanā, jāuztur komunikācija ar NEP un informatīvi jāatbalsta NEP:

- EM – kvalitatīvi atspoguļots darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognožu ziņojums un tā kopsavilkums, nepieciešamības gadījumā – viedoklis par izglītojamo skaita sadalījumu izglītības iestādēs;
- IZM – detalizēta informācija par izglītību, tostarp – par skolu kvalitātes analīzes rezultātiem;
- DTAPS administratīvais koordinators – komunikācijas veicināšana.

Vienlaikus jāņem vērā, ka NEP dalībnieki ir ne tikai darba devēji un darba ņēmēji, bet arī valsts puse. Valsts iestāžu atbildība – nodrošināt kompetentu, aktīvu dalību NEP, konstruktīva dialoga veicināšana. Valsts puses dalībniekiem jānodrošina NEP darbības sasaiste ar valsts attīstības mērķiem.

Īstermiņā NEP kompetence un motivācija stiprināma, pilnveidojot dalībnieku atlasu un nodrošinot dalībnieku un koordinatoru apmācības.

Vienotajam NEP koordinatoram rekomendējams nodrošināt mācības par:

- organizāciju vadību; NEP darbības principiem;
- organizāciju darba plānošanu un izvērtēšanu;
- pamatotu lēmumu pieņemšanu;
- iekšējo un ārējo komunikāciju, sadarbību.

Vienotajam NEP koordinatoram jānodrošina DTAPS koordinatora informētība par NEP darbību, apkopojot NEP viedokļus un analīzes rezultātus, lai efektīvizētu NEP un citu iesaistīto pušu komunikāciju.

4.5. Rekomendācijas vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu interpretēšanai un izmantošanai izglītības jomā

Izglītība ir viena no būtiskākajām darba tirgus prognožu izmantošanas jomām, jo pārkārtojumi izglītības piedāvājumā ir tiešs veids, kā ietekmēt nākotnes darbaspēka prasmes.

Pētījumā izstrādātie ieteikumi prognožu izmantošanai izglītības jomā galvenokārt vērsti uz iesaistīto pušu sadarbību, sadarbības koordinēšanu un kapacitātes stiprināšanu.

Lai pilnveidotu prognožu izmantošanu profesionālās izglītības plānošanā, jānodrošina visu iesaistīto pušu kompetence un analītiskā kapacitāte, tādēļ rekomendējams:

- stiprināt izglītības iestāžu iespējas interpretēt EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, nodrošinot izglītības iestādēm nepieciešamos cilvēkresursus un kapacitāti, apmācību un informatīvu atbalstu;

- veicināt izglītības iestāžu informētību (semināri, pieredzes apmaiņas, resursi) par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm;
- NEP kapacitātes stiprināšana kopumā (skat. ieteikumus DTAPS elementa “nozaru ekspertīze” pilnveidei);
- IZM analītiskās kapacitātes stiprināšana (skat. ieteikumus DTAPS elementa “Darba tirgus analīze un pētniecība” pilnveidei);
- Reģionālo forumu izveide un attīstība (skat. ieteikumus DTAPS elementa “Reģionāla prognožu interpretēšana izglītības vajadzību noteikšanai” pilnveidei).

Lai nodrošinātu nākotnes darba tirgum atbilstošu augstākās izglītības piedāvājumu, nepieciešams budžeta vietu sadalījumu veidot, pamatojot pieņemtos lēmumus un izvērtējot pieejamos resursus, kā arī palielināt budžeta finansējumu augstākajai izglītībai atbilstoši darba tirgus pieprasījumam. Esošā finansējuma ietvaros ir veikta daļēja pārkārtošanās par labu nākotnes darba tirgus vajadzībām, esošā budžeta iespēju robežās. Taču EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes paredz būtisku STEM speciālistu trūkumu, kuru sagatavošanai ir vajadzīgi papildu vismaz 6 milj. EUR gadā⁸¹. Rekomendējams nodrošināt budžeta palielināšanu gadījumā, ja, atbilstoši EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, nepieciešams finansēt vairāk budžeta vietu jomās, kurās studiju programmas izmaksā dārgāk. Lai risinātu budžeta neatbilstības problēmu, rekomendējams:

- FM, valsts budžeta veidošanas procesā, jāņem vērā IZM nepieciešamo papildu finansējumu STEM speciālistu sagatavošanai atbilstoši EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm. Izstrādājot budžeta vietu sadalījuma plānu, jāņem vērā, ka darba tirgū iesaistīsies ne tikai budžeta vietās studējošie, bet arī tie studējošie, kas izglītību iegūst maksas grupās.
- Gadījumā, ja nav iespējams vienoties par izmaiņām finansējuma piešķiršanā vai līdz izmaiņu praktiskai ieviešanai, rekomendējams budžeta vietu sadalē ņemt vērā darba tirgus informāciju, nepieciešamības gadījumā samazinot kopējo budžeta vietu skaitu (t.i. – ja finansējuma apjoms nemainās, bet, atbilstoši darba tirgus informācijai, nepieciešams ievērojami lielāks skaits speciālistu jomās, kurās studiju programmas izmaksā dārgāk, rekomendējams samazināt kopējo budžeta vietu skaitu, palielinot prioritāro jomu budžeta vietu īpatsvaru).

Ņemot vērā, ka **budžeta vietu pārdale ir tikai viens no mehānismiem, kā ietekmēt absolventu sadalījumu pa izglītības jomām,** rekomendējams sistemātiski pētīt iespējas ieviest arī citus mehānismus, kas pozitīvi ietekmētu jauniešu izvēli mācīties nākotnes darba tirgus vajadzībām atbilstošās augstākās izglītības programmās, tostarp mehānismus:

- STEM prasmju stiprināšanas attīstības turpināšanai vispārējā izglītībā, tostarp – pamatzglītībā;
- intereses stiprināšanai par STEM jomu bērnu un jauniešu vidū.

Atbilstoši Pētījuma posma ietvaros veiktajām iesaistīto pušu intervijām, pašreizējā IZM un AIP sadarbība budžeta vietu sadales jomā ir uzlabojama. Iesaistītās puses neviennozīmīgi vērtē

⁸¹ IZM sniegtā informācija

piedāvājumu izskatīšanas termiņus, piedāvājumu izskatīšanas kvalitāti, ieteikumu izstrādi un to ņemšanu vērā.

Lai sadarbību uzlabotu, IZM un AIP rekomendējams pārskatīt sadarbības kārtību un, izvērtējot abu pušu redzējumu, noteikt:

- kādas ir konkrētas ekspektācijas no IZM un AIP sadarbības;
- kādi ir precīzi iesaistīto pušu uzdevumi;
- kādi ir abām pusēm pieņemami darbu izpildes termiņi.

Papildus savstarpējai sadarbībai, IZM un AIP iespējams vienoties par sadarbību ar citām iesaistītajām pusēm. **IZM un EM, sadarbojoties, jāvērtē budžeta vietu pārdales rezultāti, ietekme.**

Lai nodrošinātu iespējas pārkvalificēties vai tālāk izglītoties pieaugušajiem, nepieciešams pastāvīgi veidot nākotnes darba tirgum atbilstošu pieaugušo izglītības piedāvājumu, kā arī to sistemātiski popularizēt. Vienlaikus aktīvs atbalsts cilvēkresursu attīstībā nepieciešams arī no darba dēvējiem.

Tas iespējams, iesaistoties sadarbībā ar izglītības iestādēm, piedāvājot mācību prakses vietas, atbalstot esošo un potenciālo darbinieku mācības, t.sk. darba vietā vai darba laikā.

Lai nodrošinātu plašu un nākotnes darba tirgum atbilstoša pieaugušo izglītības piedāvājuma izstrādi valstī kopumā un tā izmantošanu, IZM rekomendējams:

- stiprināt prognožu interpretācijas un tirgus analīzes spējas profesionālās un augstākās izglītības iestādēs, nodrošinot cilvēkresursus un kapacitāti, metodisku atbalstu un apmācības;
- palielināt izglītības iestāžu informētību par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm un plānošanu, sadarbību ar uzņēmējiem, NEP, pašvaldībām u.c.
- motivēt izglītības iestādes plānot un ieviest pieaugušo izglītības programmas, nodrošinot tīklošanās pasākumus (izglītības iestādes, darba devēji u.c.), pieredzes apmaiņas pasākumus un novērtējot labās prakses piemērus, tostarp – finansiāli;
- sadarbībā ar izglītības iestādēm, apzināt galvenos šķēršļus, kas kavē IZM pakļautībā esošo profesionālo izglītības iestāžu aktīvāku iesaisti pieaugušo izglītībā un tos novērst, nepieciešamības gadījumā veicot izmaiņas normatīvajā regulējumā.

Vienlaikus arī profesionālās izglītības iestādēm rekomendējams aktīvāk iesaistīties pieaugušo izglītības pakalpojumu plānošanā un īstenošanā, tai skaitā, veidojot darba tirgum un aktuālajām pārmaiņām atbilstošu piedāvājumu un ar atbilstošām mārketinga aktivitātēm sasniedzot mērķa grupas. DTAPS administratīvajam koordinātoram rekomendējams organizēt pasākumus/atbalstīt IZM to organizēšanā.

Reģionāla prognožu interpretēšana izglītības vajadzību noteikšanai

Izglītības plānošanā svarīgs arī reģionālais aspekts. Lai nodrošinātu prognožu reģionālu interpretāciju, nepieciešams veicināt reģionālo sadarbību. Ārvalstu prakšu izpētē secināts, ka ātrākai un konkrētai vietai atbilstošas darba tirgus informācijas iegūšanai un rīcību īstenošanai veiksmīgi darbojas reģionālie forumi un reģionālās vai vietējās organizācijas, kas ikdienā sadarbojas ar izglītības pakalpojumu sniedzējiem un pašvaldībām. Tādējādi tiek veicināta savlaicīgāka informācijas apmaiņa, lai nodrošinātu apsteidzošo pārkārtojumu ieviešanu, tostarp – profesionālajā un pieaugušo izglītībā.

Pētījumā ieteikts kā pastāvīgu DTAPS elementu ieviest sadarbības platformas – Reģionālos forumus, kur tiktu veidoti nākotnes darba tirgus signāli reģionālā līmenī. Tas nodrošinātu reģionāla līmeņa darba tirgus informācijas signālus, kā arī veicinātu reģionālo sadarbību, lai iegūtu reģionālu skatījumu par to, kā pielāgoties gaidāmajām pārmaiņām darba tirgū.

Reģionālie forumi – platforma teritorijas attīstības plānošanas un izglītības attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšanai un signālu interpretācijai reģionālā līmenī. Reģionālie forumi veidojami, lai plānošanas reģionu un pašvaldību līmenī satiktos ieinteresētās puses un veiktu prognožu interpretāciju reģionālā līmenī. Tas nepieciešams, lai panāktu labāku izpratni par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm un vienotos apsteidzošajiem pārkārtojumiem reģionālā un vietējā līmenī, tostarp izglītības jomā.

Iesaistītās puses potenciāli ietver:

- pašvaldību pārstāvjus;
- darba devējus;
- nozaru un reģionālās NVO;
- dažāda veida izglītības iestādes, PII konventus u.c.

Reģionālo forumu darbību rekomendējams nodrošināt profesionāli sagatavotu un moderētu, regulāru darba semināru cikla veidā, kurā iesaistītās puses tiek iepazīstinātas ar EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm un kurā prognozes tiek interpretētas.

Ņemot vērā publiskā finansējuma ierobežotību, **pilnīga reģionālo forumu ieviešana rekomendējama ilgtermiņā.**

Vienlaikus rekomendējams jau īstermiņā veidot reģionālos forumus kā diskusiju platformas:

- informējot plašu cilvēku loku un visas ieinteresētās puses;
- sākotnēji nenosakot prognožu interpretācijas rezultātu ziņojumu izstrādi par obligātu.

Reģionālajiem forumiem jānodrošina koordinators, kas:

- organizē diskusijas;

- informē DTAPS koordinatoru par reģionālo forumu darbību un tās rezultātiem (reģionālajām darba tirgus atšķirībām un vietēja līmeņa problēmām, to risinājumiem).

Lai uzsāktu reģionālo forumu darbību, iesaistītajām pusēm (IZM, LM, EM, VARAM u.c.) rekomendējams:

- noteikt VARAM vai Plānošanas reģionus par Reģionālo forumu koordinatoru;
- precizēt konkrētus īstermiņa un ilgtermiņa uzdevumus Reģionālo forumu darbībai.

Ilgtermiņā ieteicams veidot Reģionālos forumus kā analītisku platformu, kas reizi vairākos gados vai reizi gadā (cikls jānosaka, precizējot Reģionālo forumu uzdevumus) interpretē EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, atspoguļojot to ziņojumā (finansējums piecu reģionālo forumu darbībai – indikatīvi 65 tūkst. EUR cikla ietvaros⁸²). Katra reģiona ziņojumā atspoguļojams piedāvājums izmaiņām izglītībā reģionā (reģionāls izglītības attīstības plāns – izglītojamo skaits, izglītības, saturs, forma, konkrēti piedāvātāji).

4.6. Rekomendācijas prognožu interpretēšanai un izmantošanai nodarbinātības un imigrācijas jomā

Lai mazinātu migrācijas negatīvo ietekmi uz darba tirgu, savlaicīgi jāizmanto EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes un jāplāno, jāievieš apsteidzošie pārkārtojumi. Selektīvās migrācijas jomā jāizmanto precizēta metode saraksta ar specialitātēm (profesijām), kam piemērojami imigrācijas atvieglojumi, izstrādei⁸³.

Lai pilnveidotu prognožu izmantošanu nodarbinātības veicināšanai gan īstermiņā, gan ilgtermiņā, nepieciešams nodrošināt dažādu iesaistīto pušu informētību. Galvenā ar karjeras atbalstu saistītā problēma ir informētības trūkums, tāpēc jānodrošina bērnu, jauniešu, skolotāju, karjeras konsultantu, vecāku un sabiedrības kopumā informētība par:

- EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm un to būtību;
- EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu interpretēšanu;
- EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanu (kā pieņemt lēmumu, kad izpētītas prognozes un kādas ir iespējamās alternatīvas?).

Lai nodrošinātu informētību, NVA un IZM jāsadarbojas ar EM, nodrošinot karjeras konsultantu apmācības.

⁸² Finansējums paredzēts piecu plānošanas reģionu reģionu Reģionālo forumu organizēšanai, katram forumam organizējot divus līdz trīs profesionāli moderētus darba seminārus cikla ietvaros (gada ietvaros vai reizi vairākos gados), tostarp – nodrošinot forumu koordinatoru (vadība, administrēšana) atalgojumu, moderatoru, pētnieku pakalpojumus, telpas un ēdināšanu, nodrošinot informatīvos pasākumus, forumu darbības rezultātu pārbaudi un rezultātu apkopošanu, kā arī saturisko kvalitātes kontroli. Finansējums var mainīties, atkarībā no reālā darba apjoma un izpildes veida.

⁸³ Sk. nodaļu „Ieteikumi prognožu interpretēšanai un izmantošanai selektīvai migrācijai”

Gan izglītības, gan NVA karjeras konsultantiem nepieciešami papildu laika resursi darba tirgus prognožu interpretācijai un profesionālās pilnveides iespējās.

Jāņem vērā, ka gadījumos, kad karjeras konsultantam nav piemērots prognožu izpētes darbs, iespējams sadalīt karjeras konsultantu funkcijas, vienam karjeras konsultantam deleģējot klienta vajadzību un spēju izpēti, otram – klienta informēšanu par paredzamo situāciju nākotnes darba tirgū.

Lai pilnveidotu bezdarbniekiem pieejamo atbalstu, nepieciešams piedāvāt bezdarbniekiem ilgtspējīgus risinājumus arī gadījumos, kad risinājumi nepieciešams tūlītēji. Lai gan bezdarbnieku apmācības prioritāri ir mērķētas uz mērķa grupu īstermiņa vajadzībām, plānojot apmācības, Apmācību komisijai rekomendējams līdzās jau esošajām īstermiņa prognozēm un statistikai par iepriekšējo izglītojamo iesaisti apmācībās, kā arī EM sniegtajai informācijai par vidējā un ilgtermiņa prognozēm, saskaņot mācību piedāvājumu arī atbilstošām vidēja un ilgtermiņa vajadzībām, ja apmācību prognozes skaidri norāda uz šādu atbilstību. Atsevišķos jautājumus, kas skar darba tirgus situācijai un nākotnes vajadzībām atbilstoša piedāvājuma veidošanu pieaugušo izglītībā (kuras viena no mērķa grupām ir bezdarbnieki un darba meklētāji), lai nodrošinātu pieaugušo izglītības un bezdarbnieku apmācību vajadzību un piedāvājuma saskaņotību, nepieciešamības gadījumā rekomendējams sadarboties Pieaugušo izglītības pārvaldības padomei un LM bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu apmācību jomu noteikšanas komisijai.

Tautsaimniecības attīstībai nepieciešams saskaņot dažādas rīcībpolitikas, paplašinot darba tirgus prognožu izmantošanas loku. Ilgtermiņā rekomendējams:

- paplašināt EM sadarbību ar darba devējiem, iesaistoties neformālās DTAPS diskusijās, kurās apspriežamas ne tikai problēmas, bet arī dažādi iespējamie risinājumi;
- nodrošināt inovāciju attīstības rīcībpolitikas ciešu sasaisti ar gaidāmo situāciju darba tirgū.

Jāņem vērā, ka darba meklētājiem aizvien būtiskāki darba izvēlē kļūst tādi faktori kā darba vide, apstākļi, iespējas strādāt elastīgu darba laiku, iespējas strādāt no mājām (īpaši – jaunažiem vecākiem), uzņēmuma vai organizācijas stabilitāte, atalgojums un citi. Tādēļ arī darba devējiem nepieciešams izvērtēt notiekošās un gaidāmās pārmaiņas darba tirgū un savu lomu situācijas risināšanā.

Latvijā nepieciešams atvieglot iebruķšanas un uzturēšanās nosacījumus augsti kvalificētam darbaspēkam no trešajām valstīm. Kaut arī tiek veikti un plānoti jauni pasākumi, lai līdzsvarotu darba tirgus pieprasījumu un piedāvājumu, izmantojot vietējos resursus, jāņem vērā, ka darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu ieviešana prasa laiku, bet darbaspēks nepieciešams jau šobrīd (īpaši IKT, inženierijas un rūpniecības jomās). Lai izstrādātie imigrācijas atvieglojumi neietekmētu Latvijas iedzīvotājus negatīvi, imigrācijas mehānismiem jābūt

selektīviem – tādiem, kas piešķir imigrācijas atvieglojumus⁸⁴ tikai tādam darbaspēkam, kas valsts ekonomikai neradīs zaudējumus⁸⁵.

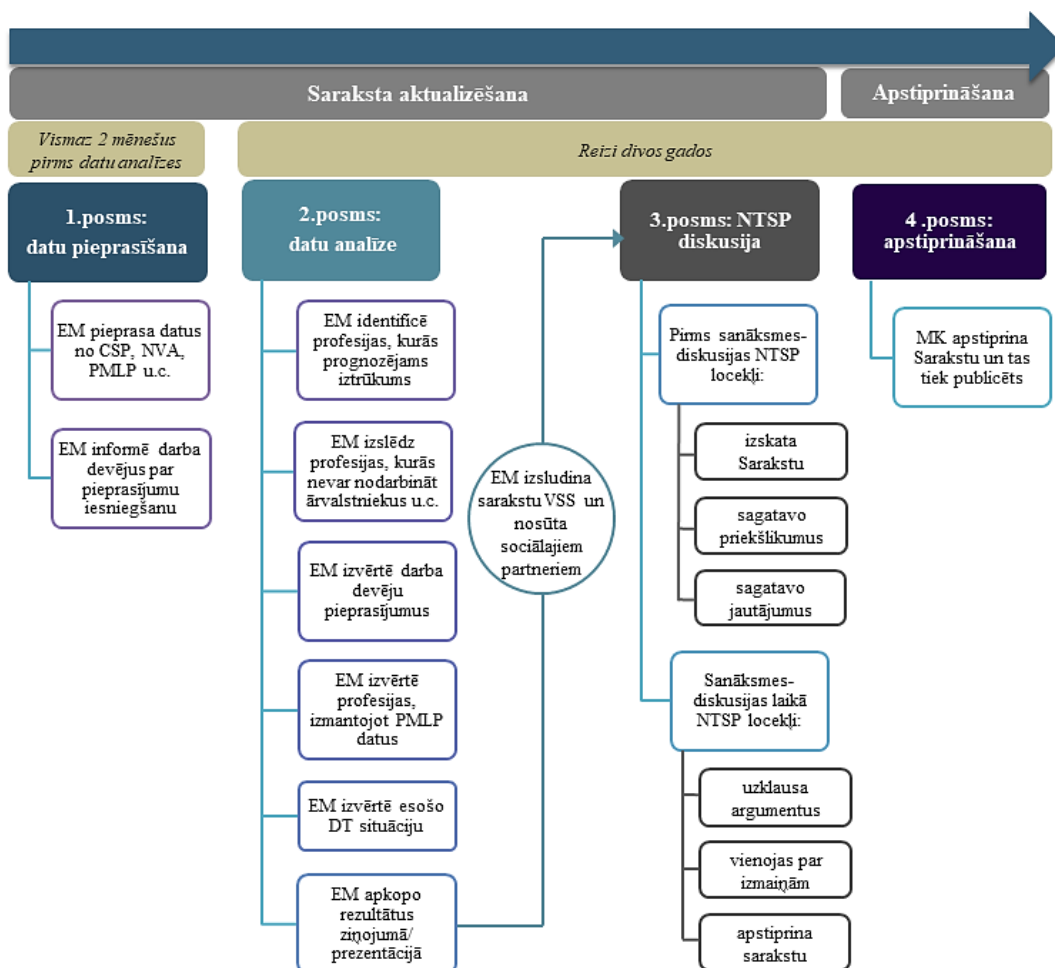
Tādēļ Latvijā izvēlēts modelis, kas paredz imigrācijas atvieglojumus (paātrinātu pieteikumu izskatīšanu) tikai augsti kvalificētu profesiju pārstāvjiem (Profesiju klasifikatora 1., 2. un 3. pamatgrupa). Lai noteiktu, kādiem darba meklētājiem ļaut iebrukt valstī, jāizmanto darba tirgus prognozes un darba tirgus analīze, pielietojot gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās pētījumu metodes (tādējādi uzlabojot rezultātu ticamību). Pētījuma ietvaros izstrādāts rekomendējošs Saraksta izstrādes modelis, kas paredz rezultātu ticamību un strukturētu ieinteresēto, kompetento pušu iesaisti. Latvijā rekomendējams ieviest modeli, kurā analītisko darbu veic EM, bet Saraksta pārskatīšanu veic PINTSA vai NTSP (turpmāk – Padome)⁸⁶.

⁸⁴ Līdzšinējie atvieglojumi paredz ātrāku imigrācijas pieteikumu izskatīšanu kandidātam, kā arī, ka minimālais atalgojums nedrīkstēs būt zemāks par vidējo bruto darba samaksu Latvijā reiz koeficients 1,2 vai ka ārvalstnieku var piesaistīt vakancei, kas NVA reģistrēta vismaz 10 darba dienas

⁸⁵ Gadījumi, kad tiktu piesaistīts trešo valstu darbaspēks tādās nozarēs, kurās iespējams piesaistīt vietējo darbaspēku, vai gadījumi, kad tiktu piesaistīti speciālisti, nav kvalificēti un/vai pieredzējuši, jo tad ir mazāka iespēja, ka tie palīdzēs uzņēmumam vai valstij attīstīties un citi.

⁸⁶ Iesaistītajām pusēm jāvienojas par darbam piemērotāko padomi

17. att. Rekomendējamā Saraksta izstrādes modeļa soļi⁸⁷



Rekomendētā modeļa priekšrocība ir analītiskā procesa un strukturētas diskusijas apvienošana, Savienojot kvantitatīvu analīzi ar kvalitatīva rakstura novērtējumiem. Tādējādi iegūstami ticami rezultāti, nesarežģījot procesu. Rekomendētā modeļa trūkums ir dalītā atbildība, kas papildina risku neieklāties Saraksta izstrādes termiņā gadījumos, kad iesaistītās puses nevar vienoties par profesijām, kas iekļaujamas sarakstā vai izslēdzamas no tā. Risku iespējams samazināt, izstrādājot sadarbības nosacījumus, kuros atrunāts, kā tiek risināti konflikti viedokļu nesakritības gadījumā.

Ieviešot rekomendēto modeli, ņemams vērā, ka šis modelis ir pielāgojams iesaistīto pušu vajadzībām. Piemēram, analītiskās funkcijas iespējams deleģēt CSP vai kādai citai institūcijai, kam ir pietiekami analītiskie resursi.

Lai Saraksta izstrāde būtu efektīva, jāņem vērā:

- Katru otro gadu Sarakstu iespējams aktualizēt daļēji, jo nav paredzams, ka Saraksta iznākumi novērojami tūlītēji – gada laikā. Daļēji pārskatot Sarakstu, rekomendējams izmantot tādas pašas soļus, tomēr izskatāmas tikai tās profesijas vai jomas, par kurām Padomei radušies jautājumi.

⁸⁷ SIA „AC Konsultācijas”

- PINTSA/NTSP iespējams aizstāt ar citu padomi gadījumā, ja tajā pārstāvēta darba devēju, darba ņēmēju un valsts puse un tai ir pietiekama kapacitāte padomes funkciju veikšanai. Padomē nepieciešams iekļaut locekļus ar ekonomistu izglītību, pieredzi imigrācijas jautājumos, nozaru ekspertus, kā arī citus kompetentus pārstāvjus. Padomes funkcijās iespējams ietvert arī citu ar darba tirgu saistītu jautājumu izskatīšanu.
- Darba devēju pieprasījumi veicami brīvprātīgi elektroniskā vidē, izmantojot vai nu tiešsaistes aptaujas rīku, vai (vēlams) elektronisku reģistrāciju. Darba devējus nepieciešams plaši informēt par šādu iespēju. Rekomendējams, ka darba devēji noteiktā termiņā elektroniski informē EM par augsti kvalificētām profesijām, kurās nepieciešams piesaistīt trešo valstu darbaspēku. Darba devēju pieprasītās profesijas iekļaujamās Sarakstā, ja tajās vērojams un plānots darbaspēka iztrūkums arī pēc EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, esošās situācijas analīzes u.c.
- Saraksta izstrādē veiktās analīzes rezultātus – pamatojumus profesiju iekļaušanai vai izslēgšanai no Saraksta – ziņojuma formā rekomendējams publicēt, lai tos varētu izmantot turpmākai darba tirgus analīzei. Tādējādi tiktu uzlabota efektivitāte, izslēdzot nepieciešamību veikt vienus un tos pašus soļus vairākkārt.
- Padomes diskusijas rekomendējams protokolēt, lai izvairītos no subjektīvas profesiju iekļaušanas Sarakstā vai izslēgšanas no tā.
- Sarakstu publicējot, nepieciešams Sarakstu, kā arī informāciju par to un instrukcijas potenciālajiem imigrantiem piedāvāt dažādās valodās viegli saprotamā veidā. Saraksts publicējams PMLP tīmekļa vietnē uzskatāmā veidā, kā arī izplatāms potenciālo imigrantu izcelsmes valstu atbildīgajām institūcijām. Tas nepieciešams, jo Saraksta izstrādei var nebūt rezultātu, ja mērķauditorija par to neuzzina. Tāpat vēlams vienuviet publicēt arī norādes uz citām tīmekļa vietnēm vai lapām, kurās pieejama informācija par vakancēm, dzīvi Latvijā un rīcībām, kādas nepieciešams veikt, lai varētu stāties darba attiecībās Latvijā. Vienlaikus darba devējiem, kuri gatavojas aicināt darbā ārvalstniekus, izsludinot vakanci dažādos vakancu portālos, rekomendējams norādīt indikatīvo atalgojumu, lai interesenti varētu noteikt, vai atalgojums ir pietiekams ārvalstnieka nodarbināšanai.
- Deleģējot papildus funkcijas institūcijām un amatpersonām, jāparedz atbilstoši resursi darbu izpildei, lai būtu iespējams uzdevumus veikt savlaicīgi un kompetenti.

Papildus jāņem vērā, ka darba tirgus piedāvājumu ietekmē ne tikai Saraksta izstrāde, bet arī imigrantiem piešķiramie atvieglojumi, tādēļ rekomendējams regulāri izvērtēt to ietekmi uz darba tirgu un noteikt, kā arī ieviest nepieciešamās izmaiņas, lai selektīvas imigrācijas mehānismi darbotos efektīvi.

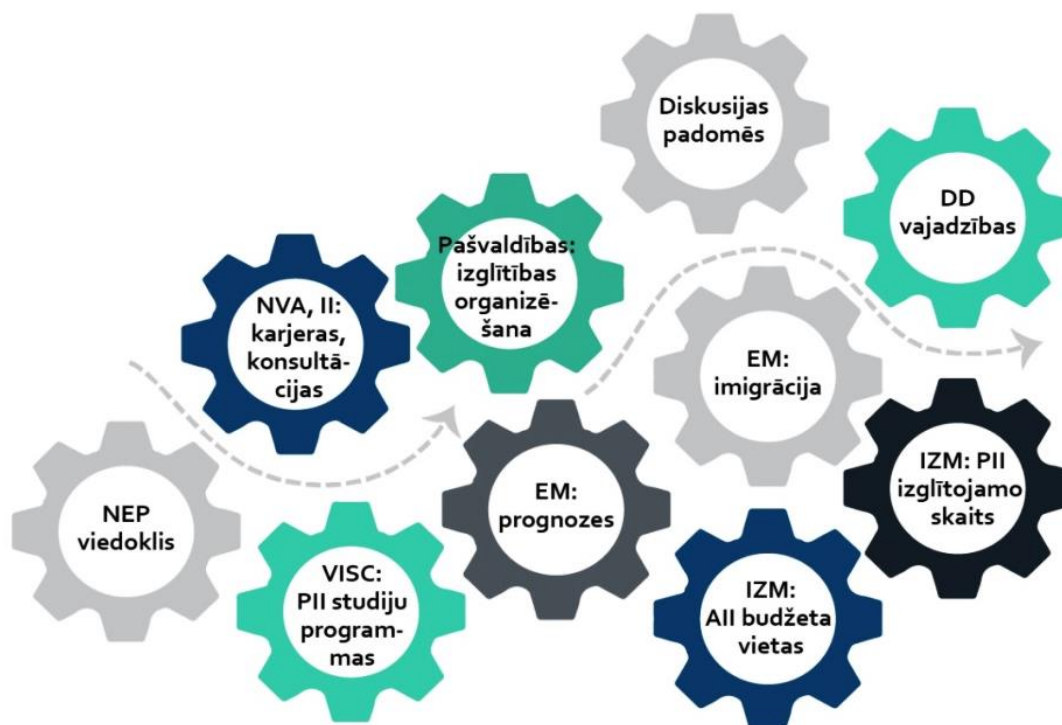
Kopsavilkums

Kopsavilkums veidots, apkopojot ziņojumā sniegto informāciju par DTAPS nepieciešamajiem uzlabojumiem un ieteiktajiem risinājumiem saīsinātā formā. Pievienotas arī DTAPS iesaistīto pušu „ceļa kartes” – galvenie pienākumi DTAPS ietvaros.

Pašreiz DTAPS funkcijas Latvijā veic dažādas institūcijas, kam ir noteiktas lomas darba tirgus rīcībpolitikas veidošanā. Izveidotas arī atsevišķas institūciju sadarbības platformas, kurās notiek diskusijas par ar darba tirgu saistītām tēmām. Tomēr sadarbības un informācijas aprites process kopumā nav sistemātisks, sakārtots un koordinēts. Netiek koordinēta tieši ar DTAPS saistīto jautājumu saskaņošana starp iesaistītajām pusēm un nav platformu, kurās tiktu veikta pietiekama darba tirgus analīze un pētniecība. Nepastāv vienotas vadlīnijas, kas noteiktu katras institūcijas

funkcijas un saskaņotu sadarbības mērķus, lai darba tirgus apsteidzošie pārkārtojumi tiktu ieviesti saskaņoti un savlaicīgi. Galvenie pastāvošie DTAPS elementi uzskaitīti 18. attēlā.

18. att. Galvenie esošie DTAPS elementi⁸⁸



Galvenie Latvijā veicamie DTAPS uzlabojumi ir: institucionālās sadarbības stiprināšana, EM izstrādāto prognožu pilnveide, kā arī izglītības satura pielāgošana darbu tirgus pieprasījumam.

DTAPS organizatoriskais modelis ietver virkni esošo elementu darbības uzlabojumu, kā arī paredz ieviest jaunus DTAPS elementus:

- DTAPS koordinators;
- kvalitatīvo prognožu platformu;
- uzlabotu darba tirgus analīzi un pētniecību;
- uzlabotu nozaru ekspertīzi;
- reģionālu forumu izveidi.

Lai nodrošinātu efektīvu DTAPS funkcionēšanu, rekomendēts ieviest DTAPS koordinators, kas pildītu šādas funkcijas:

- **stratēģiskā koordinēšana** (rekomendēts: Nodarbinātības padome):
 - DTAPS darbības virzienu noteikšana;
 - nepieciešamo izmaiņu noteikšana DTAPS mērķos un prioritārajos jautājumos;
 - pienākumi un to saistību noteikšana;

⁸⁸ SIA „AC Konsultācijas”

- **administratīvā** koordinēšana (rekomendēts: PKC):
 - diskusiju platformas uzturēšana;
 - komunikācijas un informācijas aprites nodrošināšana;
- **izvērtējošā** koordinēšana (rekomendēts: PKC):
 - DTAPS darbības izvērtēšana;
 - iespējamo uzlabojumu noteikšana.

Lai uzlabotu prognožu griezumam atspoguļošanu, rekomendējams:

- detalizētāk atspoguļot EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes nozaru griezumā:
 - kopumā: NACE klasifikācijas burtu līmenī;
 - apstrādes rūpniecības nozari – NACE klasifikācijas otrajā līmenī;
 - papildus – atbilstoši NEP dalījumam u.c.;
- pievienot reģionālo griezumam (iespējams, ar kvalitatīvām pētījumu metodēm);
- pievienot prasmju griezumam (kvalitatīvās pētījumu metodes);
- detalizēt profesiju griezumam līdz Profesiju klasifikatora četrus zīmju līmenim;
- papildus veikt regulāru dzimumu līdztiesības monitoringu.

Vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu datu avotu pilnveidei rekomendējams:

- uzlabot DA kvalitāti (aizstāt mājsaimniecību izlasi ar personu izlasi, uzlabot svaru kalibrēšanu, uzlabot atbildētību);
- regulāri novērtēt DA datu precizitāti;
- uzlabot VID un NVA datus (mikrouzņēmumi un uzņēmuma līgumi, datu pieejamība);
- integrēt prognožu modelī VID datus (nodarbinātie – nozare, profesija, vecums) un NVA datus (bezdarbnieki – profesija, vecums).

Prognožu tiešsaistes atspoguļošanas platformas izveidei jāparedz:

- sistēma ar divām sadaļām: publiskā (pieejama ikvienam) un administrēšanas (ierobežota piekļuve);
- sistēma ar šādām funkcionālajām daļām:
 - metodoloģija (ar rekomendācijām prognožu izmantošanai);
 - ziņojums;
 - prognožu dati (interaktīvi – nozare; profesiju grupa vai apakšgrupa; izglītības pakāpe vai izglītības tematiskās grupas ar jomām);
 - profesiju meklētājs;
- iespēja nākotnē veikt papildinājumus (papildu griezumam).

EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus **prognožu atspoguļošanas un izplatīšanas uzlabošanai rekomendējams:**

- papildus ziņojumam veidot arī kopsavilkumu – īsumā galvenās prognozes ar grafikiem;
- pilnveidot ziņojumu:
 - tabulām – rādītāja nosaukums, skaidrojums;
 - uztveramāks metodoloģijas apraksts;
 - rezultāti – arī TOP secībā;
 - vēsturiskie dati kopējās tabulās;
 - uzlabota informācijas uztveramība, ar krāsām atdalot dažādas sadaļas;
- informācijas izplatīšana plašākām sabiedrības grupām (jāvienojas iesaistītajiem un DTAPS koordinātoram).

Lai **pilnveidotu informācijas apriti DTAPS ietvaros**, rekomendējams:

- DTAPS uzturēt kā nacionāla līmeņa tīklu – sadarbības sistēmu (lai dalītos informācijā un meklētu risinājumus);
- DTAPS administratīvajam koordinatoram uzraudzīt informācijas apriti un veicināt papildu mērķa grupu sasniegšanu, nosakot:
 - kuras iesaistītās puses nodod informāciju konkrētām mērķa grupām;
 - ka tiek nodrošināta informācijas izplatīšana viegli uztveramā valodā;
 - kādi ir informācijas izplatīšanas veidi un termiņi.

Tā kā iesaistītajām pusēm ir nepieciešama **kvalitatīva rakstura vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izstrāde**, jāveic šādi uzdevumi:

- EM uzraudzībā jāizveido Kvalitatīvo prognožu platforma (dažādas izpildes iespējas – piemēram, iepērkot kvalitatīva rakstura prognožu izstrādi kā ārpalpojumu);
- kvalitatīvo prognožu platformā jāpielieto Nākotnes scenāriju metode reizi divos gados;
- jānodrošina algots koordinators un vadošie pētnieki;
- jānodrošina algoti eksperti (ekspertu panelis), kam piemīt nepieciešamās kompetences.

Lai uzlabotu **analītisko un pētniecisko kapacitāti**, rekomendējams:

- vidēja termiņa analītiskās vajadzības risināt, izveidojot DTAPS valsts pētījumu programmu;
- ikdienas vajadzībām veidot/stiprināt analītiskos dienestus un analītisko kapacitāti ministrijās;
- ilgtermiņā – plānot vienota nodarbinātības pētījumu institūta izveidi.

Lai **stiprinātu nozaru ekspertīzi**, nepieciešams:

- uzlabot prognožu izmantošanu NEP:
 - ekspertu atlase;
 - apmācības;
 - analītiski pamatotu nozaru nākotnes vajadzību izklāsts;
- saglabāt pastāvīgu vienotu visu NEP koordinatoru (LDDK):
 - ekspertu un katra NEP koordinatora piesaiste un atlase;
 - visu NEP koordinatoru apmācības;
 - visu NEP sadarbība, darbības vienotība;
 - NEP analītiskās kapacitātes attīstība;
- NEP finansējuma sadalījums atbilstoši funkciju izpildei;
- nodrošināt pastāvīgu NEP finansējumu.

Lai uzlabotu prognožu **izmantošanu profesionālās izglītības jomā**, rekomendējams:

- stiprināt izglītības iestāžu prognožu interpretēšanas kapacitāti:
 - cilvēkresursi
 - informētība;
 - apmācība;
 - metodisks atbalsts;
- stiprināt NEP kapacitāti:
 - ilgtermiņā noteikt jaunu NEP uzdevumu – izstrādāt nozaru nākotnes darba tirgus scenārijus;
- stiprināt IZM analītisko kapacitāti;
- izveidot reģionālos forumus.

Lai uzlabotu prognožu **izmantošanu augstākās izglītības jomā**, rekomendējams:

- nodrošināt augstākās izglītības finansējuma elastību atbilstoši EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm;
- meklēt un ieviest papildu risinājumus, lai augstākās izglītības piedāvājumu un tā izmantošanu tuvinātu nākotnes darba tirgus vajadzībām;
- pilnveidot IZM un AIP sadarbību (jāpārskata sadarbības kārtība, jāvienojas par abām pusēm pieņemamiem risinājumiem);
- IZM – regulāri izvērtēt budžeta vietu pārdales rezultātus, ietekmi.

Savlaicīgākiem **pārkārtojumiem pieaugušo izglītības jomā** nepieciešams:

- stiprināt izglītības iestāžu kapacitāti, informētību (apmācības, laiks u.c.);
- IZM motivēt izglītības iestādes, nodrošinot tīklošanās pasākumus (izglītības iestādes, darba devēji u.c.), pieredzes apmaiņas pasākumus un novērtējot labās prakses piemērus (tostarp – finansiāli);
- IZM, sadarbībā ar izglītības iestādēm, apzināt galvenos šķēršļus, kas kavē tās pakļautībā esošo profesionālo izglītības iestāžu aktīvāku iesaisti pieaugušo izglītībā un nepieciešamības gadījumā veikt izmaiņas normatīvajā regulējumā, tos novēršot.

Tā kā viena no iesaistīto pušu vajadzībām izglītības un nodarbinātības jomu uzlabošanai ir **reģionāls prognožu griezumā** un interpretācija, rekomendējams:

- **ieviest Reģionālos forumus** – platformu teritorijas attīstības plānošanas un izglītības attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšanai un signālu interpretācijai, kur plānošanas reģionu līmenī satiekas ieinteresētās puses un interpretē prognozes;
- organizēt Reģionālos forumus kā profesionāli moderētu darba semināru ciklus;
- nodrošināt Reģionālo forumu koordinātoru (rekomendēts: koordinātoram jāveic koordinātoram funkcijas uzņemties Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai (VARAM));
- iesaistīt interesentus (pašvaldības, darba devēji, izglītības iestādes, konventi u.c.);
- īstermiņā organizēt diskusijas, ilgtermiņā – veidot ziņojumus ar izglītības vajadzībām reģionā.

Lai uzlabotu prognožu izmantošanu **nodarbinātības jomā**, rekomendējams:

- nodrošināt dažādu iesaistīto pušu (karjeras konsultantu, bērnu, jauniešu, skolotāju, vecāku un sabiedrības kopumā) informētību par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus:
 - prognozēm un to būtību;
 - prognožu interpretēšanu;
 - prognožu izmantošanu (kā pieņemt lēmumu, kad izpētītas prognozes? kādas ir iespējamās alternatīvas?);
- NVA sadarbīties ar EM, IZM, izglītības iestādēm u.c., nodrošinot karjeras konsultantu apmācības;
- nodrošināt papildu laika resursus izglītības un NVA karjeras konsultantiem, lai veiktu darba tirgus prognožu interpretāciju.

Tautsaimniecības attīstībai rekomendējams:

- saskaņot dažādas rīcībpolitikas, paplašinot darba tirgus prognožu izmantošanas loku;
- paplašināt EM sadarbību ar darba devējiem, iesaistoties neformālās DTAPS diskusijās, kurās apspriežamas ne tikai problēmas, bet arī dažādi iespējamie risinājumi;
- nodrošināt inovāciju attīstības rīcībpolitikas ciešu sasaisti ar nākotnes darba tirgu.

Selektīvas imigrācijas mehānismu ieviešanai rekomendējams ieviest Pētījumā ieteikto modeli.

Lai EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes tiktu izmantotas efektīvāk, kopumā:

- jāturpina un jāpaplašina diskusijas par nākotnes darba tirgu un prasmju pieprasījuma izmaiņām;
- jānodrošina ne tikai rīcībpolitiku veidotāju, bet arī iedzīvotāju informētība, izglītība;
- jāveicina darba tirgus prognožu izmantošana lēmumu pieņemšanā nozaru līmenī.⁸⁹

Lai nodrošinātu rīcībpolitiku atbilstību vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu rezultātiem, būtiski ir stiprināt iesaistīto pušu kapacitāti prognožu interpretēšanā.

Tāpēc rekomendējams izmantot vairākus risinājumus:

- lietot Pētījuma posma ietvaros izstrādātās Vadlīnijas vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanai⁹⁰;
- veidot un organizēt apmācības prognožu izmantošanā gan karjeras konsultantiem, gan citām ieinteresētajām pusēm;
- atvēlēt nepieciešamos laika resursus prognožu interpretēšanai (rezultātu atlasei, citu avotu analīzei).

Lai nodrošinātu prognožu lietotāju apmācības, **iesaistītajām pusēm (EM, IZM, Labklājības ministrijai (turpmāk – LM), NVA), sadarbībā ar DTAPS koordinātoru (administratīvā funkcija), jānosaka:**

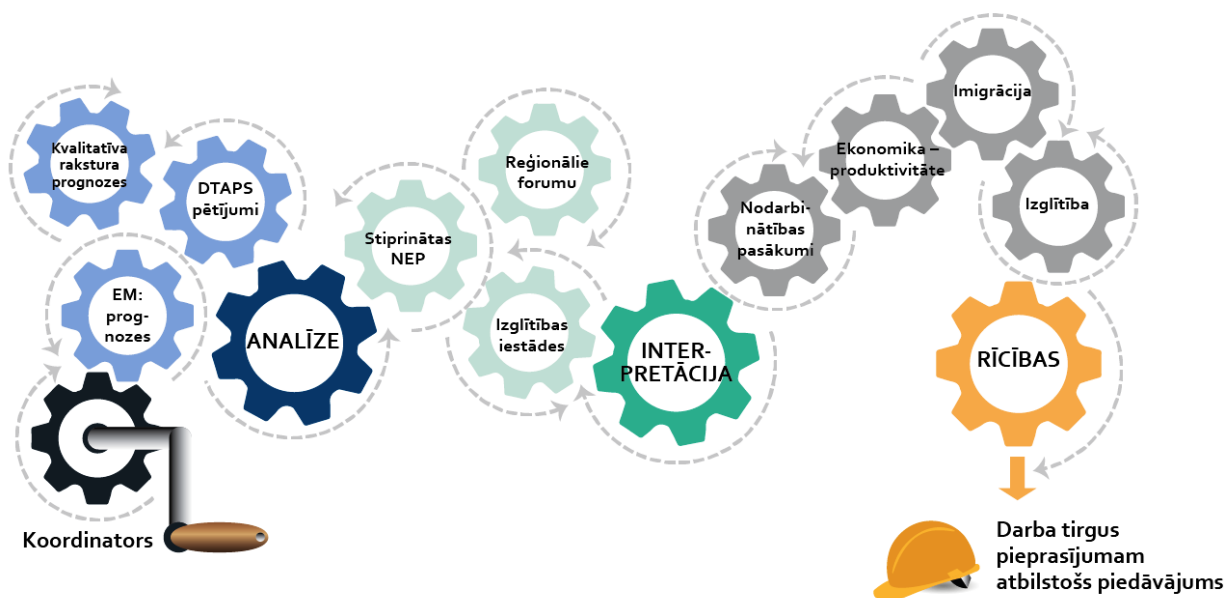
- apmācību mērķi, mērķa grupas un termiņi;
- apmācību forma (piemēram, apmācot NVA un izglītības iestāžu konsultantus kopā – pieredzes apmaiņas nolūkos) un iespējamā sadarbība to organizēšanā;
- apmācību nodrošināšanas veidi;
- interesentu sasniegšanas un motivēšanas iespējas.
- karjeras konsultantu apmācību organizēšanā un iesaistīto pušu informēšanā ieteicams iesaistīt arī Latvijas Karjeras attīstības atbalsta asociāciju.

Būtiskāko DTAPS darbību efektīva izpilde ilustrēta 19. attēlā.

⁸⁹http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/skills-anticipation-latvia#_use_of_skills_anticipation_in_policy

⁹⁰ Pieejamas: https://www.em.gov.lv/files/attachments/2019-02-13_18_30_51_Vadlinijas_12.02.2019.pdf

19. att. Efektīva DTAPS darbību izpilde⁹¹



Lai sekmīgi pilnveidotu DTAPS, iesaistītajām pusēm jāveic šādas darbības:

- PKC, EM, IZM un LM jāvienojas par DTAPS koordinējošo funkciju izpildi;
- EM, LM un IZM jāvienojas par vienotas Nodarbinātības rīcībpolitikas pamatnostādņu izstrādi;
- EM jānodrošina Kvalitatīvo prognožu platformas ieviešana;
- EM, IZM un LM jāvienojas ar VARAM par Reģionālo forumu ieviešanu;
- EM jāuzlabo vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu kvalitāte un atspoguļošana;
- EM, IZM un LM jāizstrādā iekšējās analītiskās kapacitātes plāni un tie jāievieš;
- visām iesaistītajām pusēm sadarbojoties, jāuzlabo prognožu interpretēšanas kapacitāte un informācijas aprites efektivitāte;
- EM, IZM un LM sadarbībā ar NVA jāizstrādā iesaistīto pušu apmācību plāns prognožu interpretācijā un izmantošanā.

DTAPS ietvaros iesaistīto pušu uzdevumi veicami secīgi – atbilstoši posmiem. Lai efektīvi ieviestu rekomendēto DTAPS organizatorisko modeli, pēc iespējas savlaicīgi jāievieš visi Pētījumā rekomendētie uzlabojumi.

⁹¹ SIA „AC Konsultācijas”

Iesaistīto pušu ceļa kartes

EM		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/ pilnveidei	Vienoties ar PKC, IZM un LM par DTAPS koordinējošo funkciju izpildi (kura institūcija izpilda kuras funkcijas, kādi papildu resursi tam nepieciešami, kā tos nodrošināt u.c.)	PKC, IZM, LM
	Ieviest Kvalitatīvo prognožu platformu, piesaistot finansējumu un pētniekus, atlasot ekspertus (iespējams piesaistīt kā ārpalpojumu)	Nodarbinātības padome
	Ieviest DTAPS valsts pētījumu programmu	PKC, IZM, LM
	Vienoties par vienotas iekļaujošas nodarbinātības rīcībpolitikas pamatnostādņu izstrādi	PKC, IZM, LM
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par precīziem kritērijiem, pēc kādiem izvērtējama DTAPS darbība	PKC, IZM, LM
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	Visas iesaistītās puses
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par papildu finansējuma NEP nodrošināšanas iespējām un veidiem	IZM, LM, LDDK, LBAS u.c.
	Pārskatīt EM pārstāvju iesaisti DTAPS: noteikt atbildīgās personas katra DTAPS uzdevuma pildīšanai, fiksējot uzdevumus darba pienākumu aprakstos, iekļaujot arī visu ieteikto sadarbības mehānismu lietošanu	-
	Stiprināt EM analītisko kapacitāti: - izstrādāt iekšējās analītiskās kapacitātes stiprināšanas izvērtējumu un plānu, apkopot analītiskās vajadzības; - izstrādāt pamatotu prasību piešķirt tam nepieciešamo finansējumu; - izstrādāt iekšējos noteikumus analītisko uzdevumu veikšanai - noteikt analītisko uzdevumu veikšanu par pienākumu noteiktu amatu veicējiem.	
	Stiprināt Nodarbinātības padomes darbību, izstrādājot kārtību, kas regulē tās darbību un dalībnieku iesaisti, kā arī nosaka: - ka sēdes notiek regulāri; - kā tiek pieņemti ikdienas lēmumi; - kā tiek saskaņotas agrīnas iniciatīvas.	IZM, LM
Visi DTAPS posmi	Stiprināt un efektīvizēt Nodarbinātības padomes kapacitāti, nodrošinot resursus EM, tostarp: - strukturēta administratīvā darba veikšanai (sēžu darba kārtību izstrādei, protokolēšanai un rezultātu atspoguļošanai kopsavilkumu formā); - analītiskā darba veikšanai (analītiskas informācijas un priekšlikumu sagatavošanai pirms Nodarbinātības padomes sēdēm, pārresoriski sadarbojoties darba grupā).	IZM, LM
	Nodrošināt Reģionālo forumu ieviešanu, Nodarbinātības padomei sadarbojoties ar VARAM: - noteikt prioritāros Reģionālo forumu uzdevumus - izstrādāt Reģionālo forumu koordinators pienākumu sarakstu - noteikt Reģionālo forumu finansējuma avotus - noteikt uzdevumu izpildes termiņus un atbildīgos	VARAM, IZM, LM
	Pildīt DTAPS stratēģiskās koordinēšanas funkcijas (kā Nodarbinātības padomes dalībniekam)	Nodarbinātības padome, visas iesaistītās puses
Darba tirgus informācijas posms	Izstrādāt pilnveidotas kvantitatīvās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes - nodrošināt prognožu griezumus atbilstoši Pētījumā sniegtajām rekomendācijām; - uzlabot prognozēs izmantojamo datu avotus un to kvalitāti atbilstoši Pētījumā sniegtajām rekomendācijām.	CSP, VID, NVA, IZM
	Pilnveidotā veidā atspoguļot un izplatīt prognozes (sadarbībā ar administratīvo koordinātoru): izstrādājot atbilstoši Pētījumā sniegtajām rekomendācijām pilnveidotu ziņojumu;	Nodarbinātības padome/PKC

EM		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
	izstrādājot kodoliņu un viegli uztveramu ziņojuma kopsavilkumu.	
	Uzturēt vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu atspoguļošanas daļu tiešsaistes platformā: - nodrošināt resursus tehniskai platformas uzturēšanai; - nodrošināt regulāru satura atjaunošanu/pilnveidi.	NVA
	Koordinēt KPP darbību: - nosakot KPP uzdevumus (piemēram, nosakot scenāriju fokusu/tēmu) - kontrolējot KPP uzdevumu izpildi (sadarbībā ar KPP pētniekiem) - nodrošinot KPP darbības finansēšanu.	KPP
	Nodrošināt EM intereses DTAPS valsts pētījumu programmas darbībā (izstrādāt nepieciešamo nodarbinātības jomas pētījumu sarakstu)	IZM, LM
	Atbalstīt NEP, nepieciešamības gadījumā sniedzot viedokli par izglītojamo skaita sadalījumu izglītības iestādēs.	NEP
Prognožu interpretācijas posms	Aktualizēt imigrācijas atvieglojumu sarakstu pēc Pētījumā rekomendētā modeļa	CSP, NVA, VID, PMLP, NTSP
	Plānot nodarbinātības rīcībpolitiku, pastāvīgi sadarbojoties ar LM un IZM	LM, IZM
	Nodrošināt inovāciju attīstības rīcībpolitikas ciešu sasaisti ar gaidāmo situāciju darba tirgū	IZM
Prognožu izmantošanas posms	Izplatīt Vadlīnijas vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu izmantošanai (regulāri informēt iesaistītās puses par vadlīniju pieejamību un mērķiem)	
	Piedalīties iesaistīto pušu apmācību izstrādē un nodrošināšanā (prognožu interpretācija un izmantošana), nosakot apmācību mērķus, uzdevumus un fokusu, kā arī piedaloties apmācību satura izstrādē	LM, IZM, NVA, VISC, izglītības iestādes
	Sadarboties ar uzņēmējiem, veicinot nozaru pārstāvju iesaisti DTAPS diskusijās, tostarp – par nepieciešamajiem pārkārtojumiem	LDDK, uzņēmēji

IZM		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/pilnveidei	Vienoties ar PKC, EM un LM par DTAPS koordinējošo funkciju izpildi (kura institūcija izpilda kuras funkcijas, kādi papildu resursi tam nepieciešami, kā tos nodrošināt u.c.)	PKC, EM, LM
	Ieviest DTAPS valsts pētījumu programmu	PKC, EM, LM
	Vienoties par vienotas iekļaujošas nodarbinātības rīcībpolitikas pamatnostādņu izstrādi	PKC, EM, LM
	Pārskatīt IZM pārstāvju iesaisti DTAPS: noteikt atbildīgās personas katra DTAPS uzdevuma pildīšanai, fiksējot uzdevumus darba pienākumu aprakstos, iekļaujot arī visu ieteikto sadarbības mehānismu lietošanu	-
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par kritērijiem, pēc kādiem izvērtējama DTAPS darbība	PKC, EM, LM
	Vienoties ar AIP par sadarbības uzlabošanu, precizējot sadarbības mērķus, uzdevumus un darba kārtību	AIP
	Stiprināt Nodarbinātības padomes darbību, izstrādājot darba kārtību, kas regulē padomes darbību un dalībnieku iesaisti un nosaka: - ka sēdes notiek regulāri; - kā tiek pieņemti ikdienas lēmumi; - kā tiek saskaņotas agrīnas iniciatīvas.	EM, LM
	Stiprināt un efektīvizēt Nodarbinātības padomes kapacitāti, nodrošinot resursus IZM, tostarp: - strukturētā administratīvā darba veikšanai (sēžu darba kārtību izstrādei, protokolēšanai un rezultātu atspoguļošanai kopsavilkumu formā); - analītiskā darba veikšanai (analītiskas informācijas un priekšlikumu sagatavošanai pirms Nodarbinātības padomes sēdēm, pārresoriski sadarbojoties darba grupā).	EM, LM
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	Visas iesaistītās puses

IZM		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
	Stiprināt analītisko kapacitāti IZM: - izstrādāt iekšējās analītiskās kapacitātes stiprināšanas izvērtējumu un plānu, apkopot analītiskās vajadzības; - izstrādāt pamatotu prasību piešķirt tam nepieciešamo finansējumu; - izstrādāt iekšējos noteikumus analītisko uzdevumu veikšanai - noteikt analītisko uzdevumu veikšanu par pienākumu noteiktu amatu veicējiem.	
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par papildu finansējuma NEP nodrošināšanas iespējām un veidiem	EM, LM, LDDK, LBAS u.c.
	Veicināt izglītības iestāžu informētību par EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, to izmantošanu un interpretāciju: - vienoties ar VISC un VIAA par izglītības iestāžu informētības nodrošināšanas veidiem, pasākumu regularitāti, īstenošanas termiņiem un resursiem; - organizēt apmācību un/vai seminārus; - organizēt un atbalstīt pieredzes apmaiņas pasākumus; - nepieciešamības gadījumā piešķirt resursus uzdevumu veikšanai.	Izglītības iestādes, VISC, VIAA, EM, NVA
	Vienoties par augstākās izglītības finansēšanas principiem, budžeta sasaisti ar darba tirgus prognozēm	FM, EM, AIP
	Sadarbībā ar izglītības iestādēm apzināt galvenos šķēršļus, kas kavē IZM pakļautībā esošo profesionālo izglītības iestāžu aktīvāku iesaisti pieaugušo izglītībā un tos novērst, nepieciešamības gadījumā veicot izmaiņas normatīvajā regulējumā	Izglītības iestādes
	Nodrošināt Reģionālo forumu ieviešanu, Nodarbinātības padomei sadarbojoties ar VARAM: - noteikt prioritāros Reģionālo forumu uzdevumus; - izstrādāt Reģionālo forumu koordinators pienākumu sarakstu; - noteikt Reģionālo forumu finansējuma apjomu un avotus; - noteikt uzdevumu izpildes termiņus un atbildīgos.	VARAM, EM, LM
Visi DTAPS posmi	Pildīt DTAPS stratēģiskās koordinēšanas funkcijas (kā Nodarbinātības padomes dalībniekam)	Nodarbinātības padome, visas iesaistītās puses
Darba tirgus informācijas posms	Nodrošināt IZM intereses DTAPS valsts pētījumu programmas darbībā (izstrādāt nepieciešamo nodarbinātības jomas pētījumu sarakstu)	EM, LM
	Atbalstīt NEP, sniedzot detalizētu informāciju par izglītību, tostarp – par skolu kvalitātes analīzes rezultātiem	NEP
	Uzlabot iespējas uzkrāt izglītības datus vienotā reģistrā (pārskatīt datu uzkrāšanu un iestrādāt noteikumus turpmākai datu uzkrāšanai)	EM, CSP, izglītības iestādes
Prognožu interpretācijas posms	Plānot vienotu nodarbinātības rīcībpolitiku kopā ar EM un IZM	EM, LM
	Stiprināt izglītības iestāžu spējas interpretēt darba tirgus informāciju, nodrošinot izglītības iestādēm nepieciešamos laika resursus, apmācību un atbalstu	Izglītības iestādes, EM, NVA
	Plānot izmaiņas augstākajā izglītībā, ieviešot pārdomātus papildu mehānismus budžeta vietu pārdalei	EM, Izglītības iestādes, AIP
	Motivēt izglītības iestādes plānot un ieviest pieaugušo izglītības programmas, nodrošinot tīklošanās pasākumus (izglītības iestādes, darba devēji u.c.), pieredzes apmaiņas pasākumus un novērtējot labās prakses piemērus, tostarp – finansiāli	Izglītības iestādes
Prognožu izmantošanas posms	Piedalīties iesaistīto pušu apmācību izstrādē un nodrošināšanā (prognožu interpretācija un izmantošana), nosakot apmācību mērķus, uzdevumus un fokusus, kā arī piedaloties apmācību satura izstrādē	EM, LM, NVA, VISC, Izglītības iestādes
	Sadarboties ar izglītības iestādēm, nosakot veidus, kā savlaicīgi ieviešami apsteidzošie pārkārtojumi	VII, PII, AII, VISC

LM		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/ pilnveidei	Vienoties ar PKC, EM un LM par DTAPS koordinējošo funkciju izpildi (kura institūcija izpilda kuras funkcijas, kādi papildu resursi tam nepieciešami, kā tos nodrošināt u.c.)	PKC, EM, IZM
	Ieviest DTAPS valsts pētījumu programmu	PKC, EM, IZM
	Vienoties par vienotas iekļaujošas nodarbinātības rīcībpolitikas pamatnostādņu izstrādi	PKC, EM, IZM
	Pārskatīt LM pārstāvju iesaisti DTAPS: noteikt atbildīgās personas katra DTAPS uzdevuma pildīšanai, fiksējot uzdevumus darba pienākumu aprakstos, iekļaujot arī visu ieteikto sadarbības mehānismu lietošanu	-
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par precīziem kritērijiem, pēc kādiem izvērtējama DTAPS darbība	PKC, IZM, EM
	Stiprināt Nodarbinātības padomes darbību, izstrādājot darba kārtību, kas regulē padomes darbību un dalībnieku iesaisti un nosaka: • ka sēdes notiek regulāri; • kā tiek pieņemti ikdienas lēmumi; • kā tiek saskaņotas agrīnas iniciatīvas.	IZM, EM
	Stiprināt un efektīvizēt Nodarbinātības padomes kapacitāti, nodrošinot resursus LM, tostarp: • strukturēta administratīvā darba veikšanai (sēžu darba kārtību izstrādei, protokolēšanai un rezultātu atspoguļošanai kopsavilkumu formā); • analītiskā darba veikšanai (analītiskas informācijas un priekšlikumu sagatavošanai pirms Nodarbinātības padomes sēdēm, pārresoriski sadarbojoties darba grupā).	IZM, EM
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	Visas iesaistītās puses
	Stiprināt analītisko kapacitāti LM: • izstrādāt iekšējās analītiskās kapacitātes stiprināšanas izvērtējumu un plānu, apkopot analītiskās vajadzības; • izstrādāt pamatotu prasību piešķirt tam nepieciešamo finansējumu; • izstrādāt iekšējos noteikumus analītisko uzdevumu veikšanai • noteikt analītisko uzdevumu veikšanu par pienākumu noteiktu amatu veicējiem.	
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par iespējām un veidiem, kā nodrošināt papildu finansējumu NEP	IZM, EM, LDDK, LBAS u.c.
	Nodrošināt Reģionālo forumu ieviešanu, Nodarbinātības padomei sadarbojoties ar VARAM; • noteikt prioritāros Reģionālo forumu uzdevumus; • izstrādāt Reģionālo forumu koordinatora pienākumu sarakstu; • noteikt Reģionālo forumu finansējuma apjomu un avotus; • noteikt uzdevumu izpildes termiņus un atbildīgos.	VARAM, EM, IZM
Visi DTAPS posmi	Pildīt DTAPS stratēģiskās koordinēšanas funkcijas (kā Nodarbinātības padomes dalībniekam)	Nodarbinātības padome, visas iesaistītās puses
Darba tirgus informācijas posms	Nodrošināt LM intereses DTAPS valsts pētījumu programmas darbībā (izstrādāt nepieciešamo pētījumu sarakstu)	EM, IZM
Prognožu interpretācijas posms	Plānot vienotu nodarbinātības rīcībpolitiku kopā ar EM un IZM	EM, IZM
Prognožu izmantošanas posms	Piedalīties iesaistīto pušu apmācību izstrādē un nodrošināšanā (prognožu interpretācija un izmantošana), nosakot apmācību mērķus, uzdevumus un fokusu, kā arī piedaloties apmācību satura izstrādē	EM, IZM, AII, NVA

PKC		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/ pilnveidei	Vienoties ar IZM, EM un LM par DTAPS koordinējošo funkciju izpildi (kura institūcija izpilda kuras funkcijas, kādi papildu resursi tam nepieciešami, kā tos nodrošināt u.c.)	IZM, EM, LM
	Ieviest DTAPS valsts pētījumu programmu	IZM, EM, LM
	Vienoties par vienotas iekļaujošas nodarbinātības rīcībpolitikas pamatnostādņu izstrādi	IZM, EM, LM
	Pārskatīt PKC pārstāvju iesaisti DTAPS: jānosaka atbildīgās personas katra DTAPS uzdevuma pildīšanai, fiksējot uzdevumus darba pienākumu aprakstos, iekļaujot arī visu ieteikto sadarbības mehānismu lietošanu	-
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par kritērijiem, pēc kādiem izvērtējama DTAPS darbība	EM, IZM, LM
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	Visas iesaistītās puses
	Veicināt DTAPS attīstību, izstrādājot NAP, kas atbilst DTAPS mērķiem	
Visi DTAPS posmi	Pildīt DTAPS administratīvās koordinēšanas funkcijas (ja iesaistītās puses nevienojas par citu funkciju izpildītāju): • nodrošināt diskusiju platformu visām DTAPS iesaistītajām pusēm (visiem interesentiem); • nodrošināt komunikāciju un informācijas apriti DTAPS iesaistīto pušu (visu interesentu) starpā, uzturot DTAPS kā vienotu sadarbības sistēmu.	Nodarbinātības padome, visas iesaistītās puses
	Pildīt DTAPS izvērtējošās koordinēšanas funkcijas (ja iesaistītās puses nevienojas par citu funkciju izpildītāju): • regulāri neatkarīgi izvērtēt DTAPS darbību pēc noteiktiem kritērijiem (kas ir izdarīts?); • noteikt iespējamās DTAPS darbības uzlabojumus (ko varētu izdarīt labāk?).	Nodarbinātības padome, visas iesaistītās puses
Darba tirgus informācijas izmantošanas posms	Izplatīt darba tirgus informāciju, veicinot vienotas informācijas sniegšanu sabiedrībai	

Nodarbinātības padome (EM, IZM, LM)		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/ pilnveidei	Vienoties ar PKC par DTAPS koordinējošo funkciju izpildi (kura institūcija izpilda kuras funkcijas, kādi papildu resursi tam nepieciešami, kā tos nodrošināt u.c.)	PKC
	Ieviest DTAPS valsts pētījumu programmu	PKC
	Vienoties par vienotas iekļaujošas nodarbinātības rīcībpolitikas pamatnostādņu izstrādi	PKC
	Stiprināt Nodarbinātības padomes analītisko un administratīvo kapacitāti, vienojoties par tam nepieciešamajiem resursiem, savsarpēji sadalot uzdevumus	
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	Visas iesaistītās puses
Visi DTAPS posmi	Pildīt DTAPS stratēģiskās koordinēšanas funkcijas: • jāapstiprina DTAPS darbības virzieni; • jānosaka nepieciešamās izmaiņas DTAPS mērķos un prioritārajos jautājumos; • jānosaka pienākumi un to saistība DTAPS jautājumu risināšanai, jāvienojas ar iesaistītajām pusēm par uzdevumu veikšanu.	Visas iesaistītās puses

NVA		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/pilnveidei	Pārskatīt NVA pārstāvju iesaisti DTAPS: jānosaka atbildīgās personas katra DTAPS uzdevuma pildīšanai, fiksējot uzdevumus darba pienākumu aprakstos, iekļaujot arī visu ieteikto sadarbības mehānismu lietošanu	LM
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	LM
Darba tirgus informācijas posms	Nodrošināt NVA intereses DTAPS valsts pētījumu programmas darbībā (izstrādājot nepieciešamo pētījumu sarakstu)	LM
Prognožu interpretācijas posms	Interpretēt EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes NVA karjeras konsultantu vajadzībām	EM, uzņēmēji
Prognožu izmantošanas posms	Piedalīties iesaistīto pušu apmācību izstrādē un nodrošināšanā (prognožu interpretācija un izmantošana)	EM, IZM, LM, VISC, izglītības iestādes
	Nodrošināt darba tirgus informācijas izplatīšanu bezdarbniekiem un darba meklētājiem	

VISC		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/pilnveidei	Pārskatīt VISC pārstāvju iesaisti DTAPS: jānosaka atbildīgās personas katra DTAPS uzdevuma pildīšanai, fiksējot uzdevumus darba pienākumu aprakstos, iekļaujot arī visu ieteikto sadarbības mehānismu lietošanu	IZM
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	IZM
	Vienoties ar IZM par izglītības iestāžu informētības nodrošināšanas veidiem (semināri, pieredzes apmaiņas, resursi) un īstenošanas termiņiem	IZM
Darba tirgus informācijas posms	Nodrošināt VISC intereses DTAPS valsts pētījumu programmas darbībā (izstrādājot nepieciešamo pētījumu sarakstu)	IZM
Prognožu izmantošanas posms	Piedalīties iesaistīto pušu apmācību izstrādē un nodrošināšanā (prognožu interpretācija un izmantošana)	EM, IZM, LM, NVA, izglītības iestādes

NEP		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/pilnveidei	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	LDDK
Darba tirgus informācijas posms	Piedalīties Kvalitatīvo prognožu platformas darbā (daļa ekspertu)	LDDK, EM, KPP
	Informēt iesaistītās puses par nozaru interesēm DTAPS valsts pētījumu programmā	LDDK
Prognožu interpretācijas posms	Izstrādāt analītiskus ziņojumus (katrā nozarē), kas ietver informāciju par nozaru attīstību vidējā un ilgtermiņā, t.sk. nozares nākotnes darba tirgus vajadzībām: • analizēt un izmantot EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes; • izvērtēt nozaru darba tirgus attīstības tendences un to izmaiņas; • fokusēti definēt galvenās gaidāmās izmaiņas nozaru darba tirgū un iespējamās risinājumus; • izstrādāt nozaru nākotnes prasmju TOP.	LDDK, IZM, EM, LM, NVA, izglītības iestādes, sabiedrība u.c.
Darba tirgus informācijas izmantošanas posms	Izplatīt darba tirgus prognozes, caur konventiem un citām sadarbības platformām sadarbojoties ar izglītības iestādēm	Izglītības iestādes

LDDK		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/pilnveidei	Pārskatīt LDDK pārstāvju iesaisti DTAPS: jānosaka atbildīgās personas katra DTAPS uzdevuma pildīšanai	
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	Nodarbinātības padome/PKC
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par iespējām un veidiem, kā nodrošināt papildu finansējumu NEP	EM, IZM, LM, LBAS u.c.
	Pārskatīt visu NEP sastāvu, pēc iespējas nodrošinot nepieciešamo kompetenču pārstāvību, visu veidu uzņēmumu intereses un nozaru struktūru	NEP
	Uzlabot NEP darbības organizāciju (nodrošinot visu NEP koordinatoru atlasī atbilstoši noteiktiem kritērijiem, apmācību, organizējot kopējās NEP sanāksmes un diskusijas u.c.).	NEP
Visi DTAPS posmi	Pildīt NEP kopējās koordinēšanas funkcijas: - jānodrošina visu NEP sadarbību, darbības vienotību; - jāveicina visu NEP analītiskās kapacitātes attīstību (tostarp – nodrošinot apmācības); - jānodrošina NEP finansējuma sadalījumu atbilstoši funkciju izpildei.	NEP
	Nodrošināt NEP locekļu atlasī, piesaisti	NEP
	Nodrošināt visu NEP koordinatoru apmācības NEP koordinēšanā, sadarbībā un analītikā	NEP
Darba tirgus informācijas posms	Ilgtermiņā paredzēt nākotnes scenāriju metodes izmantošanu kā vienu no NEP funkcijām	NEP
Prognožu interpretācijas posms	Interpretēt darba tirgus prognozes trīspusējās sadarbības vajadzībām	NTSP
Prognožu izmantošanas posms	Izplatīt darba tirgus prognozes darba ņēmējiem	

LBAS		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/pilnveidei	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	Nodarbinātības padome/PKC
	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par iespējām un veidiem, kā nodrošināt papildu finansējumu NEP	EM, IZM, LM, LDDK u.c.
	Pārskatīt LBAS pārstāvju iesaisti DTAPS: noteikt atbildīgās personas	
Prognožu interpretācijas posms	Interpretēt darba tirgus prognozes trīspusējās sadarbības vajadzībām	NTSP
Prognožu izmantošanas posms	Izplatīt darba tirgus prognozes darba ņēmējiem	

AIP		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/pilnveidei	Vienoties ar IZM par sadarbības uzlabošanu, precizējot sadarbības mērķus, uzdevumus un darba kārtību	IZM

Izglītības iestādes		
DTAPS posms	Veicamie darbi	Sadarbība
DTAPS ieviešanai/pilnveidei	Vienoties ar iesaistītajām pusēm par darba tirgus informācijas (prognožu, interpretētu prognožu u.c.) izplatīšanas principiem un atbildīgajiem (kas, kad, ko, kā informē?)	IZM
Prognožu interpretācijas posms	Interpretēt darba tirgus informāciju, plānojot izglītības piedāvājumu/saturu	VISC, IZM
Prognožu izmantošanas posms	Piedalīties iesaistīto pušu apmācību izstrādē un nodrošināšanā (prognožu interpretācija un izmantošana)	IZM, EM, NVA
	Veidot un piedāvāt darba tirgus vajadzībām atbilstošu visu līmeņu izglītības piedāvājumu	IZM, NEP, EM
	Izplatīt darba tirgus informāciju audzēkņiem/studentiem	

Pielikumi

1. pielikums

Kvalitatīvo prognožu platformas ekspertu atlases matrica

Ekspertu atlase veicama, par primāro kritēriju uzskatot jomu, kurā ekspertam ir vismaz desmit gadu ilga praktiska pieredze un/vai pašreizējais eksperta profesionālās darbības pamatjoms, par sekundāro – jomas, kurās ekspertam ir vismaz piecu gadu pieredze. Tomēr jāņem vērā, ka atsevišķās nozarēs ir pieļaujami izņēmumi, it īpaši attiecībā uz jauno prasmju ekspertīzes iekļaušanu ekspertu kopā. Ekspertu skaits ir pietiekams, ja katram kritērijam ir vismaz viena primārā atbilstība un vismaz divas sekundārās atbilstības.

Kompetences		Eksperti				
		E1	E2	E3	E4	E...
K1	lauksaimniecība (A)	P				
K2	mežsaimniecība (A)				S	
K3	zivsaimniecība (A)					
K4	ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde (B)					
K5	pārtikas produktu ražošana (C)	S				
K6	dzērienu ražošana (C)					
K7	tabakas izstrādājumu ražošana (C)					
K8	tekstilizstrādājumu ražošana (C)					
K9	apģērbu ražošana (C)					
K10	ādas un ādas izstrādājumu ražošana (C)					
K11	koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana (C)				P	
K12	papīra un papīra izstrādājumu ražošana (C)					
K13	poligrāfija un ierakstu reproducēšana (C)					
K14	koksa un naftas pārstrādes produktu ražošana (C)					
K15	ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana (C)					
K16	farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana (C)					
K17	gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana (C)					
K18	nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana (C)					
K19	metālu ražošana (C)					
K20	gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas (C)					
K21	datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana (C)					
K22	elektrisko iekārtu ražošana (C)					
K23	citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana (C)					
K24	automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana (C)					
K25	citu transportlīdzekļu ražošana (C)					
K26	mēbeļu ražošana (C)					
K27	cita veida ražošana (C)					
K28	iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana (C)					
K29	elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana (D)					
K30	ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija (E)					
K31	būvniecība (F)					
K32	vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts (G)					
K33	transports un uzglabāšana (H)		S			

Kompetences		Eksperti				
		E1	E2	E3	E4	E...
K34	izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi (I)					
K35	informācijas un komunikācijas pakalpojumi (J)					
K36	finanšu un apdrošināšanas darbības (K)					
K37	operācijas ar nekustamo īpašumu (L)					
K38	profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (M)					
K39	administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība (N)					
K40	valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana (O)		S	P		
K41	izglītība (P)	S				
K42	veselība un sociālā aprūpe (Q)					
K43	māksla, izklaide un atpūta (R)					
K44	darba devēja kompetences	S	S			
K45	darba ņēmēja kompetences				S	
K46	izglītotāja kompetences	S	S		S	
K47	rīcībpolitikas plānotāja kompetences			S		
K48	makroekonomikas kompetences			S		
K49	zinātnes/pētniecības kompetences		P			
K50	inovāciju kompetences					
K51	globālā biznesa kompetences					
K52	demogrāfijas kompetences					
Apzīmējumi:						
Primārais kritērijs (vismaz 10 gadu pieredze)			P			
Sekundārais kritērijs (vismaz 5 gadu pieredze)			S			

Izmantojot piedāvāto matricu pretendentu rekrutācijā, aptuvenais ekspertu skaits panelī būtu 30 – 40.

2. pielikums NEP ekspertu atlases matrica

Ekspertu atlase veicama, par primāro kritēriju uzskatot jomu, kurā ekspertam ir vismaz desmit gadu ilga praktiska pieredze un/vai pašreizējais eksperta profesionālās darbības pamatjoms, par sekundāro – jomas, kurās ekspertam ir vismaz piecu gadu pieredze. Tomēr jāņem vērā, ka atsevišķās nozarēs ir pieļaujami izņēmumi, it īpaši attiecībā uz jauno prasmju ekspertīzes iekļaušanu ekspertu kopā. Ekspertu skaits ir pietiekams, ja katram kritērijam ir vismaz viena primārā atbilstība un vismaz divas sekundārās atbilstības.

Nr.	Kompetence	Eksperts 1	Eksperts 2	Eksperts 3	Eksperts 4-...	Kopā
1	Atbilstošās nozares kompetence x	P		P	...	Jā
2	Atbilstošās nozares kompetence y		S		...	Jā
3	Atbilstošās nozares kompetence z				...	Jā
4	darba devēja kompetences	S	S		...	Jā
5	darba ņēmēja kompetences				...	Jā
6	izglītotāja kompetences			S	...	Jā
7	rīcībpolitikas plānotāja kompetences				...	Jā
8	makroekonomikas kompetences	S			...	Jā
9	zinātnes/pētniecības kompetences			S	...	Jā
10	inovāciju kompetences	S			...	Jā
11	globālā biznesa kompetences				...	Jā
12	demogrāfijas kompetences				...	Jā
	Rezultāts	Jā	Nē	Jā	...	
Apzīmējumi:						
Primārā kompetence (vismaz 10 gadu pieredze)						P
Sekundārā kompetence (-10 gadu pieredze un/vai papildu profesionālās darbības jomas)						S

3. pielikums

DTAPS darbības veikspējas rādītāju saraksta piemērs

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Informācijas sniedzējs rādītāju izvērtēšanai	Rādītāja kvantifikācija
1. DTAPS darbības mērķis: Savlaicīgi identificēt signālus pārkārtojumu nepieciešamībai			
Apkopoti darba tirgus signāli	Izstrādātas kvantitatīvās vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes	EM	ir/nav
	Apkopoti kvalitatīva rakstura signāli par vidējā un ilgtermiņā gaidāmo situāciju darba tirgū nozarēs, tostarp – reģionālā griezumā	Vienotais NEP koordinators, VARAM	ir/nav
	Apkopoti kvalitatīva rakstura signāli par vidējā un ilgtermiņā gaidāmo prasmju pieprasījumu	Vienotais NEP koordinators, VARAM	ir/nav
	Veikta darba tirgus informācijas analīze/pētījumi	IZM, EM, LM	skaits, kopīgi īstenoto pētījumu īpatsvars
Izplatīti darba tirgus signāli	Darba tirgus informācija ir piemēroti atspoguļota (piemērojot mērķa grupām)	EM	ir/nav + kvalitatīvs vērtējums
	Darba tirgus informācija ir izplatīta DTAPS iesaistītajām pusēm – institūcijām	Visas DTAPS iesaistītās puses	ir/nav + kvalitatīvs vērtējums
	Darba tirgus informācija ir izplatīta sabiedrībai	Darba tirgus prognožu lietotāji (tostarp – karjeras konsultanti, izglītības iestādes)	ir/nav + kvalitatīvs vērtējums
	Darba tirgus informācija izplatīta reģionālo forumu semināru ietvaros	VARAM	skaits
	Darba tirgus informācija izplatīta, izmantojot tiešsaistes atspoguļošanas platformu	EM	ir/nav + kvalitatīvs vērtējums
2. DTAPS darbības mērķis: Efektīvi sadarboties un savlaicīgi ieviest apsteidzošus pārkārtojumus izglītībā			
Uzlabota profesionālās izglītības plānošanā iesaistīto pušu kompetence un analītiskā kapacitāte	Apmācīto PII pārstāvju skaits (apmācības par DT prognožu interpretēšanu un izmantošanu, sadarbību)	IZM	skaits
	Stiprināta NEP kapacitāte (sastāvs, resursi)	Vienotais NEP koordinators	publiskā un privātā finansējuma apjoms NEP darbības nodrošināšanai
	Stiprināta IZM analītiskā kapacitāte	IZM	ir/nav + kvalitatīvs vērtējums
	Nodrošināta reģionālo forumu darbība	VARAM	ir/nav + , kvalitatīvs vērtējums
Uzlabots izglītības	PI Nodrošināta PI piedāvājuma atbilstība nākotnes DT vajadzībām/DT prognozēm	IZM, VISC, NEP	atbilstība (%)

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Informācijas sniedzējs rādītāju izvērtēšanai	Rādītāja kvantifikācija
piedāvājums un pieprasījums			
Popularizētas profesionālās izglītības programmas	PII audzēkņu/studentu īpatsvara izmaiņas	IZM	īpatsvars (% no izglītojamiem), skaits
Uzlabota augstākās izglītības plānošana	Budžeta vietu sadalījuma atbilstība DT prognozēm	IZM, EM	atbilstība (%)
Uzlabota pieaugušo izglītības plānošana	Apmācīto izglītības iestāžu pārstāvju skaits	IZM, VISC, II	skaits
	Pieaugušo izglītības programmu absolventu skaits	IZM	skaits (palielinājuma izmaiņas, %)
Uzlabotas iespējas izglītoties kopumā	Izglītībā iesaistīto skaits (īpatsvars) pret ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem dalījumā pa vecuma grupām	IZM	skaits, īpatstvars (%)
3. DTAPS darbības mērķis: Uzlabota nodarbinātības atbalsta pasākumu atbilstība nākotnes darba tirgus vajadzībām			
Palielināta prognožu lietotāju informētība	Apmācīto NVA karjeras konsultantu skaits	NVA	skaits
	Apmācīto Izglītības karjeras konsultantu skaits	IZM, VIAA	skaits
	Apmācīto pedagogu, skolēnu vecāku un citu cilvēku skaits	IZM, EM	skaits
4. DTAPS darbības mērķis: virzība uz darba tirgus līdzsvaru			
Darba tirgus līdzsvarošanās	Darba tirgus pieprasījuma (aizņemtās un brīvās darba vietas) un piedāvājuma (nodarbinātie un darba meklētāji) attiecības izmaiņas;	EM, NVA	skaits, attiecība un izmaiņas (%)
Darba vietu aizpildīšana	Brīvo darba vietu skaits vai īpatsvars (ši varētu būt ietekme uz uzņēmējiem, ja samazinās);	NVA	skaits, īpatsvars (%)
	Vakanču (brīvo darba vietu) ilguma izmaiņas	NVA	skaits, izmaiņas (%)
	Bezdarbnieku un darba meklētāju statusa ilguma izmaiņas	NVA	izmaiņas (%)